

ρων, καὶ τῶν διαβατῶν, οἵτινες ἐδλασφῆμον τὴν ἀδία-
κρισίαν μου. Ἀπόθηκα ἀξιώματικόν τινα καὶ τὸν ἐρ-
ρίψα κατὰ γῆς· αὐτὸς δὲ μ' ἐπροκάλεσεν εἰς μονομα-
χίαν, ἥτις ἐγένετο τὴν δευτέραν ἡμέραν χωρὶς αἵμα-
τοχυσίαν· τὸ ἐμπόδιον τοῦτο δὲν μ' ἐσυγχώρησε νὰ
ἐξακολουθῶ τὸν δρόμον μου, καὶ μ' ἐράνη ὅτι ἴδα
χεῖρα οἰούσαν μακρόθεν λευκὸν μανδύλιον. Τοῦτο ὁ
πῆρε τὸ τελευταῖον ἴχνος τοῦ προσκαίρου ἐκείνου
δεσμοῦ διότι ποτὲ πλέον δὲν ἀπῆντησα τὴν συνο-
δοπόρον μου. Ἐκτοτε, βλαστημῶ ἀνάτως τὴν γαλ-
λικὴν συνήθειαν, κατὰ τὴν ὁποίαν πρῶτον λέγεται ὁ ἀ-
ριθμὸς τῆς οἰκίας καὶ ἔπειτα τὸ ὄνομα τοῦ δρόμου·
θεωρῶ τὸν ἀριθμὸν 23. ἱερὸν, καὶ τὸν ἔχω ὡς φυλα-
κτήριόν μου. Ἀς ἤξευρες πόσων οἰκιῶν πύλας ἐκρου-
σα διότι εἶχαν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον.

Ἰδοὺ, ἀγαπητέ μου, ἡ αἰτία τοῦ εἰκοστοτριταίου
πυρετοῦ μου, ὡς τὸν ὀνόμασας· ὁ καιρὸς δὲν ἐξησθένει
διόλου τὸ αἰσθητὸν μου· χωρὶς δὲ νὰ λησμονήσω ὅτι
τρέχω, ὡς ἄλλος ἱεὺς, κατόπιν καπνοῦ, τρέχω ἐν το-
σοῦτω δλονεῖν κατόπιν τοῦ ἀριθμοῦ 23, τριτόμενος
ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ εὕρω τὸν ποδόμενον· καὶ
ἐν ποτε ἡ τύχη μὲ βοηθήσῃ, δὲν θέλω βραδύνει νὰ
γνωστοποιήσω τὸ πρᾶγμα εἰς τὰς περιέργους ἀναγνω-
στρίας τῆς Πανδώρας. Ν. Δ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΚΑΛΙΦΟΡΝΙΑ. Ὁ κόρος ἐπιφέρει πάντοτε ἀη-
δίαν· τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶναι ἀρχαιοτάτον, καὶ στη-
ρίζεται εἰς αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν φύσιν. Καί
ὅμως ἀμφιβάλλομεν ἐάν ὁ κόρος τοῦ χρυσοῦ ἐπέ-
φερέ ποτε τὸ ἀποτέλεσμα ἐκεῖνο. Ἀν πρέπει τοῦ
λαχίστου νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν γινόμενων εἰς Καλι-
φορνίαν, ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ
ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη
συναμιλλῶνται ν' ἀποδείξωσι ψευδὲς τὸ ἀξίωμα.

Κατὰ τὰς νεωτέρας εἰδήσεις, ὁ πυρετὸς τῆς χρυ-
σομανίας ἐξακολουθεῖ νὰ φλογίζῃ ἀδιακόπως τοὺς πά-
σχοντας· οἱ σφυγμοὶ εἶναι καὶ πλήρεις καὶ δυνατοί,
ἡ γλῶσσα ξηρὰ καὶ περιπόρφυρος, ἡ δὲ δίψα με-
γίστη καὶ ἀκατάσχετος. Ἐσχάτως μόλις παρετη-
ρήθησαν παρὰ τισι συμπτώματά τινα ὑφέσεως,
προαναγγέλλοντα ὅμως, κατὰ τοὺς δοκιματήρους τῶν
ιατρῶν, ὅχι θεραπείαν τῆς νόσου, ἀλλ' ἀπλὴν μετα-
βολὴν τοῦ τύπου αὐτῆς. Τῶν ἀσθενῶν τινες ἐπεχεί-
ρησαν, διὰ ν' ἀπολαύσωσι πλείονερα ἀφ' ὅσα κερδαί-
νουσι χρυσορυχοῦντες, νὰ ἐκδώσωσιν ἐφημερίδας. Ἀ-
ξιοσημείωτον εἶναι τὸ ὑπέρογκον τῶν ἀντιμισθίων
ἐξ αὐτῶν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ πόσον πλουσίως
ἀνταμειβεταὶ ὁ δημοσιογραφικὸς ζῆλος τῶν ἐργολά-
δων. Ἰδοὺ αἱ δαπάναι μιᾶς μόνης ἐφημερίδος μεταξὺ
τῶν πολλῶν οἵτινες ἐκδίδονται ἀγγλιστὶ, γαλλιστὶ
καὶ γερμανιστὶ.

2. Συντάσσεται ἀνὰ δραχ.	36,000	κατ' ἔτος.
1. Ἐπιστάτης.	30,000	»
18. Στοιχειοθετεῖται ἀνὰ »	24,000	»
1. Ἐπὶ τῶν καταστάσεων	22,400	»
1. Συντάχ. εἰδήσεων	22,400	»
1. Ὁμοίος τῶν θαλασσο. ὑποθέσεων.	36,000	»
Ἦτοι, ἐπέκεινα τῶν 600,000 δραχμῶν!		

Ἡ σπάνις τῶν τροφίμων ἐξακολουθεῖ· ἀλλ' ἄλλη
σπάνις, πολὺ δεινότερα, πολὺ ἀλγεινότερα, μαστί-
ζει τὴν χρυσὴν ἐκείνην χώραν! σπάνις... γυναι-
κῶν! Ἐσχάτως ἐφθασαν ἐκεῖ περὶ τὰς 1558, καί,
κατὰ τὰς τελευταίας εἰδήσεις, φαίνεται ὅτι τὰς ὑπε-
δέχθησαν οἱ Καλιφορνέες μὲ πλείονεραν προθυμίαν,
ἂν ὅσον εἰδείκνυσαν ἄλλοτε οἱ βουλιμιῶντες πρόμαχοι
τοῦ Μετολογίου, δεχόμενοι τὰς ζωοτροφίας, τὰς
δουσίας ἐπεδαφίλειον εἰς αὐτοὺς ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ
ἡ γενναϊότης τοῦ φιλελευθέρου λαοῦ τῆς Ζακύνθου.

Ἡ ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ. Ἰ-
δοὺ πῶς πανηγυρίζεται εἰς Κορογκόνην, πόλιν τῆς
Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ἡ εορτὴ τοῦ Ἀποστόλου
Πέτρου.

Γίνεται λιτανεία, καθ' ἣν περιφέρεται εἰς τὰς κυ-
ριωτέρας πλατείας καὶ ὁδοὺς τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπο-
στόλου. Μετὰ δὲ τὴν περιήγησιν ταύτην, ἐνῷ πρό-
κειται νὰ εἰσθιθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οἱ κάτοικοι
τῶν ἐνοριῶν, ἰστάμενοι εἰς δύο σειρὰς κατὰ γραμ-
μὴν, ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ πέτρας ὡς βροχὴν. Ἐάν
ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν
ἔχων σῶαν τὴν κεφαλὴν, ἡ σωτηρία τῆς θεωρεῖται
ὡς εἰωνὸς κακίστος, προμηνύει σιτοδείαν, κτηνῶν
θάνατον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δυστυχήματα. Ἐάν
ὅμως ἀποκεφαλίσθῃ, (καὶ ἡ περίστασις αὕτη δὲν εἶ-
ναι σπανία μετὰ τὸσον λιθοβολισμὸν), ὁ οἰωνὸς
εἶναι ἀριστος· ἀλλ' ἐάν, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν
ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του οἱ ἰχθύες τοῦς ὁ-
ποίους κρατεῖ, (ἐφητούς ἢ ὄχι, δὲν μᾶς τὸ λέγει ἡ
ἱστορία), τότε δὴ τότε ἀγάλλεται καὶ σκιρτᾷ τὸ
χριστιανικὸν πλήρωμα, πιστεύον ὅτι τὸ ἔτος θέλει
εἶσθαι εὐτυχές, καὶ καρποφόρον, καὶ καταθύμιον εἰς
πάντα.

Μετὰ τὴν καρατομίαν, συγροτεῖται μάχη ἐκ τοῦ
αὐτάδην μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν δύο ἐνοριῶν
τῆς πόλεως, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ τραυματίζονται
ἐκατέρωθεν. Οἱ δὲ νικηταί, λαμβάνοντες ἐν θριάμβῳ
τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀγίου, θέτουσιν αὐτὴν ἐπὶ μακρᾶς
δοκοῦ, ἔχοντες ἀκλόνητον τὴν πεποίθησιν ὅτι θέλει δια-
φυλάξῃ τὴν ἐνορίαν τῶν ἀπὸ παντὸς ἀνιάρου συμ-
βάματος.

Ἐφημερίδαι τις, θελήσας νὰ καταργήσῃ τὴν ἀσεβῆ
ταύτην τελετὴν, παρήγγειλε τὸν ἀγαλματοποιὸν νὰ
μὴ ἐτοιμάσῃ τὴν νέαν κεφαλὴν κατὰ τὴν προσεχῆ
εορτὴν, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι, ἐάν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρήργετο
χωρὶς νὰ χυθῇ τὸ αἷμα τοῦ Ἀποστόλου, ἤθελε παύσει
ἡ γιλοία ἐκείνη συνήθεια· ἀλλὰ, παρὰ πᾶσαν προσδα-
κίαν, εἰδοποιήθη τὴν παράμονὴν τῆς εορτῆς ὅτι ἡ
λιτανεία ἐμελλε νὰ τελεσθῇ, καὶ ὅτι εἶχον ἐνδύσει
μὲ τὰ ἄμφια τοῦ ἁγίου Πέτρου τὸ ἄγαλμα τῆς
Θεοτόκου, ἔχον πολλὴν ὁμοιότητα μὲ τὸ τοῦ Ἀπο-
στόλου, ἂν καὶ στερομένον γενειάδος. Καὶ ἡ μὲν
λιτανεία ἐγένετο κατὰ τὴν τάξιν κατὰ δυστυρίαν
ὅμως τῶν Κορογκόνιων, ὁ θηλυκὸς Ἀπόστολος εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸν ναὸν φέρων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων.
Ἐκτοτε τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐπωνομάσθη, ἡ Παναγία
τῶν θαυμάτων.

ΦΥΛΛ. 9

TOM A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΟΡΒΩΣ.

Διήγημα ὑπὸ Ἀ. Ρ. Ρ.

Ἰδε φυλλ. 8^{ον}.

ΚΕΦ. Ζ.

Ἡ αὐγὴ ἤρχισε νὰ διαγελά, ὅταν ὁ Ῥαιμόνδος ἀ-
νεχώρησεν ἀπὸ τὴν Λακεδαίμονα· μετὰ δύο δὲ ὥρων
πορείαν ἀπῆντησε προπορευόμενον αὐτοῦ παιμένα, ὁ-
στις τῷ ἐφίλησε τὴν δεξιὰν εὐλαβῶς. Ὁ Ῥαιμόνδος,
ἀναγνωρίσας τὸν Νόννον, τὸν εὐλόγησε μὲ τὴν χεῖρα,
καὶ ἐτράπη πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐτρέπετο πρὸς
τ' ἀριστερά. Μετὰ μίαν ὥραν ἀκόμη, φθάς εἰς τὸ
πρῶτον χωρίον, ἐμίσθωσεν ἵππον, ἐφ' οὗ ἀφίχθη εἰς
Τόμος Α'.

Ποντικὸν δλίγας ὥρας πρὸ τοῦ Νόννου, ὅστις καὶ
αὐτὸς ἵππευσεν ἄμα ἐμακρόνῃ ὁδῷ ἔπρεπε τῆς Λα-
κεδαίμονος.

Ὁ διάπλους τῶν, τοῦ Νόννου ὡς ναυλωτοῦ, τοῦ
δὲ Ῥαιμόνδου ὡς ναύτου, ἀπὸ Πελοποννήσου εἰς Σι-
κελίαν καὶ ἀπὸ Σικελίας εἰς Γαλλίαν, ὑπῆρξεν εὐτυ-
χεστερος ἀκόμη καὶ ταχύτερος ἀπὸ τὴν πρώτην ὁδοι-
πορίαν τῶν. Ἀμα δὲ ἀφίχθησαν εἰς Μασσαλίαν, ὁ
πλοίαρχος διένειμε τὸν μισθὸν εἰς τοὺς ναῦτας. Ἀλ-
λ' ὁ Ῥαιμόνδος ἀπήτησε τὸ διπλάσιον. Ὁ πλοίαρχος
ἀντίστη, ὁ Ῥαιμόνδος ὤμειλυσεν αὐθαδῶς, ὁ πλοίαρ-
χος ὠργίσθη καὶ τὸν ἐδίωξεν. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ
ταῦτα ὁ Ῥαιμόνδος ἐφθασεν εἰς Σαμπλίτην διὰ τῆς ὁ-
δοῦ τῆς ἀγοῦσης ἐκ Παρισίων.

Ὅταν δὲ μετὰ τινος στιγμᾶς παρουσιάσθῃ εἰς
τὸν Ῥοβέρτον Σαμπλίτην, ἦτον ὠχρὸς ὡς νεκρὸς, καὶ
οἱ πόδες του ἔτρεμον.

— Ὁ Ῥαιμόνδος! εἶπεν ὁ Ῥοβέρτος, συστέλλων
Φυλλ. 9

ελαφρῶς τὰς ὀφρὺς. Μὰ τὸν ἅγιον Διονύσιον, μέγα θαῦμα! Διεσκέδαλες, φαίνεται, εἰς τὰ Παρίσια, φίλε. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐλαβες ὑπηρεσίαν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, ἢ ὅτι ἀπῆλθες εἰς σκηνὰς δικαίων.

— Τούτο, Ὑψηλότατε, ἐπλησίασε καὶ νὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος μετὰ φωνὴν τρέμουσαν. Οἱ δικαιοὶ ἐκινδύνευσαν νὰ με δεχθῶσιν ἀνὰξίον τῶν συναδελφόν.

— Πῶς τοῦτο! ἠρώτησεν ὁ Ροβέρτος.

— Ἐγὼ ἀνάγκην νὰ σὰς τὸ εἰπῶ; Ὑψηλότατε, ἔνδοξον ὅτι ἀντ' ἐμοῦ ὠμίλου τὰ κλονούμενα μέλη μου καὶ αἱ πελιδναὶ παρειαὶ μου.

— Τῷ ὄντι, αἱ παρειαὶ σου... ὦ τὸν ταλαίπωρον! Εἶσαι λευκὸς ὡς κήρινος Λάζαρος. Κατ' ἀρχὰς ἐνδομίζεν ὅτι φορεῖς ψιμμυθίον.

— Ναί! τὸ ψιμμυθίον τοῦ θανάτου, εἶπε μετὰ γοῆν φωνὴν ὁ Ραιμόνδος. Ὡ! τὰ ἐπάρματα Παρίσια! Ἀπὸ τὸν βόρβορον τῶν ὁδῶν καὶ τὰ τέλματα τοῦ Σηκουάνου τῶν ἀνέπνευσαν τὴν λοιμικὴν, ἥτις ὀλίγον ἐλείψε νὰ με ἐρρίψῃ εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας μου. Ὑπὲρβιάς μοι, Ὑψηλότατε, νὰ καθίσω, διότι οἱ πόδες μου τρέμουν ὡς καλάμοι.

— Καθίσε, καθίσε, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, δεικνύων αὐτῷ καθέδραν. Τὸ βλέπω, εἶσαι πολὺ ἀδύνατος. Ἀλλ' ἐξήγησόν μοι τοῦτο. Ὅταν ἤρχισα ν' ἀνυπομονῶ διὰ τὴν ἀπουσίαν σου, ἔγραψα εἰς τὰ Παρίσια, εἰς διαφόρους φίλους μου, ἔγραψα εἰς τινὰς αὐλικούς, νὰ ἐρωτήσω τί γίνεσθαι, ἀλλὰ κἀκεῖς οὔτε σὲ εἶδον οὔτε σὲ ἤκουσεν.

— Ἐννοεῖται ὅτι κἀκεῖς οὔτε με εἶδον οὔτε με ἤκουσε. Νομίζετε, Ὑψηλότατε, ὅτι, ἀν παρυσιαζόμην εἰς τὰ Παρίσια καὶ ἐγίνετο γνωστὸν ὅτι ἐγὼ, ὁ ταπεινὸς δούλος τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότης, ζητῶ δάνεια, δὲν ἤθελεν ἐνοηθῆ διατὶ τὰ ζητῶ, καὶ ὅτι μ' ἦτον δυνατόν νὰ τὰ εὖρω ἐπὶ τόκῳ ὀλιγωτέρῳ τῶν πενήτηντα τοῖς ἑκατόν; Ὁ ἐπίδοξος αὐθέντης τῆς Πελοποννήσου, τί παχυτέρα δάμαλις διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοικιστάς τῶν Παρισίων; Διὰ τοῦτο ἐκρύβην ὑπὸ ψευδώνυμον...

— Ἀ! ἀρίστην ἰδέαν συνέλαβες. Καὶ πῶς ὠνομάσθης;

— Πῶς ὠνομάσθην; Ὡ! ὠνομάσθην... ναί, ὠνομάσθην Μονέλος Μογφόρτος.

— Ἀ! τότε ἐννῶ πῶς δὲν σὲ ἀνεκάλυψαν. Ἀλλ' ἡ μετωνυμία σου καὶ ἡ τόση ἀργοπορία εἶχον τοῦλάχιστον τι ἀποτελεσμα;

— Ἐγὼ ἀποτελεσμα ὀκτακισχιλίων ὑπερπύρων.

— Τί λέγεις! ἀνέκραξεν ὁ Ροβέρτος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἡτορραφῆν ἔλαβεν δὲ πλήρως ἐγνωμοσύνης εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τὰς δύο χεῖρας τοῦ Ραιμόνδου, διότι τσαυτὴν ποσότητα εἰς ἐν συνηγμένην ἐπὶ ζωῆς τοῦ δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸ μικρὸν ἀρχοντοπούλον τῆς Καμπανίας. Ἀλλὰ βεβαίως, ἐπρόσθεσε, πρᾶντων τὴν χαρὰν τοῦ, πρὸς τεσσαράκοντα ἢ πενήτηντα τοῖς ἑκατόν! Αὐτὴ ἡ αὐθεντεία θὰ με σβύσῃ πρὶν με κλουτίσῃ.

— Ὡ! πῶς τρέμουν οἱ πόδες μου ἀπὸ ἀδυναμίας! εἶπεν ὁ Ραιμόνδος. Καὶ ἐν ᾧ ἐπάλασσα μετὰ

τὸν θάνατον, συγχρόνως ἐπάλασσα καὶ με τοὺς τοκογλύφους. Ἐθριάμβευσα ὁμῶς καὶ αὐτῶν καὶ ἐκείνων! Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἰουδαῖοι μ' ἐζήτησαν πενήτηντα, ἐγὼ ἔδωκα δεκαπέντε, καὶ δὲν ἐσυμβιβάσθημεν. Μετὰ δεκάπεντε ἡμέρας μ' ἐπρότειναν τεσσαράκοντα, ἐγὼ ἔδωκα δώδεκα, καὶ πάλιν ἐχωρίσθημεν ἀπρακτοί. Μετ' ἄλλας δεκαπέντε, ἐπανέλθοντες, μ' ἐζήτησαν τριᾶκοντα, ἐγὼ κατέβην εἰς δέκα. Τέλος μετὰ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἐπιστρέψαντες, κατέβην εἰς τὰ εἴκοσι, ἐγὼ δὲ εἰς τὰ ὀκτὼ τοῖς ἑκατόν καὶ τότε, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν ἔβλεπον ὅτι ἡ κλίμαξ προέβαινε πρὸς βλάβην τῶν, ἐγὼ δὲ ὅτι εἰς καὶ ἡμῖς μὴ εἶχε παρέλθει εἰς διαπραγματεύσεις, ἐσυμβιβάσθημεν εἰς τὰ δέκα.

— Δέκα τοῖς ἑκατόν! ἀνέκραξε πλήρως ἐκστασεως ὁ Ροβέρτος, καὶ ἐρρίφη εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Ραιμόνδου. Φίλτατε, φίλτατε, ἐπρόσθεσεν, ὅταν ἔλθω εἰς Πελοπόννησον, θὰ σοὶ δώσω τὸ ὠραιότερον τῆς αὐθεντείας τιμάριον. Θὰ σ' ἀφήσω νὰ ἐκλέξῃς ὁ πρῶτος.

— Ὡ! Ὑψηλότατε, ἀρκεῖ νὰ φθάσῃς εὐτυχῶς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὑπηρέτου σου.

— Ἡ ὑπηρεσία ἦν μοι ἀνέδειξας εἶναι μεγίστη, φίλε Ραιμόνδε, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, καὶ μάλιστα ἐγκαίριος. Ἐσχάτως εἶχον ἀποφασίσει, ἀν μίαν ἐβδομάδα ἀκόμη δὲν εἶχες φανῇ, ν' ἀναχωρήσω χωρὶς νὰ σὲ περιμεῖνω, διότι, βλέπεις, καὶ ὁ χειμὼν προχωρεῖ. Ἀλλὰ χθὲς μ' ἦλθον εἰδήσεις ἐκ Πελοποννήσου. Ὁ πενθερός τοῦ Δεσπότη τῆς Ἑλλάδος, ὅστις εὐρίσκειται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βιλλάρδουίνου καὶ μ' ἐπρότεινεν, ὡς ἡξυρεῖς, τὴν ἐκγονὸν τοῦ εἰς γάμον, μὲ εἰδοποιεῖ, ὅτι ἴσως δὲν θὰ εὕρω τὸν Τοποτηρητὴν τόσον πρόθυμον νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ ὅτι αὐτὸς μὲν προπαρεσκεύασε τοὺς Ἕλληνας νὰ κηρυχθῶσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι φρονεῖ ἀναγκαῖον νὰ παρυσιασθῶ καὶ ἐγὼ μετὰ τινος δυνάμεως ἀξιοσεβαστοῦ.

— Φρόνιμος ἄνθρωπος μοὶ φαίνεται ὁ πενθερός σου, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος. Ἡ συμβουλὴ τοῦ εἶναι ἀρίστη. Κατ' εὐτυχίαν ὁμῶς καὶ εὐκατόρβωτος ἀφ' ὅτου ἔχομεν χρήματα. Ἀλλὰ νομίζω καλὸν νὰ μὴ χρονοτριβῶμεν, καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς συνοδίας.

— Ἀπὸ τῆς σήμερον ἀναμφιβόλως, ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς μάλιστα, καὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐτοιμασίαν πενήτηντα ἱππέων καὶ πενήτηντα πεζῶν λοχιστῶν ἀναθέτω εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σου, Ραιμόνδε.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ Ραιμόνδος ἐφαίνετο ἐναγώνιος καὶ ἀκάματος ἀδιακόπως ἐκινεῖτο, ἐτραχεν ἄνω καὶ κάτω, ἠγόραζε πανοπλίαν, ἐδοκίμαζεν ἱππους, ἐμίσθου στρατιώτας. Ἀλλὰ τὸσον ἀκριθὲς ἦτον εἰς τὴν ἐκλογὴν, τόσον ἀπέθλεπεν εἰς τὴν καὶ ἡττὰ μᾶλλον ἢ τὴν ποσότητα, ὥστε ὁ ἵππος, ὅστις τὸν εὐπρέστησε τὸ πρῶτ, τὸν δυσπρέσκει τὸ ἑσπέρα, τὸν στρατιώτην δὲν ἐστρατολόγει τὴν προτεραιάν, ἀπέβαλλε τὴν ὑστεραίαν, ἀνακαλύψας διὰ νυκτὸς τὰ κεχυμμένα τοῦ ἐλαττώματα. Διὰ τοῦτο ὅταν τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ὁ Ροβέρτος, ἱσταμένος εἰς τὸ παλάτιον τοῦ, εἰδείξεν εἰς τὸν Νόννον μετ' εὐφρασύας

τὸν Ραιμόνδον διερχόμενον διὰ τῆς αὐλῆς, καὶ παρακολουθούμενον ἀπὸ τρεῖς νεοσυλλέκτους, κύπτοντας ὑπὸ τὸ βάρος ἀσπίδων, δικτυωτῶν χιτῶνων καὶ ἄλλων ὅπλων, ὁ Νόννος, ὅστις ἐφθόνην ὀλίγον, τὴν πρὸς αὐτὸν μεγάλῃ τοῦ αὐθέντου ἐμπιστοσύνην.

— Εἰς τοὺς τόπους μας, εἶπεν, ἐκεῖ διηγούνται ὅτι ὑπῆρχε ποτὲ γυνὴ, ἥτις ὕφαινε θαυμασίως, ἀλλ' ὅτι εἶχε τὴν παράδοξον μανίαν νὰ παραλύῃ τὴν νύκτα, ὅτι εἰργάζετο τὴν ἡμέραν, ὥστε πάντοτε ἦτον ἡσυχολημένη, καὶ ποτὲ ὁ ἱστός τῆς δὲν ᾤξανεν. Ὑποπτεύω ὀλίγον ὅτι ἡ στρατολογία μας προχωρεῖ ὡς ὁ ἱστός τῆς καλῆς Πηνελόπης.

— Νόννε, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, νομίζω ὅτι δὲν ἀγαπᾷς τὸν Ραιμόνδον.

— Καὶ τοῦτο εἰμπορεῖ νὰ ᾔῃ ἀληθές, ἀλλὰ καὶ ὅτι σὰς λέγω ἐπίσης. Παρήλθον δώδεκα ἡμέραι, δηλαδὴ ὁ χειμὼν, καὶ ὅλαι αἱ δυσκαλίαι τῆς ὁδοπορίας ᾤξησαν κατὰ τοσοῦτον. Εἶναι ἔτοιμος ὁ Ραιμόνδος;

— Εἰς δώδεκα ἡμέρας, ἀπεκρίθη ὁ Ροβέρτος, θέλεις νὰ μ' ἐτοιμάσῃς στρατὸν ὀλόκληρον;

— Σταυροφορίαν ἐδύνατο νὰ ἐτοιμάσῃ εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, σὰς βεβαίω, Ὑψηλότατε.

— Ἀπαιτεῖς ἀπὸ αὐτὸν τὰ ἀδύνατα, εἶπεν ὁ Ροβέρτος.

— Δὲν ἡξυρεῖς, εἶπεν ὁ Νόννος, ἀλλ' ἐν τοῦτοις καλύπτονται τὰ ἔργα ἀπὸ χιόνος, τὰ πελάγη μαστιεῖ ἡ θύελλα. Ἐπειτα ἤκουσα καὶ μίαν τινὰ φήμην εἰς Πελοπόννησον, ὅτι ὁ θεὸς σὰς ὑπεσχέθη ν' ἀφήσῃ αὐθέντην τὸν Βιλλάρδουίνον, ἀν δὲν πέμψῃ διάδοχόν τοῦ ἐντὸς τοῦ ἔτους.

— Πῶς λέγεις; ἀνέκραξεν ὁ Ροβέρτος. Εἶναι ἀληθὲς τοῦτο;

— Ἀληθὲς δὲν ἡξυρεῖς ἀν ᾔῃαι. Ἐλέγτο ὁμῶς. Ἀν ψευδὲς, δὲν βλάπτει ποσὸς εἰς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὴν αὐθεντείαν τῆς ἀν ἀληθὲς ὁμῶς, μεγάλως τῇ ὠφελεί.

— Ὡ! ἀναμφιβόλως, ἀναμφιβόλως, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, περιερχόμενος ἄνω καὶ κάτω μετὰ ταραχῆς. Τότε διαφέρει τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἡ σωματοφυλακὴ μου εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἡτοιμάσθη.

Καὶ νεύσας ἓνα τῶν ὁπαδῶν τοῦ, τῷ εἶπε νὰ καλέσῃ τὸν Ραιμόνδον.

— Καὶ τότε, ἐπρόσθεσε, δυνάμεθα νὰ μὴ περιμεῖνωμεν;

— Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ἀπήντησεν ὁ Νόννος, παρὰ νὰ μέινετε ὡς τὸ ἔαρ μετὰ στρατὸν ὀλόκληρον, προτιμότερον νομίζω ν' ἀναχωρήσῃτε ἀμέσως, ἔστω καὶ μόνος.

— Ὡ! βεβαίως, εἶπε, μᾶλλον εἰς τοὺς στοχασμούς τοῦ ἡ εἰς τὸν Νόννον ἀποκρινόμενος, ἀν ᾔῃαι ἀληθὲς τοῦτο, δὲν πρέπει νὰ μένωμεν. Ν' ἀναχωρήσωμεν, ν' ἀναχωρήσωμεν. Ἄς ἰδῶμεν τί λέγει ὁ Ραιμόνδος.

— Ποῦ εὐρίσκονται αἱ προπαρασκευαί μας; φίλε Ραιμόνδε, εἶπε πρὸς αὐτὸν εἰσερχόμενον.

— Σὰς βεβαίω, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον μῆς ἡμέρας, ἀπεκρίθη αὐτός, καὶ ὁμῶς προχωροῦσι γιγαντιαίως. Ἐντὸς ὀλίγου ἐπιβίω νὰ εἰμὲθα ἔτοιμοι. Ἡ ἐκλογὴ

εἶναι δύσκολος! Οἱ ὀπλοποιοὶ εἶναι ἀμαθέστατοι, οἱ ἱπποκάπηλοι ἀπαταιῶνες ἀξιοκρέμαστοι. Χθὲς τὸ ἑσπέρας τρεῖς ἠγόρασα ἱππους. Σήμερον βλέπω, ὅτι ὁ εἰς ἦτον τυφλός, ὁ ἄλλος λεπρός, καὶ ὁ τρίτος φθισικός. Τοὺς ἀπέδωκα μ' ἐκατὸν βαβυσμούς μισθὸν εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας.

— Ἀ! εἶπεν ὁ Ροβέρτος, διὰ ταῦτα ὁ Νόννος δι' ἀσχυρίζεται, ὅτι, ὡς δὲν ἡξυρεῖς ποῖα γυνὴ τῆς γνωριμίας τοῦ, ὑφαίνεις τὴν ἡμέραν καὶ ἐξηλώνεις τὴν νύκτα.

— Ἡστυεύομην, εἶπεν ὁ Νόννος ἐρυθρίων.

— Εἶναι ἀληθές, ἀπήντησεν ὁ Ραιμόνδος, ἐρυθρίων καὶ αὐτὸς οὐχ ἦτον, ὅτι ἐκλέγω ἐπιμελῶς, διότι θέλω τὴν συνοδίαν ἀξίαν τῆς Ὑψηλότητός σου. Δὲν θέλω ν' ἀναχωρήσωμεν μετ' ἱππους τυφλοὺς καὶ στρατιώτας χωλοὺς.

— Ὁ Νόννος φρονεῖ, ὅτι, ἀντὶ νὰ περιμεῖνωμεν συνοδίαν, προτιμότερον εἶναι ν' ἀναχωρήσωμεν χωρὶς αὐτῆς.

— Βιάζεται, νομίζω, ὁ Κ. Νόννος, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος. Δὲν θέλει νὰ περιέλθῃ τὴν Εὐρώπην ὡς ἀλήτης, οὔτε φθάνων εἰς τὴν ἐπικράτειάν σου, νὰ μέινετε εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὑπηκόων σου; ἀν θέλωσι νὰ σὰς δεχθῶσι.

— Ἡξυρεῖς ὁμῶς τί ἤκουσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον; εἶπεν ὁ Ραιμόνδος, ὅτι, ἀν δὲν φθάσω ἐντὸς τοῦ ἔτους τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ θείου μου, ἡ αὐθεντεία μένει ὀριστικῶς εἰς τὸν Βιλλάρδουίνον.

— Μῦθος! ἀνέκραξεν ὁ Ραιμόνδος, ἐλαφρῶς ὠχρίων καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ βηχὸς ἰσχυροῦ. Προφάνης μῦθος. Πῶς δίδεται ποτὲ τοῦτο;

— Καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται ἀπίθανον, εἶπεν ὁ Ροβέρτος. Ἀλλὰ, ἀν φθάσωμεν πρὶν, ὡς λέγει ὁ Νόννος, οὐδεμία βλάβη μᾶς γίνεται, ἀν ὁμῶς μετὰ, ἴσως, κακόν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀναχωρήτω, καὶ ἔστω καὶ μόνος.

— Εἰς αὐτὴν τὴν σκέψιν ἐνδίδω πλεῖστατα, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος ἐνοήσας πόθεν πνέει ὁ ἀνεμος. Ναί, πρέπει ἀφεύκτως ν' ἀναχωρήσῃ ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης. Ὅσῳ τάχιστα τόσῳ καλλίτερον. Ν' ἀπέλθῃτε ἀνευ συνοδίας, κατ' ἐμὲ, θὰ ᾔτο σφάλμα μέγα καὶ μέγα δυστύχημα! Ὅλ' ἀφάσωμεν εἰς τόπον δυσμενῆ ἴσως, ὅπου πρέπει νὰ παρουσιασθῇ μετὰ δυνάμεως διὰ νὰ σὰς φοβηθῶσι! θὰ διαβῶμεν διὰ τόπων φιλικῶν, ὅπου πρέπει νὰ παρουσιασθῇ ἀξιοπρεπῶς διὰ νὰ σὰς σεβασθῶσιν.

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Νόννος, διὰ νὰ φθάσωμεν, πρέπει ν' ἀναχωρήσωμεν.

— Τοῦτο λέγω καὶ ἐγὼ, ὑπέλαβεν ὁ Ραιμόνδος. Ὅσον ἀναγκαῖα καὶ ἀν ᾔῃαι ἡ συνοδία, ἀν δὲν ᾔῃαι ἐτοιμὴ ἤθελον προτείνει νὰ μὴ τὴν περιμεῖνωμεν. Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν...

— Μετὰ μίαν ἐβδομάδα, εἶναι ἐτοιμὴ; ἠρώτησεν ὁ Ροβέρτος.

— Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἀπήντησεν ὁ Ραιμόνδος.

— Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας λοιπὸν ἀναχωροῦμεν, εἶπεν ἐκεῖνος.

— Καὶ ἀν ἔχωμεν καλὸν καιρὸν, ὑπέλαβεν ὁ Ραιμόνδος, εἰς εἰκοσὶν ἡμέρας φθάνομεν διὰ θαλάσσης.

— Άν όμως έχουμε κακόν, απήντησεν ὁ Νόννος, ὅστις εὐχαρίστω· ἀντίλεγεν εἰς τὸν Ραιμόνδον, ὡς εἶναι ἐπόμενον εἰς ὥραν χειμῶνος, φθάνομεν εἰς μήνας τρεῖς.

— Ὡ! εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, δὲν θέλω νὰ ἐκτεθῶ, οὔτε ἔχω βρεξιν νὰ θαλάσσοι μάχῃ ὅλον τὸν χειμῶνα. Διὰ ξηρὰς πότον καιρὸν χρειάζομαι.

— Δεκαπέντε ἡμέρας ὡς τὴν Βενετιάν απήντησεν ὁ Ραιμόνδος· ἀλλ' ἀπὸ ἐκεῖ ἔχομεν πάλιν θάλασσαν.

— Τί θάλασσαν; εἶπεν ὁ Νόννος. Ἡ Ἀδριατικὴ τί εἶναι; εἶναι μέγας λιμὴν. Τὸν χειμῶνα πικεῖ πάντοτε βορρᾶς εἰς αὐτήν. Τὸ πολὺ δεκαπέντε ἡμέρας μᾶς φέρουσιν ἀπὸ Βενετίας εἰς τὸν Μαιρέαν.

— Καὶ ἡ ὁδὸς τῆς ξηρᾶς δὲν ἔχει δυσκολίας; ἤρώτησεν ὁ νέος αὐθιγής.

— Βίς τὴν Σαβαυδιάν ἔχομεν νὰ υπερβῶμεν τὰς Ἀλπεῖς, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος.

— Τὰς Ἀλπεῖς! καὶ τί εἶναι αἱ Ἀλπεῖς! ἀνέκραξεν ὁ Νόννος. Ὅρη καθὼς ὅλα τὰ ὄρη ἐν ὄρει τέλος πάντων περᾶται βεβαίως καὶ βατόν· εἶναι καὶ ὁδοὺς ἔχει. Ἄν ἔχη ὀλίγη χιόνα, καὶ μεγάλη δυσκολία! ἔχομεν στρατιώτας, τὴν καθαρίζομεν.

— Τοῦτο λέγω κ' ἐγώ, εἶπεν ὁ Ροβέρτος.

— Ἀφ' οὗ εἰσθε τῆς αὐτῆς γνώμης, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος, δὲν ἀντιτείνω. Ἡ διὰ τῆς Βενετίας διάβασις ἔχει μάλιστα δύο μεγάλα πλεονεκτήματα. Πρῶτον, ὅτι ὁ ἀποκρήσθη μετὰ τοῦ δουκὸς σχέσεις, αἵτινες εἶναι ἀναπόφευκτοι εἰς τὴν μέλλουσαν ἐξουσίαν σας· δευτέρον, ὅτι εἰς Βενετιάν, τὴν ναυτικὴν πόλιν, εἰσθε βέβαιος νὰ εὕρητε πλοῖα καλὰ καὶ ταχέα διὰ τὴν Πελοπόννησον.

— Ἐβρίσθη λοιπὸν ὁ κῆδος, ἀνέκραξεν ὁ Ροβέρτος. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀναχωροῦμεν διὰ ξηρὰς. Ἀπέλθετε νὰ ἐτοιμασθῆτε.

— Ἐγὼ εἰμὶ ὅλος ἐτοιμος, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος, καὶ οἱ στρατιῶται θὰ ᾔναι μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Ἐξεργόμενος δὲ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν,

— Ἐφαγμέναις εἰκοσιοκτὼ ἡμέρας, καὶ ἔχομεν ἄλλας τέσσαρας εἰς τὸν κόλπον. Μένουσιν ἀκόμη ἑκατὸν τριάκοντα. Δι' ἐκείνας... ὁ θεὸς ὁδηγός!

ΚΕΦ. Η.

Τὴν προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν, ἥτις ἦν τοῦ Νοεμβρίου ἡ τρίτη, ἀνεχώρησαν τῷ ὄντι. Ἀπαῖξ δὲ καθ' ὁδόν, ὁ Ροβέρτος εἶχε μεγάλην ἀνυπομονήσιν νὰ φθάσῃ, ὥστε ἂν ἡ συνοδία τοῦ Ραιμόνδου τῷ ἔφειρε διαφόρους ἀναβολὰς, καὶ δὲ μὲν οἱ πεζοὶ, ἀπαυδοῦντες, ἔμενον ὀπίσω, ὅτε δὲ ἐπιπτον τῶν ἵππων τὰ πέταλα, ἡ εἶχεν ἐπιδιορθώσεως ἀνάγκη· ἡ ἵππος αὖτις, ἐβλάσεν ὁμοῦ εἰς τὴν Σαβαυδιάν, ἐμπρὸς πάντων Ἀλπεων, ὅσον ἐνεδέχτο ταχέως ὑπὸ τοιαύτης περιττάσεως, ἥτοι εἰς ἡμέρας ὀκτώ. Ἐδῶ ἀπεφασίσθη ν' ἀνακαυθῇ ἡ συνοδία μίαν ἡμέραν, καὶ νὰ ζητηθῶσι συγχρόνως πληροφορίες περὶ τῆς υπερβάσεως τῶν Ἀλπεων.

Αἱ πληροφορίες δὲν ἦσαν εὐχρηστοί. Αἱ ὁδοὶ ἦσαν

ἀδιάβατοι, ἡ χιὼν ἐκεῖτο τέσσαρας πήχεις ὑψηλὴ ἐπ' αὐτῶν.

— Ἀ! ἀνέκραξεν ὁ Ραιμόνδος, ὑπερβολαί! Μακρόθιν μεγαλοποιοῦνται τὰ πράγματα. Ἡ χιὼν, ὅση πυκνότερα, τόσο στερεωτέρα γίνεται. Δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ περιμένωμεν τὸν Ἰούλιον νὰ τὴν ἀναλύσῃ. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι δυνάμεθα νὰ διέλθωμεν. Τέλος πάντων, τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ δοκιμάσωμεν· οὔτε ἔχομεν τί καλλίτερον ἄλλο νὰ κάμωμεν.

Οἱ προτρεπτικοὶ καὶ πρῶτοι οὗτοι λόγοι ἤρεσαν εἰς τὸν Ροβέρτον, διότι ἦσαν ἐντελῆς· σύμφωνοι μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόφασιν. Τὴν ἐπαύριον λοιπὸν ἤρχισαν ν' ἀναβαίνειν τοῦ δροῦ τοῦς πρόποδας.

Ἀλλὰ μὲντοι προὐχώρησαν ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ σταθῶσι, διότι οἱ τρεῖς προπορευόμενοι ἱππεῖς ἐβυθίσθησαν μέχρι τῆς κεφαλῆς τῶν ἵππων τῶν, καὶ τέσσαρες ὡς αἱ ἐχρειάσθησαν μέχρι οὗ ἀπασπασθῶσιν ἐκείθεν καὶ σωθῶσιν ἀπὸ τῶν ἀφρευκτῶν ὀφθαλμῶν. Κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἐπέισθησαν ἐν τῷ ὄρει, ὅτι τοῖς ἦτον ἀδύνατον νὰ προῶσι, διότι ἐμπρὸς τῶν ἐπυργότο ἡ χιὼν εἰς λόφους, καὶ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν, ἔδλεπον τεταυρωμένα τὰ ὄρη ὡς οὐρανὸς καὶ γῆ· ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἡμέραν ἐπομένως ἠναγκάσθησαν νὰ σταθμεύσωσιν ἄπρακτοι, ὅπου τὴν προτεραίαν. Τὴν δ' ἐπαύριον ἀπεπειράθησαν ἄλλων τινῶν διευθύνσεων, ἀλλὰ τὰς εὗρον ἔτι μᾶλλον συγκεχυμένας καὶ ἀδιαβάτους, καὶ τόσο μᾶλλον ἐπικινδύνους, καθ' ὅσον ἐκρέμαντο ἐπὶ βάραν, ὡς τὸ χεῖλος συνέχευεν ἡ χιὼν μετὰ τῆς ὁδοῦ. Καὶ αὕτη λοιπὸν ἡ ἡμέρα παρήλθεν ἐπὶ ματαίῳ.

Τὴν ἐσπέραν ἐγένετο συμβούλιον, καὶ ὁ Ραιμόνδος ἐπρότεινε νὰ ἀνασκαφῇ ἡ χιὼν. Ἀλλ' αἱ λόγχοι μὲναι τῶν στρατιωτῶν δὲν ἤκουον, ἀπρὸς τὸν δ' ἐργαλεῖα εἰς τὴν ἀνασκαφήν. Ἡ ἐποδοὶ ἐχρησίμευσεν εἰς ζήτησιν καὶ συγχρομὴν αὐτῶν ἐκ τῶν περὶ χωρίων. Δύο ἡμέραι ἀκόμη ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐσπέραν τῆς δευτέρας τὰ κινδυνωδέστερα μέρη ἐφαινοῦτο· ὁπῶσόν βατὰ, ὥστε ἡ διάβασις ἀπεφασίσθη ἐξαπαντος διὰ τὴν ἐπαύριον. Ἀλλὰ διὰ νυκτὸς ἐπεσε τὴν χιὼν, ὥστε, ὅπου πρὶν εἶχε βάθος τεσσάρων πήχεων, ἐστὶν ὀκτὼ ἤδη εἰς πῆχεις ἔξ. Ἡ ἀπελπίσις τῶν ὁδοιπόρων ἦτον ἀπερῆραπτος.

Ὅλην τὴν μετὰ ταῦτα ἡμέραν διέμεινάν βουλευόμενοι, μίαν γνώμην ἀπορρίπτοντες, καὶ ἄλλην προτείνοντες.

— Ὡ! ἂν εἶχον εἰσακουσθῇ! ἔλεγεν ὁ Ραιμόνδος, ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄν ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης εἶχεν ἐκλέξει τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης, ἴσως τώρα θὰ ἦμεθα εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Ροβέρτος περιεφέρετο ἄνω καὶ κάτω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μ' ἐναγώνια βήματα. Τέλος δ' ἐστάθη ἀπέναντι τοῦ Ραιμόνδου.

— Τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης! ἀνέκραξε. Εἶχομεν ἀδικον νὰ μὴ πορευθῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης. Τοῦλάχιστον ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει προπετὲς ὄρος, ὑψοῦμενον ἀγέρῳχος ἐμπρὸς σου, ἀψηφόν ἔλους τοὺς ἀγῶνάς σου, καὶ βιάζον σε νὰ μὴναις μῆνας ὀλοκλήρους ἐμπρὸς τοῦ μ' ἐσταυρωμένους χεῖρας. Παρὰ νὰ μὴναις

— Ὡ! ἂν εἶχον εἰσακουσθῇ! ἔλεγεν ὁ Ραιμόνδος, ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄν ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης εἶχεν ἐκλέξει τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης, ἴσως τώρα θὰ ἦμεθα εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Ροβέρτος περιεφέρετο ἄνω καὶ κάτω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μ' ἐναγώνια βήματα. Τέλος δ' ἐστάθη ἀπέναντι τοῦ Ραιμόνδου.

— Τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης! ἀνέκραξε. Εἶχομεν ἀδικον νὰ μὴ πορευθῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης. Τοῦλάχιστον ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει προπετὲς ὄρος, ὑψοῦμενον ἀγέρῳχος ἐμπρὸς σου, ἀψηφόν ἔλους τοὺς ἀγῶνάς σου, καὶ βιάζον σε νὰ μὴναις μῆνας ὀλοκλήρους ἐμπρὸς τοῦ μ' ἐσταυρωμένους χεῖρας. Παρὰ νὰ μὴναις

ἐδῶ μέχρι συντελείας τῶν χρόνων, προτείνω νὰ στραφῶμεν ὀπίσω, καὶ νὰ λαθῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς θαλάσσης. Τί λέγετε;

Ὅλοι ἐκτρυβήσαν ἐναντίῳ αὐτῆς τῆς ἰδέας· ὅταν ὁμοῦ ἠρωτήθησαν, ποῖαν ἀντιπροτείνουν, ὅλοι ἐσιώπησαν.

— Ἀδύον λοιπὸν ἀναχωροῦμεν δι' ὀπίσω, καὶ τὸν προσηγώτερον λιμένα, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, ὅταν κινώμεθα, εἶναι ἐκπῆς καὶ νὰ φθάσωμεν· ὅταν καθήμεθα, ὄχι.

Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ὁ καιρὸς εἶχεν ἀνολίξει· ὁ οὐρανὸς ἦτον αἰθρῖος, ὁ ἥλιος ὁπῶσόν θερμός, ὁ ἀνεμὸς ἔπνεε νότιος, καὶ ἡ χιὼν ἤρχισεν ν' ἀναλύη. Μεγάλῃ χαρᾷ εἰς τὸ μικρὸν στρατόπεδον! Μία ἡμέρα τοιαύτη ἀκόμη, καὶ αἱ ὁδοὶ ἦσαν βαταί. Ἡ καλοκαιρία τῷ ὄντι ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν, καὶ τὴν τρίτην ἀπὸ πρῶτας ἀπεπειράθησαν πάλιν τῆς ἀναβάσεως. Ἡ χιὼν ἦτον ταπεινότερα, καὶ πολλὰ χεῖρ ἐλύετο εἰς βυλάς καὶ χειμάρρους. Ἀλλὰ μετὰ μεσημβρίαν, ἐν ᾧ διέβαινον εἰς τὸ μικρὸν ὕψος τὴν πλευρὰν τοῦ δροῦ, αἶφης βαρεῖα βροντὴ ἤκουσθη ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν, τὸ ὄρος ὀλόκληρον ἐφάνη κινούμενον καὶ μετὰ φοβεροῦ τρυγμοῦ καὶ πατάγῳ κατεκυλίσθη τεραστία νιροστιβὴς, καὶ κατεκλύψεν ὅλην τὴν ὁδὸν ὁπισθὲν τῶν. Δύο λεπτά μετὰ ταῦτα, καὶ πάντα ἡ συνοδία ἐθάρπτετο ὑπὸ τὴν χιόνα. Ὑπὸ τρόμου καὶ ταληφθέντες ἐσπεύδον ὅλοι σιωπηλῶς πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἐστρεφον· αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰς χιονοστιβίους κορυφὰς, τρέμοντες μὴ τὰς ἰδῶσιν ἀφῆς κατακυλισμένας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν. Οὕτως ἐφθασαν τὴν ἐσπέραν εἰς μικρὸν τοῦ δροῦ κοιλάδα, ὅπου ἐκεῖτο ὡς ἐντεταριασμένα εἰς τὴν χιόνα τρία ἢ τέσσαρα ὄλγια καλὴν τῶν ποιμένων τῶν Ἀλπεων.

Ἐδῶ κατέλυσαν τὴν νύκτα ταύτην ἀπόφασιν ἔχοντας· ν' ἀπέλθωσι πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' οἱ ποιμένες τοῖς ἐβεβαίωσαν, ὅτι τοῦτο τοῖς ἦτον ἀδύνατον, ὅτι ἀλλεπάλληλοι προστιπιδες, κατακρημνισθεῖσαι τὴν προτεραίαν καθ' ὅλην τὴν ὁδόν, τὴν ἀπέκλεισαν ἐντελῶς.

— Ἐν γένει, εἶπεν εἰς ἑαυτῶν, ἡ διάβασις εἶναι κινδυνωδεστάτη καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα, διότι ἔταν μὲν πίπτῃ χιὼν, ἡ ὁδὸς εἶναι ἀβάτος, ὅταν δὲ χλιαίνεται ὁ καιρὸς, κρημνίζονται ἀπὸ τὰ ὕψη ὄρη καὶ χιὼν ἰκανοὶ νὰ θάψωσι χιλιάδας ἀνθρώπων. Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κατακλεισόμεθα εἰς τὰς καλύβας τῶν ὀρέων, ἔχοντες ζωτροφίας πολλῶν μηνῶν, καὶ σπανίως ἐξερχόμεθα πρὶν μᾶς ἔλθουν αἱ χελιδόνες.

— Καὶ αἱ χελιδόνες πότε σὰς ἔρχονται;

— Τὸν Μάρτιον.

Ἡ συνοδία ὅλη ἐσκήρτισεν.

— Ἀπελπίσις! ἀνέκραξεν ὁ Ραιμόνδος. Τρεῖς ὀλοκλήρους μῆνας εἰς τὸ ἐπάραιον τοῦτο μέρος! Ὡ! ἂν μ' ἐπιστεῦναι καὶ ἐπηγάιναι διὰ θαλάσσης!

— Τρεῖς μῆνας! οὔτε τρεῖς ἡμέρας δὲν μὴναις, εἶπεν ὁ Ροβέρτος.

— Οὔτε τρεῖς ὥρας, ἂν ἦτον δυνατόν, απήντησεν ὁ Ραιμόνδος. Χαρίεσσα δὲν εἶναι τῷ ὄντι ἡ διατριβὴ πρὸς αὐτὴν ἀναγκαῖον νὰ πέμψῃτε τινὰ ἐμπρὸς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ τεχνὰ αὐτὰ βασιλεῖα τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ

πρὸ πάντων πρόκειται περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος, καὶ ἐξ μὴναις ἂν προεπὶ νὰ μείνωμεν τεταυρωμένοι ὑπὸ τὰς χιόνας τῶν Ἀλπεων. Ἐν ὅσῳ ἔχομεν ζωτροφίας φρονῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκθέσωμεν τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα. Ὁ Μωρέας εὐχεταὶ βεβαίως νὰ σὰς ἰδῇ ἀνιχθέντα ταχέως, ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ σὰς ἰδῇ ἀσφαλῶς ἀνιχθέντα.

Ὁ Ροβέρτος ἐκράξε καὶ ἐβόα μετ' ἀπελπίσεως, ὁ Νόννος ἐγόγγυζεν. Ἀλλ' οὔτε κραυγαὶ οὔτε γόγγυσμοὶ μετεβάλλον καθ' οὐδὲν τὴν ἀμύχανον θέσιν τῶν.

Τρεῖς ἡμέρας ἔμενον εἰς ἐντελὴ πόλιορξιν. Τὴν δὲ τετάρτην, καθ' ἐπίμονον προτροπὴν τοῦ Νόννου, ὅστις ἐναγώνιον στοχασμὸν ἐφαίνετο ἔχων, νὰ φθάσῃ, καὶ πάντα κίνδυνον ἀντ' οὐδενός· ἐκοιζέτο διὰ τὸν ἐκίτρυχ, ἀνεχώρησαν πάλιν, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῶν τολμηροτέρων μετὰ τῶν ποιμένων. Ἀλλ' εἰς ἑκατοῖς βήμα νείαι δυσκολίαι, νείαι κίνδυνοι, νείαι χοροὶ τριβαί. Πολλοὶ ἐχράσαντο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς σκαπάνης, πολλοὶ ἤκουον τὰς νιροστιβίδας ὡς βροντὰς κατὰ ταρασσόμενας περὶ αὐτῶν, καὶ ἄλλοτε ἠναγκάζοντο νὰ μὴναις ἡμέρας εἰς τὰ σπάνια τοῦ δροῦ χωρία ἢ νὰ κατασκηνώσιν εἰς τὰς βαθυτέρας τοῦ φάραγγος· ἐν γένει δὲ διηρῆτο ἡ συνοδία εἰς δύο παρτίδας, ὡς ἡ μία ἤθελε τὴν δειποσίαν ἀσφαλεστέρων μᾶλλον ἢ ταχυτέρων. Ταύτης ὁπαδὸς ἐφαίνετο, καὶ ἴσως ἀρχηγὸς ἦτον ὁ Ραιμόνδος. Ἡ δὲ ἄλλη ἐπρέσθειε τὴν ταχύτητα, ἀψηφούσα πᾶν κώλυμα.

Ταύτης ψυχὴ ἦν ὁ Νόννος· ὁ δὲ Ροβέρτος, προστιβόμενος εἰς ἑκατέραν, ἐκράτει τὴν κλειστήν γὰρ ἰσόβροπον μετὰ τῶν δύο. Οὕτω μὲν μετὰ δέκα ἡμέρας, ὑπερβάντες ὑψηλὴν κορυφὴν, εἶδον τέλος ἀνελιγόμενον ὑπὸ τοῦς πόδας τῶν τὸ τεργὸν πινύραμα τῶν πεδινῶν τόπων, ἐφ' ὧν ὁ χειμῶν ἐξέτεινεν ἥλην ἐξησθεντημένον βραχίονα πρὸς τὸ ἔαρ. Ἐποῦ ἔπνεον γλυκύτεραι αὔραι, καὶ ὅπου ἡ νέα γλῶσση ἠμυρσθήτει τὰ πεδία εἰς τὴν ὑποχωροῦσαν χιόνα.

Ὅλοι καθήρχοντο τὸ ὄρος μετὰ πόδας σκιστῶντας ὑπὸ ἀνυπομονῆρας καὶ μετὰ καρδίαν πέτωσαν ὑπὸ χαρᾶς, θεωροῦντες τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς ἡμέραν τῆς σωτηρίας τῶν, ὁ δὲ Ραιμόνδος καθήρχετο ὑπολογίζόμενος εἰς τοὺς δακτύλους τοῦ καὶ ψιθυρίζων καθ' ἑαυτὸν.

— Αὐτὸς ὁ Νόννος ἔχει τὸν δαίμονα εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χωρὶς αὐτοῦ θὰ διετρίβωμεν ἀκόμη εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην κοιλὰς τῶν Ἀλπεων, ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τῶν ἀγίων ποιμένων τῆς, καὶ θὰ περιμένωμεν ἐκεῖ τῶν χελιδόνων τὰ πρῶτα ἄστρατα. Εἰς τὰς Ἀλπεῖς ἐσκήρτισεν τὰς πλείστας ἐλπίδας μου, καὶ ἰδοὺ αἱ Ἀλπεῖς ὀπίσω τῶν νύκτων μᾶς Ἀκόμη ἑκατὸν ἡμέραι! Ἐκατὸν ἡμέραι εἶναι τρεῖς μῆνες καὶ δέκα ἡμέραι. Ὡ! φίλε Βιλλαρδουίνε, φοβώμαι... Καὶ ἐμείναι σκεπτικὸς. Βλεπὼν δὲ τὸν Ροβέρτον, ὅτι διήρχετο πλησίον τοῦ,

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

— Ὑψηλότης, εἶπεν, ὅταν ἦμεθα ἐδῶ, εἰπάτε, ὅτι εἰμὲθα καὶ εἰς τὴν Βενετιάν. Τίποτι δὲν μᾶς ἐμ-

υποπτον Βενετικήν κυβέρνησιν, μη παρεξηγήτη τὴν ἀρετὴν τῶσαν ἀπολαύσαν.

— Τῶντι, εἰς δίκαιον, ἀρνεύονται εἶναι, εἶπεν ὁ Ροβέρτος. Ἀλλὰ τίνα νὰ στείλωμεν; Σὺ, Ραιμόνδε, γνωρίζεις τὴν Βενετίαν. Θέλεις ν' ἀναλάβῃς τὴν ἀποστολήν;

— Ἡρόδοτος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς βμετέρας Ὑψηλότητος, εἶπεν ὁ Ραιμόνδης, καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἄλλην παρατήρησιν, ἐκέντησε τὸν ἱππὸν του καὶ ἐπροκορεύθη.

Μετὰ ὅκτω ἡμέρας ὁ μέλλων ἀδελφός τῆς Πελοποννήσου ἐρθεας μετὰ τῆς συνοδίας του ἀπέναντι τῆς Βενετίας.

Τρεῖς ὥρας μακρὰν τὸν ἀπὸ τῆς ταχυδρομίας, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ραιμόνδου, καὶ τῶ ἐνεχειρίσιν ἐπιστολῆν τοῦ Δουκὸς συγχαρητήριον, καὶ προσκλήτηριον εἰς τὴν πόλιν του.

Μετὰ δύο ὥρας εἶδε προτεργουμένην πρὸς αὐτὸν πολυάριθμον συνοδίαν. Ὁ ἀρχηγὸς δ' αὐτῆς προσελθὼν ἀρτίπνευσε, προσκύνῃς τὸν Ροβέρτον ἐδαριάζως, καὶ τῶ ἐξήγγισεν ὅτι εἶναι ὁ πρωτεδρόμος ἡ διοικητὴς τῆς Τέρρα Φέρμας, λαβὼν διαταγὴν παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Δουκὸς νὰ δεχθῇ τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα, καὶ νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς Βενετίαν. Ὁ Ροβέρτος εὐχαρίστησεν ἐγκαρδῶς διὰ τὴν τοιαύτην δεξιότητα, παρεκάλει τὸν Κ. Προτεδρόμον νὰ ἱκεύσῃ, καὶ ἐξηκολούθησε τὴν δόξιν του. Ὁ δὲ Κύριος Προτεδρόμος τὸν προσεκάλεσε νὰ δεχθῇ λιτὴν ἐστίασιν εἰς τὴν ἐπαύλιον του, καὶ οὐδὲ τὸσον ἀγροίκας οὐδὲ τὸσον ὑπερήφανος ἦτον ὁ Ροβέρτος ὥστε ν' ἀποποιήθῃ.

— Ὁ Προτεδρόμος τὸν ὠδήγησε τότε εἰς μεγάλα κρητὰ οἶκον κείμενον ἐντὸς ὠραίου καὶ εὐρυχωροῦ κήπου. Ἐνταῦθα περίεμενε πολυάριθμος συναναστροφὴ, οἱ εὐγενέστεροι τῶν περιουκούντων. Αἱ πρῶται φιλοφρονήσεις καὶ αἱ ἐμμεταίετοι παρουσιάσεις ἐγένοντο μετὰ μεγάλης ἐπισιμότητος, καὶ διήρκεσαν δύο ἡ τρεῖς ὥρας. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ αὐθέντης ἀφίθη ν' ἀναπαύθῃ ἐπ' ὀλίγον. Ἐπειτα παρετέθη τὸ γεῦμα, πολυτελεστάτον αὐτὸ καὶ ἐκτενέστατον, καὶ ἐκτενέστατον ὡς τὸς πρὸ τοσούτων ἡμερῶν πλανωμένους εἰς τὰς χιονοσκεπὲς ἐρήμους τῶν Ἀλπεων. Διὸ καὶ παρετάθη ἡ ἐσθία μέχρι τῆς ἑσπέρας, ὅτε κήπος καὶ οἶκος ἐφωτίστησαν λαμπρότατα. Περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅταν ἡ συναναστροφὴ διελλύθη, καὶ ὁ διοικητὴς ἦλθε, μετὰ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐθέντου διὰ τὴν ἐπαύριον, οὐδὲν ἄρ' οὐ τὸν εὐχαρίστησε θερμότατα, τῶ εἶπεν ὅτι ἀπὸ πρωίας θέλει μεταβῇ εἰς Βενετίαν διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν οδοποιίαν του. Ὁ Διοικητὴς ἔχει ῥέτιος μετὰ σέβας βαθὺ καὶ ἀπεσπύθη.

Τὴν δ' ἐπαιύτην, ἅμα ἡτοιμάσθη ὁ Ροβέρτος, ἐξήγγισεν τὰς λέμβους ὅπως διαβῇ τὸν πορθμόν. Προσελθὼν δ' ἀμέσως ὁ διοικητὴς, τῶ εἶπεν, ὅτι λέμβοι εἰσὶν ἐτοιμοὶ ὅσας θέλῃ, καὶ δύναται νὰ ἐπιβιβάσῃ ἅμα λάβῃ λιτὸν πρόγευμα ἐπὶ ποδός. Ἡ πρότασις ἦν τὸσον εὐγενὴς καὶ τὸσον εὐλόγος, ὥστε ὁ Ροβέρτος ἐυκόλως ἐνέδωκε. Συνέκειτο δὲ τὸ λιτὸν πρόγευμα ἀπὸ τὰ σπανιώτατα διὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἔτους

καὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προϊόντα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς, ἐν ὅς διεκπεπεν ὁ ἥδὺς αἶθρ' τῆς Κόπρου, καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς μεσημβρίας. Περὶ τὰ τὰ τέλη δ' διοικητὴς ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ Δουκὸς, ἣν ἐσπευσε νὰ διακινώσῃ εἰς τὸν Ροβέρτον. Ἐλέγετο δ' ἐν αὐτῇ ὅτι ὁ Δουὲς εἶχε πληροφορηθῇ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν περὶ τῆς ἀφίξεώς του, καὶ ἤθελε νὰ τὸν δεχθῇ μ' ὅλην τὴν εἰς τὸ ἄτομον καὶ τὴν ὑψηλὴν θέσιν του ἀνέκουςαν ἐπισιμότητα. Τὸν παρεκάλει ἐπομένως νὰ περιμείνῃ τὰς δουκινὰς λέμβους, ὅς ἐμελλε νὰ τῶ πέμψῃ τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωίας, ὅπως ἡ παράταξις παρασκευασθῇ καταλλήλως.

Ὁ Ροβέρτος ἦτον ἀκράτητος ὑπὸ χαρᾶς, ἐνόμιζεν, ὅτι ἐγὼ πέντε θαυμάσιους ὑψηλότερος, καὶ περιεβλέπετο ὀλίγον ὡς ὁ Ἰνδικὸς ὄρνις, ὅταν ἀπεκρίθη, ὅτι φθὰς εἰς τὴν ἐπικράτειάν του δὲν θέλει λησμονήσει τὴν εὐγένειαν τοῦ ἀγαθοῦ του ἀδελφοῦ, τοῦ Δουκὸς, καὶ ὅτι αἱ λοιπαὶ σχέσεις των θέλουσιν εἶναι τῶν τοιούτων προοιμίων ἀνάλογοι.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἦτον λίαν θυελλώδης, καὶ ὁ Δουὲς ἐμήνησε δι' ἐπιτήδεις ἀπεσταλμένου του, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐκθέσῃ τὸν ἀγαθὸν του ἀδελφὸν εἰς τοιαύτην θάλασσαν, ἥτις, ἐντὸς τοῦ κινδύνου, δὲν ἐπείτρεπεν οὐδὲ τὴν προσήκουσαν παράταξιν. Ἀνάγκη λοιπὸν ἦτο νὰ μείνωσι καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὁ Νόννος ἔδρανε τοὺς γρόνθους του, ἀλλὰ βεβαίως οὐκ εἰς τὸν νοῦν ἦν τοῦ Ροβέρτου ἐπὶ ἡμέραν νὰ στενηθῇ διὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τῶν τιμῶν, αἵτινες τῶ προσεφέροντο, καὶ νὰ παραβῇ τὴν ἐθιμοταξίαν τῶν ἡγεμόνων, ἐν αἷς κατεστάτετο. Ἡ κακοκαίρια διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας. Καθ' ὅσον δὲ τὸ διάστημα αὐτῶν ὁ Δουὲς ἐπέμπε διαταγὰς ἐπὶ διαταγῶν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Στερεᾶς νὰ διαφιλιῇ εἰς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα, τὸν ἀγαθὸν του ἀδελφόν, πάσας τὰς δυνατὰς περιποιήσεις, μέχρις οὗ ἡ κατὰστασις τῆς θαλάσσης ἐπιτρέψῃ εἰς τὰς λέμβους νὰ ἐλθῶσι νὰ τὸν παραλάβωσι.

Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ πρωίας, δέκα ὠραῖαι γινύδαλαι, χρυσόκερσσοι τὰ καταπετάσματα ἔχουσι, καὶ τὴν σημαίαν φέρουσι τοῦ ἁγίου Μάρκου, περιεμένον τὸν Ροβέρτον ἐμπρὸς τῆς πόλεως του. Ὁ Διοικητὴς τὸν ὠδήγησεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν μεγαλητέραν, ἥτις ἦτο λευκὴ μ' ἐξαρτήματα πορφυρὰ καὶ περίχρυσα, καὶ ἐκάθησε πλοῖον του ἐπὶ τῶν χρυσοστίχτων περικεφαλαίων εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπεβιβάσθη ἡ συνοδία του, πλὴν μίας, ἥτις ἐπροπορεύετο περιέχουσα σαλπικτὰς καὶ παντοία ὄργανα μουσικά. Ὅπως ἐπὶ πλευσαν αἱ λέμβοι ἐν παρατάξει, καὶ αἱ κώπαι των ἐσχιζόν ἐυρύθμως τὸ ἥδη γαληναῖον νῆτον τοῦ ἐνετικῶ πορθμοῦ. Ὅταν δὲ ἐφθασαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς πλατείας τοῦ ἁγίου Μάρκου, ὅλοι αἱ παρ' αὐτὸν προσωρισμένοι γόνδοι κατεκαλύφθησαν ὑπὸ σημαίων, καὶ λαμπρὰ ἦν τῶν ἐκκλησιῶν ἡ κωδωνοκρουσία.

(Ἀκολουθεῖ)

ΒΙΣΛΩΓΗ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

(Ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παραδόσεων τοῦ Κ. Κ. Π.)

Ἐπιχειρῶ νὰ σᾶς ἐκθέσω τὴν μακρὰν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀπέβαλε τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν μέχρι τῆς πρὸς ἀνάγκησιν αὐτῆς, ἐν ἔτει 1821, γενομένης πρώτης ἐντύχους ἀποπείρας.

Ἡ ἱστορία αὕτη παρίστανται ἐκ πρώτης ὀψεως θέαμα θλιβερόν. Παρατηρήσατε τῶντι. Ἡ τοσοῦτον μεγαλοεργήτα ἀρχαία ἐλευθερία ἐκπνέουσα ἐντὸς τῶν ἐρείπων τῆς ὑπὸ τοῦ Μορμίου πυρπολουμένης Κορίνθου ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος πολιτισμὸς βαλὼν μὴδὲν μαραινόμενος ὑπὸ τῆς δηλητηρίου πνοῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας, καὶ ἐπειτα συντριβόμενος ὑπὸ τοὺς σιδηροὺς πόδας τῶν βαρβάρων τῆς ἀρκτου. τὰ ἀπειράριμα τῶν βαρβάρων τούτων στίφη, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκπορθοῦντα τὴν Ἑλλάδα, ὡς κύματα καλὶρότα, καὶ ἐπὶ τέλους ἐμπήγοντα διὰ παντὸς τὰς βεναύτους αὐτῶν καλὸδας εἰς τὰς χαριεστάτας κοιλάδας, ὅπου ἄλλοτε ὑφύοντο τὰ κομψότερα τῆς τέχνης ἔργα ὁ καχεκτικός τοῦ Βυζαντίου ὁργανισμὸς ἀγωνιζόμενος εἰς μάτην νὰ δώσῃ σκιά τινι ρυθμῷ καὶ τάξεως εἰς τὸ χάος ἐκεῖνο τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Οἱ σταυροφόροι τῆς δόσεως προπαράσκευάζοντες τὸν θρίαμβον τῆς ἀνατολικῆς ἡμισελήνου, καὶ ἐγείροντες τοὺς βαρβάρους αὐτῶν πόρους καὶ τὴν χειροκρατικὴν νομοθεσίαν εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα τῆς ἰσότητος καὶ τῆς εὐνομίας τελευτήσαν, ἡ Ὁθωμανικὴ κυριαρχία ἐπικαθημένη ἐπὶ τῶν ἀλληλοδιδάχων ἐκείνων ἐρείπων καὶ πᾶσα ἡ διςχιλιετής αὐτὴ τραγωδία τελομένη ἐν βαθυτάτῃ σιωπῇ, τὴν ὁποῖαν διακόπτουσιν ἐκ διαλειμμάτων μόνοι οἱ τῶν θυμάτων στεναγμοί... Ἀ! βεβαίως τὸ θέαμα εἶναι θλιβερόν, θλιβερώτατον! καὶ ἴσως μεταξὺ ὑμῶν τινὲς ἐριώθησιν: πρὸς τί ἄρα νὰ μοχθῶμεν ἵνα φέρωμεν εἰς φῶς τὰς δεινὰς αὐτὰς περ πετείας; καὶ δὲν εἶναι προτιμότερον νὰ καταποντίσωμεν εἰς τὸ τρικυμῶδες τοῦ μεσαιῶνος πέλαγος τὴν δυσανάγνωστον βίβλον τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἱστορίας μας, καὶ διὰ φανταστῆς γεφύρας νὰ συνεχίσωμεν τὰς λαμπρὰς τῆς ἀρχαιότητος ἡμέρας μετὰ τὰ ἐπ' ἐσχάτων γενόμενα μεγάλα ἔργα;

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη τῶν γεγονότων τούτων ἐποψὶς εἶναι ἀτελής, εἶναι μονομερὴς ἀποκαλύπτει ἡδὴ ὁλόκληρον καὶ πλήρες τὸ θέαμα τὸ ὅποιον ἔχομεν νὰ μελετήσωμεν.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐξεπλήρωσε τὴν ἀνωθεν αὐτῇ ταχθεῖσαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐντολήν, παρητήθη μὲν τοῦ πολιτικοῦ σταθμοῦ ἀλλὰ, καίπερ ὑποκύψασα εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον νόμον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας, διετέλει ἐν τῷ γῆρα τοσοῦτον ἀνωτέρα

τῶν ἐπὶ ἀκμαζόντων κυρίαρχων αὐτῆς, ὥστε ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς πολλάκις μὲν νὰ τὴν σεβασθῶσι καὶ νὰ τὴν παραμυθίσωσιν, μέχρι τέλους δὲ νὰ τὴν θεωρήσωσιν ὡς διδασκαλὸν ἀμίμητον τῆς φιλοσοφίας, τῆς τέχνης, τῶν γραμμάτων. — Βραδύτερον, ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ παγκοίνου ναυαγίου τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπέβαλε μὲν καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ δημοτικοῦ, τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου, ἀλλὰ διεφύλαξε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ἀκαταγώνιστον τοῦ ἔθνομαι αἰσθημα ἄρ' ὅλους δὲ τοὺς προτέρους αὐτοῦ θησαυροὺς, μὴ ἦν σῶζον εἰμὴ τὰ δύο ταῦτα καὶ μόνον κοσμήματα, ἥτοι τοσοῦτον ἐπὶ πλουσιώτερον καὶ ἰσχυρότερον τῶν ἐν μέσῃ Ἑλλάδι ἐποικισθέντων μυριοπληθῶν βαρβάρων, ὥστε, ἀντὶ νὰ ἐνδῶσῃ εἰς αὐτοὺς, τούναντιον τοὺς συνεχῶς νευσεν ἐντὸς ἑαυτοῦ βαθμῆδόν, μεταδὼν μὲν εἰς τοὺς ξένους τὴν γλῶσσαν, τὸν ἐθνισμόν, τὸ ὄνομα, γεγόμενον δὲ δι' ἐκείνων πολυπληθέστερον, Ῥωμαλεώτερον, καρτερικώτερον. — Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, τὸ ἔθνος παραδέχεται τὸν Χριστιανισμόν, ἀναδεικνύεται ὁ κυριώτατος, ὁ πρῶτιστος αὐτοῦ ἀντιπρόσωπος καὶ ὑπερέτης κατὰ πᾶσαν τὴν ἀνατολήν, προσλαμβάνει νέας ὡς ἐξ αὐτοῦ ἠθικὰς δυνάμεις, καὶ δοῦλον μέχρι χθὲς, περιβάλλεται ἤδη τὴν αὐτοκρατορικὴν χλαμύδα, κάθηται εἰς τὸν Βυζαντινὸν θρόνον καὶ ἐκτείνει τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἰσχύιν του ἐπὶ πολὺ. — Ἦν ὅμως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, διὰ τε τοῦ προγονικοῦ αὐτοῦ κληρονομήματος καὶ τῶν νέων ἐθνικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων ὅσας προσέλαβεν, ἦτον ἤδη ἀρκετὰ ἰσχυρόν, ὥστε νὰ διατηρήσῃ μὲν τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ, νὰ ἐπιβέσῃ δὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν εὐφυίαν του εἰς τὴν πλαστικὴν τῆς τύχης τοῦ κατὰ τὴν Ἑὺ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, δὲν ἦτον ἐπὶ ἀποχρῶντως κατηρτισμένον καὶ διὰ νὰ συγκροτήσῃ ἰδίαν πολιτικὴν ὑπαρξίν· διότι ἡ γλῶσσα, τὸ θρησκευμα, αἱ παραδόσεις, τὰ συμπερόντα σώζουσι τὴν ἐθνικότητα· διὰ νὰ δυνήθῃ ὅμως ἡ ἐθνικότης αὕτη νὰ ἀναβιβάσῃ μέχρι μονιμοῦ πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀπαιτεῖται τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα νὰ λάβωσι παγίωσιν τινα, καὶ ἐνότητα, καὶ ρύθμισιν, τὴν ὅποιαν τότε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν εἶχεν ἐπὶ λάβει· ὅθεν ὑποκύπτει μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν. Ἀλλὰ τὸ προανακρουγθὲν σχίσμα τῆς δόσεως, πρὸς θέν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ἑλληνισμοῦ τὸ διακριτικώτατον πρὸς τῆς ὁρθοδοξίας καὶ καταστήσαν ἀδύνατον εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ὑπαρξίν παντὸς κατὰ τὴν ἀνατολὴν Αὐτικοῦ Κράτους, ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τῆς Κυριαρχίας ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν μετ' ὀλίγον ἀφανίζουσιν αἱ ἰδίαι διενέξεις καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Εὐρώπης. — Τελευταῖον, κατακλύζουσι τὴν Ἑλλάδα τὰ Ὁθωμανικὰ στίφη. Ἀλλ' ὅτι αἱ δύο Αὐτικαὶ Κυριαρχίαι, ἡ Ῥωμαϊκὴ καὶ ἡ Φραγκικὴ, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι, καὶ περ ἐρείδόμεναι ἐπὶ τῆς διαδόμου ἠθικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως, ἡ ἀνατολικὴ αὕτη κυριαρχία ἡ ἐπὶ μόνῃς τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων στηριζομένη, δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ ἐθνισμὸς ἄρα διεσώθη πάλιν καὶ οὐ μόνον διεσώθη, ἀλλ' ἔλαβε καιρὸν νὰ ἐνώσῃ, νὰ ρυθμίσῃ, νὰ ἀναπτύξῃ τὸ πολὺ τιμα ἠθικὰ καὶ ἠθικὰ στοιχεῖα, ὅταν ἤδη ἐκείνη

το δίδει, εἰ καὶ πολλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπ' ὀφειμένον δυστυχήματα, ἀληθῶς ὅμως εἰπεῖν, οὐδενὴ ἐξ ἐνικῆς κυριαρχίας ἐδωκεν εἰς ἡμᾶς τοσαύτην ἀνεσιν καὶ ἀδελαν πρὸς τὴν ῥύθμισιν ταύτην καὶ ἀνάπτυξιν ὅσον ἡ Ὀθωμανικὴ, ἥτις ἐνεμειν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἀποκλειστικὴν διαχειρίσιν τῶν κοινοτήτων αὐτῶν ἐπέτρεπεν αὐτοῖς μετοχὴν τινὰ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν τῶν καὶ πολλάκις τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν φρουρῶν οὐδὲν σπουδαῖον χάσμα ἔθιχεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἐμπορίας, τῆς ναυτιλίας, τῆς βιομηχανίας· ἀνέθηκεν εἰς αὐτοὺς ἐνίοτε τὰ ὑπέρταστα πολιτικά ἀξιώματα καὶ, ἐν λόγῳ, ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ συγκροτήσωσιν ἀνεξάρτητον Κράτος ἐν Κράτει· μετρίως, συντελεσθείσης τῆς μακροῦς, τῆς ὀδυνηρᾶς, ἀλλ' ἀπαραιτήτου ἐκείνης δοκιμασίας, ἐφύλαξε τὸ πλήρωμα τοῦ γένους καὶ ἤρξατο τὸ μέγα, τὸ ἀξιωματικόν κίνημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Τοιοῦτοτρόπως πίπτουσι τὰ ἔθνη, τοιοῦτοτρόπως ἀλλὰ ἀνορθοῦνται! Ἡ θεία Πρόνοια ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτῇ ποιεῖ ἀνὰ μέσον τῶν αἰώνων παρασκευάζει διὰ τῆς συμφορᾶς πολλῶν γενεῶν τὴν εὐμερίαν πολλῶν ἄλλων. Μικαίροις ὅσοι πέφικται νὰ κληρονομήσωσι τοὺς καρποὺς τῶν κατημάτων ἐκείνων! Ἀλλὰ τρισμακάρες οἱ ὠφελοῦμενοι ἀπὸ τῶν παθῶν ταῦτα διὰ τὰ φυλάττει, διὰ τὰ ἀυξήσονται τὸ πολυτίμον κληρονομήμα! — Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν λαχόντες τὴν ἀγαθὴν αὐτὴν μερίδα, καὶ ἥδη ἐλευθεροὶ ὄντες καὶ εὐνομούμενοι, μὴ φανώμεν ἐπιλήθμονες τῶν γενεῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐξηγόρασαν διὰ τῶν συμφορῶν τῶν τὴν ἐνεστώσαν εὐμερίαν. Αἱ συμφοραὶ αὐταὶ ὑπῆρξαν πολλαί, διαρκεῖς, φρικώδεις· ἀλλὰ ἐν αὐταῖς καὶ δι' αὐτῶν παρήχθη τὸ μέγα τοῦτο καὶ μοναδικὸν ἔως ἐν τῇ ἱστορίᾳ γεγονός τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἐν αὐταῖς καὶ δι' αὐτῶν τελευτήσαν ἐκσυφορήθη ἡ πατρὶς αὐτῇ, τῆς ὁποίας σήμερον λεγόμεθα, πολιτεία, ἡ δὲ γυνὴ τῆς πατρὸς ἱστορίας· ἐθεωρήθη ἀεὶποτε ὡς τὸ πρῶτον τῶν πολιτῶν καθήκον.

Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο· ἄνθρωποι ξένοι, προλαβόντες ἡμᾶς, ὅσπευσαν ν' ἀναδιδῶσι τὴν μυστηριώδη ἐκείνην βίβλον τῆς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τύχης τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὲν ἠρέσθησαν νὰ διαδώσωσιν ὅσα ἐπλάθοντο ἀληθῆς δυστυχήματα, δὲν περιωρίσθησαν νὰ εἰπωσιν ὅτι ἐδουλώθημεν, ὅτι ἐδαρδάρωθημεν, ὅτι ἐδεκατίσθημεν, ἀλλ' ὡς νὰ μὴ ἦσαν ἀρετὰ τὰ παθήματα ταῦτα, ἐπενόησαν καὶ ἄλλα ἀνύπαρκτα καὶ διςχυρίσθησαν, ὅτι τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι μὲν τῶν δικαιοματίων εἰς τὴν αἰδίαν εὐγνωμοσύνην τοῦ πεφωτισμένου κόσμου, κληρονόμοι δὲ, μέχρι τινὸς τοῦλάχιστον, τῶν ἐθνικῶν ἀρετῶν, ὅτι τὸ γένος τοῦτο ἐξεβρίχθη πρὸ καιροῦ ἀπὸ τῆς Ἑυρώπης· ὅτι τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα σήμερον ὁ κόσμος καλεῖ Ἕλληνας καὶ πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ἀπορίαν γενεαλογεῖ ἀπὸ Περικλέους καὶ Φιλοποίμενος, εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ Σκύθαι, Σλαῦοι, Ἀλβανοὶ, παῖδες χωρῶν ὑπερβορείων, ὁμογενεῖς τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Σαλαβιανῶν

καὶ τῶν Μοσκόβων· ὅτι ἐπομένως τὸ ἔθνος τοῦτο ἀποταλεῖ ὅγκον ἀμφοῖν, ἄργον, μὴ ἔχοντα οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον σπινθῆρα εὐφύας. Ὅτι δὲ τελευταῖος αὐτοῦ ἀγὼν δὲν ἦτο κίνημα ἐθνικόν, τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς ἐκείνος ἦτον ἀνάξιος, ἀλλὰ ἔργον ξενικῆς ραδιουργίας· ὅτι τὰ κατορθώματα τῆς ἐπαναστάσεως ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπελπισίας ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων κινδυνεύει ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία· τοιαύτην δὲ ἀπελπίσιν βλέπομεν πολλάκις καὶ εἰς τὰ κοινότερα καὶ εἰς τὰ βαρβαρώτερα τῶν ἐθνῶν. Ὅτι ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο χάος δὲν ζῇ εἰμὴ τὴν ἐπιπλάστον ζῶην, τὴν ὁποίαν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Μοναρχίαι εὐδοκοῦσι νὰ τῷ ἐπιδαφιλώσωσιν· ὅτι, συνελόντι εἰπεῖν, οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ ἄνδρες, τὸ φύραμα τοῦτο τῶν βαρβαρῶν δὲν ἀποτελεῖ ἔθνος περιέχον τὰ ἀναγκαῖα ἠθικά τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ ἐπὶ διγνώτερον ἱκανὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς γενναίας ἐλπίδας, ὅσας ἡ φαινομένη αὐτοῦ ἀνάστασις παρήγαγεν εἰς τὴν πεπλαημένην Εὐρώπην.

Καὶ μὴ νομίζετε ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐβρίθην ὑπὸ ἀνθρώπων ἀμαθῶν ἢ ἀγοραίων· ἡ δὲ, ῥηθέντα ἀπαξ, ἐληγμένηθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς ληρήματα φαντασίας νοσηρᾶς ἢ ἐμπαθοῦς καρδίας. Πολλοὶ γὰρ καὶ δεῖ. Ὁ πρῶτος πρεσβύτας τὸ Ἑλληνοκτόνον τοῦτο σύστημα ἦτο Γερμανὸς ἐπίσημος, ἱστοριογράφος, περιώνυμος, ἀνὴρ περιβεβλημένος τὴν διπλὴν φαντασίαν· ἡ δὲ δεινότερας πολυμαθείας καὶ τῆς μαγικότερας εὐγλωττίας· τὸ δὲ ἔργον τοῦ ἐχειροκροτήθη ὡς ἱστορικὸν ἀριστοτέχνημα (ein historisches Meisterwerk). Εἶναι ἀληθές, ὅτι μεταξὺ τῶν τε ὁμογενῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων Εὐρωπαίων εὐρίσθησαν φίλοι τῆς Ἑλλάδος· ἀναδεχθέντες τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνασκευῆς τοῦ. Πολλοὶ ὅμως καὶ ἐμβριθεῖς ἄνδρες δὲν μετεπέσθησαν, καὶ, μεταξὺ ἄλλων, εἰμπορεῖτε νὰ ἴδῃτε εἰς σύγγραμμα σοφώτατον, πρὸ τινων ἐνιαυτῶν ἐκδοθὲν ἵνα καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν γεωγραφικὴν, ἐθνογραφικὴν, πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν κατὰστασιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἀντιγεγραμμένα τὰ δόγματα τοῦ Γερμανοῦ ἐκείνου παρ' ἀνθρώπου, τὸ παράδειξον, φίλου ἡμῶν, καὶ ὡς συμπέρασμα ἐπαγόμενον, ὅτι «ὁ Παλλμεράβερος θαυμασιῶς ἀπέδειξε τὴν ἐντελὴν ἐξαράνησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὴν ὑπὸ Σλαβῶν καὶ Ἀλβανῶν ἀντιματῆσιν τῶν.»

Σὰς ἐρωτῶ ἥδη. Εἶναι δυνατόν νὰ διαμείνωμεν ἐπὶ πλέον θεαταὶ ἀδιέφοροι τοῦ περὶ ἡμῶν, τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ὑπάρξεως ἡμῶν συγκροτουμένου τούτου ἀγῶνος, χωρὶς νὰ κατηγορηθῶμεν δικαίως, ὅτι στερούμεθα τοῦ πρώτου παντὸς ἔθνους προτερήματος, τῆς φιλοτιμίας, ἢ ὅτι ὁμοιάζομεν τὰ βάρβαρα ἐκείνα ἐθνάρια τῶν ὁποίων ἄλλοι ἀνιδέχονται νὰ ἱστορήσωσι τὴν τύχην, διότι αὐτὰ ἀδυνατοῦσι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ ἱερώτατον τοῦτο τῶν χρεῶν; Μὰς λέγουσιν ὅτι δὲν εἴμεθα ἔθνος· ἂς δεῖξωμεν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς, μὲ τὴν ἱστορίαν εἰς τὰς χεῖρας, ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὑπῆρξαμεν ἔθνος γενναῖον, ζωηρόν, ἀκαταδάμαστον. Μὰς λέγουσιν ὅτι ὁ ἀγαθὸς τῆς Ἑλλάδος δαίμων ἀπέπη πρὸ καιροῦ ἀφ' ἡμῶν· ἂς ἀποδείξω-

μεν εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ ζωαγόνον αὐτοῦ πνεῦμα οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν. Μὰς λέγουσιν ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία μας εἶναι ἔργον ξενικῆς ραδιουργίας· ἂς ἀποδείξωμεν ὅτι ἔχει βαθύτατος εἰς τὴν ἱστορίαν ῥίζαν· ἂς ἀναδιδάσωμεν τὸν λαμπρὸν τῆς ἐπαναστάσεως μας ἀνδριάντα ἐπὶ τὴν κρηπίδα τῶν αἰώνων· ἂς μελετήσωμεν, ἐν λόγῳ, τὸ φοβερόν ἐκείνο ἀλλὰ γόνιμον τοῦ παρελθόντος ἡμῶν δῆμα, καὶ ἂς δεῖξωμεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι καλῶς γινώσκουμεν τίνες εἴμεθα, πόθεν ἤλθομεν, ποῦ πορεύομεθα. Ὁ ζῆλος περὶ τὴν σπουδὴν τῆς πατρὸς ἱστορίας ὑπῆρξεν αἰεὶποτε μέγα ἐθνικὴς ζωῆς τεκμήριον!

Ἐκ τῆς πρὸ μικροῦ ταθείσης ὑπ' ὅψιν ὡρῶν συγκεφαλαιώσεως τοῦ ἱστορικοῦ σταδίου τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ διατρέξωμεν εἶδατε ἥδη, ὅτι ἡ ἱστορία θέλει κηρύξει ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεγάλας ἀναμφισβητήτους ἀληθείας. Ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπανέλθω ἀπὸ σήμερον εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, τὰς κυριώτερας, ἵνα διαλύσω μὲν ἐκ προοιμίου, εἰ δυνατόν, πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν συμπερασμάτων τῆς σπουδῆς ταύτης, παραστήσω δὲ εἰς ὑμᾶς πρὸς τοὺς ἄλλοις τὴν πρακτικὴν αὐτῆς ὠφέλειαν.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς γενόμενης εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβολῆς ξένων ἐθνῶν καὶ τῆς ἐπιμέλειας αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀρχαίου φύλου. Πολλοὶ μεταξὺ ἡμῶν ἄνθρωποι θεωροῦσι τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ὡς δυστύχημα μέγα, ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀποδείξῃ ἱστορικῶς ἀνύπαρκτος (πράγμα ἀδύνατον), καὶ σταχάζονται πᾶν ἄλλο ἱστορικὸν σύστημα ἀνάξιον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοτιμίας. Τὸ αἰσθημάτων τῶν εἰναι εὐγενές, ἀλλ' ἡ ἀπάτη πρὸς ἑαυτὸν τοιαύτης καὶ ἐπὶ πλείονος ἐπιμέλειας. Οἱ Ἀγγλοὶ εἰναι φύραμα Κελτῶν, Σαξῶνων, Νορμανδῶν. Οἱ Ρῶσοι, δουλωθέντες ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν Τατάρων, ἔχουσιν ἀφθονον Ταταρικὸν αἷμα εἰς τὰς φλέβας τῶν. Μέγα τῆς Γερμανίας μέρος κατέχεται ὑπὸ Σλαβικῶν φυλῶν, ἐξ ὧν τινὲς μὲν ἐξεγερμασίνθησαν ἥδη, τινὲς δὲ καὶ ἐπὶ σῶζουσιν τοὺς τύπους τῆς καταγωγῆς τῶν. Ἰθρῆς, Ρωμαῖοι, Γότθοι, Ἀραβες, ἀλληλοδιαδόχως ἀρξάντες τῆς Ἰσπανίας, παρήγαγον τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ἐντὸς τοῦ Κράτους τοῦ ὁποίου ἀλλοτὸς ὁ ἥλιος δὲν ἔδωκε ποτέ. Δὲν ἀναφέρω τοὺς κατοίκους τῆς ἀρκτώος Ἀμερικῆς, εἰς ἣν συνέβησαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τῇ ὁμογενείᾳ αὐτῶν, καυχώμενοι Γάλλοι, ἵτι ἄλλο εἶναι εἰμὴ κράμα Γαλατῶν, Ἑλλήνων, Ρωμαίων, Φράγκων, Νορμανδῶν καὶ νεωτέρων Γερμανῶν; Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν τοὺς κοσμοκράτορας Ρωμαίους σύγκλυδας, ἂν καὶ οὐδ' αὐτοὶ ἦσαν ἄλλο τι ἢ ἄθροισμα Πελατῶν, Ἑλλήνων, Φοινίκων, Αἰγυπτίων καὶ παντοδαπῶν ἄλλων ἐθνικῶν. Μὴ μᾶς ταραττῇ ἄρα ἡ ἐπιμέλεια τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ ἔθνους μετὰ πολλῶν ξένων, τοῦναντίον, δυστύχημα ἴσως ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν διέμενον ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διάστημα ἄμικτον καὶ ἰδιόρρυθμον, διότι φαίνεται ὅτι τὰ ἐθνικὰ ἐκείνα συνοικέσια εἶναι κατὰ τινὰς ἐποχὰς ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εὐφύας τῶν λαῶν. Τὸ ζήτημα ἄρα δὲν εἶναι ν' ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ νεώτερον

Ἑλληνικὸν ἔθνος κατάγεται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ Περικλείους καὶ Φιλοποίμενος· ἀγῶν, καθὼς βλέπετε, ἤθελεν εἶσθαι οὐ μόνον ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ μάταιος. Ὅτι πρόκειται, ὅτι πρέπει νὰ ἀποδείξωμεν ἱστορικῶς, εἶναι ὅτι ἐκ τῆς γενόμενης καὶ ἐπὶ γενόμενης ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιμέλειας διαφόρων φυλῶν προέκυψεν ὅχι, ὡς λέγουσι, συρφετός βάναντος, ἀδρανῆς, εὐήρης, ἀλλὰ ἔθνος περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα μεγάλης πολιτικῆς ὑπάρξεως, καὶ ὅτι ἰδίως τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τροποποιηθὲν ὡς πρὸς τὸ θρησκευμα καὶ τὰ πολιτικά καὶ κοινωνικά δόγματα, ἀλλ' ἀναλλοιώτως ὡς πρὸς τὴν εὐφύαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους, ζωοποιεῖ διηνεκῶς τὸ νέον τοῦτο προϊόν τῆς ἀλληλουχίας τῶν αἰώνων. Ἰδοὺ τὸ ζήτημα. Ἡ δὲ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου, εἶναι εὐκολὸς ἀμάρτυρος. Ὅτι συμβαίνει τῶνδε σήμερον περὶ ἡμᾶς, δύο φυλαὶ κατοικοῦσιν τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ἀλβανικὴ. Ἀλλ' ἡ Ἀλβανικὴ φυλὴ ἀποτελεῖ ἄρα γὰρ ἔθνος ἴδιον; Ἐχει ἴδια αἰσθητά, ἴδια συμφέροντα, πόλιν, ἡ καὶ ἀπλῶς διάφορα τῆς Ἑλληνικῆς; Ἀλλοτε εἶχε, μάλιστα σήμερον ὅμως, ὅχι καὶ τόσον εἶναι βέβαιον, ὅτι ὅχι, ὥστε εἶδομεν αὐτὴν προθύμως μετασχούσαν καὶ πολυλίκως πρωταγωνιστήσαν τοῦ τελευταίου ἀγῶνος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, καὶ αἰσθημάτων. Ἐν καὶ μόνον ἐθνικὸν στοιχεῖον ἔχει ἴδιον, εἰς ἐπὶ ἡ φυλὴ ἐκείνη, τὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ καὶ αὕτη ὑποχωρεῖ βαθμῶν εἰς τὴν κατακτητικὴν πορείαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οἱ δὲ ξένοι, οἱ χωρίζοντες ἀκόμη τὴν Ἀλβανικὴν φυλὴν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, ἠδύνατο νὰ ἀκούσωσιν εἰς τὴν τελευταίαν ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ εἰς τὴν παρούσαν βουλὴν τὰ εὐγενῆ τέκνα τῆς Ἑλλάδος, τῶν Σπετσῶν καὶ τοῦ Σουλίου ἀγορεύοντα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην ἥτις, καθὼς αἱ χρυσότεκτοι πανοπλῖαι τοῦ στρατοῦ τοῦ Βρούτου, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Πλούταρχος, εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἡμῶν κτῆμα ἅμα καὶ ὄπλον. —Τοῦτο ὀνομάζω συγχώνευσιν τῆς Ἀλβανικῆς φυλῆς ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς· τοῦτο ὑπερίσχυον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἅμα δὲ ἐνίσχυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διὰ τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ὅσας ἡ φυλὴ ἐκείνη εἰσεκόμισε μεθ' ἑαυτῆς. Ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ συνέβη προδήλως καὶ ὡς πρὸς τὰς Σλαβικὰς φυλάς, τὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα ποτὲ ἐποικισάσας· ἡ μόνον διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ συγχώνευσιν αὐτῶν συνεπληρώθη πρὸ καιροῦ, διότι ἡ ἐποικισις αὐτῶν ἦτο πολὺ ἀρχαιότερα, ἐνῶ ἡ τῶν Ἀλβανικῶν, ὡς μεταγενεστέρως, δὲν συνεπληρώθη ἐπὶ. Πᾶν ἄλλο ἱστορικὸν σύστημα, οὐ μόνον ἀντίκειται εἰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἀλλὰ ἀντιβαίνει καὶ εἰς τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν συμβαίνουσαν ἐξακολούθησιν τοῦ αὐτοῦ γεγονότος.

Ἀλλ' ὅτι μάλιστα μαρτυρεῖ τὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα· διὰ τὴν κατανόησιν καλῶς τὴν δύναμιν ταύτην, ἀρκεῖ νὰ παραβάλλωμεν τὴν γλῶσσαν μας πρὸς τὰς γλώσσας ἐθνῶν ἄλλων κατὰ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εὐφύας τῶν λαῶν. Τὸ παραχθέντων ἐπίσης ἀπὸ μεγάλων ἐθνικῶν ἐπιμειξιών, πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν καὶ γ. Αὕτη σύγκρισις ἀπὸ

43,500 περίπου λέξεων τῶν ὁποίων ἡ ποικίλη κα-
ταγωγή εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὥσα ἱστορία τῶν ποι-
κίλων φυλῶν ἐξ ὧν συνεκροτήθη ὁ σύγκλος ἐκείνος καὶ
οὐδὲν ἦτον θαλασσοκράτωρ λαός· διότι 13,500
περίπου λέξεις εἶναι Ἀγγλοσαξωνικῆς καὶ ἄλλης
Τουρονικῆς καταγωγῆς, 30,000 δὲ σχεδὸν Φραγ-
γορμανδικῆς ἢ ἐν γένει Ῥωμανικῆς. Ἀνοίξατε ἤδη
τὸ λεξικόν· μάς· ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὸ ἐσχάτως
ὑπὸ τοῦ Κ. Βυζαντίου ἐκδοθέν, θέλωμεν εὖρεαι δι-
σύνκειται ἀπὸ 25,000 λέξεων, ἐξ ὧν 500 μόνον
τὸ πολὺ ξέναι· αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι καθαρῶς ἐλληνί-
καί. Καὶ ἡ ἀναλογία θέλει προκύψει ἐκ παραδοξο-
τέρων, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι αἱ ξενικαὶ ἐκείναι λέ-
ξεις ἀνῆκαν εἰς μόνην τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν,
καὶ ἐπομένως καθόσον προχωρεῖ ἡ γραπτὴ ἐξαλει-
πονται, αἱ δὲ 25,000 τῶν ἐλληνικῶν δὲν ἀποτελοῦσι
βεβαίως ὅλον τὸν θησαυρὸν τῆς γλώσσῃς μας, τῆς
καθεκαστῆς ἀραιομένης ἀπὸ τοῦ ἀνεξανιλήτου ἀποθε-
ματικοῦ ταμείου τῆς ἀρχαίας. Ἐὰν ἐξαίρεσωμεν
λοιπὸν τὴν ἐποικήσιν τῶν Ἀλθωνικῶν φυλῶν, τῶν
ὁποίων ἡ γλῶσσα οὐδέποτε μὲν εἰ παρὰ τὴν Ἑλλη-
νικήν, ἀλλὰ, ὡς εἶδομεν, ταχέως βαίνει, εἰς τὴν διά-
λυσίν τῆς, 500 λέξεις καὶ τινα τοπικὰ ὀνόματα εἶναι
τὰ μόνα ἀμικτήματα ὅσα ἐκληρονομήσαμεν ἀφ' ὧν
τῶν προτέρων καὶ μεγάλων καὶ ποικίλων Ῥωμαϊκῶν,
Γοτθικῶν, Σαρακηνικῶν, Σλαβικῶν, Φραγκικῶν καὶ
Ὀθωμανικῶν κατακτήσεων, εἰσβολῶν καὶ ἐποικήσεων.
Τὸ πρᾶγμα εἶναι βεβαίως θαυμάσιον, καὶ παρέχει
ἀφορμὴν εἰς πολλὰ καὶ ἀξιόλογα ἱστορικὰ συμπερά-
σματα. Ἐξ αὐτοῦ γίνεται ὅλον, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα
δὲν συνέβη, ὡς ἀλλοῦ, συνάρθρωσις τῶν ἐποίκων
μετὰ τῶν ἐγχωρίων, ἀλλὰ πραγματικὴ συγχώνευσις·
αὐτῶν μετὰ τῶν τελευταίων τούτων — ἐκ τούτου
δὲ ἐξηγῆται, ἐπίσης, διατὶ ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ γένους ἰσχυρῶς τοσοῦτον ὥστε καὶ ἐπὶ δὲν
συνεπληρώθη· καθότι ἡ συνάρθρωσις, ὁ συμβιβασμός
τῶν ἐθνῶν εἶναι πολὺ εὐκολώτερος παρὰ τὴν συγχώ-
νευσιν, τὴν ἐντελὴ δηλαδὴ ἀποσύνθεσιν τοῦ ἐνός, τοῦ
δὲ ἄλλου ὑπερίσχυσιν. Πρὸς τοῦτοις ἀπὸ τοῦ γλωσ-
σικοῦ τούτου φαινομένου καὶ τῆς ὑπόψιν ἡμῶν, ὡς
προεῖρηται, συμβαινούσης ἀποσυνθέσεως τῶν Ἀλθα-
νικῶν φυλῶν, συναγομέναι καὶ ἄλλῃ οὐδὲν ἦτον περὶ
ἐργον παρατήρησιν. Ἰ· Τί λέγουσι οἱ ἀντίπαλοί μας·
ὅτι αἱ Σλαβικαὶ φυλαὶ κατέστρεψαν ἐντελῶς τὴν
ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, ὅτι μετέπειτα ἐξελληνίσθησαν
ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἰδίως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ
χριστιανισμοῦ, καὶ ὅτι οἱ ἐξελληνισθέντες οὗτοι Σλαῦοι
εἶναι οἱ σήμερον καλούμενοι Ἑλληνοί. Κατὰ τοὺς
λόγους λοιπὸν αὐτῶν, ὁ μὲν ἀρχαῖος, ὁ γνήσιος Ἑλ-
ληνισμός, ὁ ἐν τῇ 6ῃ ἑκατονταετηρίδι (καθ' ἣν, ὡς
λέγουσι, συνέβη ἡ Σλαβικὴ ἐκείνη κατάκτησις), σώζων
ἐπὶ πλουσιωτέραν ἀναγκαίαν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν
ἐθνικότητά του ἢ μετὰ ταῦτα, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθίσῃ
εἰς τὴν Σλαβικὴν ἐποικήσιν· ὁ δὲ νόθος καὶ βεβαίως
ἀσθενέστερος Ἑλληνισμός, ὁ προκύψας ἐκ τῆς ὑποτι-
θεμένης ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐξελληνίσεως τῶν
Σλαύων, κατέρωθωσεν, οὐ μόνον δύο ξενικὰς κυριαρ-
χίας νὰ ἀποκρούσῃ (τὴν Φραγκικὴν καὶ τὴν Ὀθωμα-
νικήν), ἀλλὰ καὶ νὰ συγχωνεύσῃ, καὶ καθεκαστῇ νὰ
συγχωνεύῃ ἐν ἑαυτῇ τὰς πολυπληθεῖς μὲν, ὁμολο-
γουμένως δὲ οὐδὲν ἤττον τῶν Σλαβικῶν ἰσχυρὰς
Ἀλθωνικὰς φυλάς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι κατὰ ἄλλος πα-
ραλογισμός.

Ἐτερον ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον νομίζω ἀναγκαῖον
νὰ ἐπιστήσω ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ πρὸς μικρὸν τὴν προσοχήν
μας, εἶναι ἡ μεγάλη ἐπέκτασις τὴν ὁποίαν ἔλαβε κα-
τὰ τὸν μεσαῖωνα τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ γένος. Τὸ
πᾶν ἡ ἐστία τοῦ Ἑλληνισμοῦ περιορίζεται εἰς ταύ-
την τὴν μικρὰν ἀπὸ Θεσσαλίας μέχρι Μαλέα χώραν,
οἱ δὲ ἀρχαῖοι ἦσαν τοσοῦτον φειδωλοὶ τοῦ ὀνόματος
αὐτῶν, ὥστε δὲν ἤξιον νὰ τὸ δώσωσιν οὐδὲ εἰς τὴν
Ἠπειρον, οὐδὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Βραδύτερον δὲ
βλέπομεν τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς
Θράκης καὶ μετ' αὐτὴν πολλὰ διδόν τὸ ὄνομα καὶ τὴν
γλῶσσαν του εἰς τὸ μέγα Βυζαντινὸν Κράτος. Πῶς
καὶ διατὶ συνέβη ἡ ἐπέκτασις αὕτη, θέλωμεν τὸ ἐξη-
γήσαι ἄλλοτε· ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον,
διότι ὁ ἐξελληνισμός τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κρά-
τους εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, ὁμολογούμενον·
τί δ' ἄλλο σημαίνει τὸ γεγονός τοῦτο, εἰμὴ ὅτι κατὰ
τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἦτον ἡ πολυπλη-
θετέρα, ἡ ὑλικῶς καὶ ἡθικῶς ἀνωτέρα ὅλων τῶν
ἄλλων φυλῶν ἐξ ὧν συνεκροτήτο τὸ μέγα ἐπὶ Βυζαν-
τινὸν Κράτος. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν
πῶς οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐβιάσθησαν νὰ ἀ-
ποβάλλωσι τὸν Ῥωμαϊκὸν χαρακτήρα, τὸν ὁποῖον το-
σοῦτον ἐπόθουν νὰ διατηρήσωσι, καὶ ἐξελληνίσθησαν
μᾶλλον ἀντὶ νὰ ἐκβαρβαρωθῶσιν, ὡς ἤθελεν ἀναγκάως
συμβῇ, ἐὰν οἱ βάρβαροι ἦσαν ἐντὸς τοῦ κράτους τῶν
Ἑλλήνων. Παρατηρήσατε ἤδη τοῦτο· ὁ ἐξελληνισμός τοῦ Ἀ-
νατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους ἤρξατο, κατὰ Γίββωνα,
ἀπὸ τῆς 6ῃς ἑκατονταετηρίδος. Καὶ ὅμως, ἐὰν πι-
στεύσωμεν τὸν Φαλμεράδερν, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ 6ῃ
ἑκατονταετηρίδι τὰ τελευταῖα τῶν Ἑλλήνων λείψανα
ἐξεφρίζοντο ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὑπὸ τῶν
Σλαύων. Παραδόξον τινόντι ἔθνος, τὸ ὁποῖον, κατὰ
τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς ἐξοντώσεώς του, κυριεῖται τὸν
λαμπρότερον τῆς τότε οἰκουμένης θρόνον καὶ σταίνει
τὴν ἐδραν του ἐν αὐτῇ τῇ Βυζαντίῳ! Τὸ δὲ παραδο-
ξότερον ἴσως εἶναι, ὅτι αὐτὸς ὁ Γερμανὸς ἐκείνος ὁμο-
λογεῖ τὴν ἐπέκτασιν ταύτην λέγων ὅτι, « τὸ ὄνομα τοῦ
Ἑλληνος σημαίνει σήμερον ὅχι πλέον, ὡς ἄλλοτε,
τοὺς μεταξὺ τῶν Θετταλικῶν Τεμπῶν καὶ τῆς κοι-
λάδος τοῦ Βυρῶτα καταστημένους παῖδας τοῦ Δευ-
καλίωνος, ἀλλὰ πάντας τοὺς ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ
τοῦ Βυζαντίου θρόνου ἐξαρτωμένους Ὀρθόδοξους Χρι-
στιανούς. » Ὁ Φαλμεράδερν νομίζει ἴσως ὅτι ἀπο-
δίδον τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλλήνος εἰς γέννη ὁμολογούμε-
νως μὴ Ἑλληνικὰ καὶ μὴ ἐξελληνισθέντα ἐπὶ, ἐμπε-
δοῖ οὕτω τὴν περὶ τῆς ἐξοντώσεως τῶν κυρίως Ἑλ-
λήνων δόξαν του, καὶ δὲν παρατηρεῖ, ὅτι ἐξεναντίας,
διὰ τῶν λόγων του ἐκείνων, ἀνατρέπει τὸ σύστημα
αὐτοῦ, τὸ μὲν διότι ἡ μεγάλη καὶ ἐπίμονος τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ ὀνόματος ἐπέκτασις εἶναι ὅλως ἀσυμφίβητος
μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἐξαφάνισιν· τὸ

δὲ, διότι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς γέννη
ἀλλότρια ἀποδεικνύει οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ, ὅτι τὸ Ἑλλη-
νικὸν ἔθνος εἶναι ζωτικώτερον, περιέχει, δηλαδὴ, ζοι-
για ὑπάρξεως καὶ μέλλοντος ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ
πλειότερα ὧν τῶν ἄλλων φυλῶν, ὅσα κατεστάθησαν
περὶ αὐτὸ ἀπ' αἰῶνος, καὶ τούτου ἐνεκα ἔδωκεν εἰς αὐ-
τὰς τὸ ὄνομα του, μεχρινοῦ μεταδώσει καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐθνικοὺς χαρακτήρας, καθὼς συνέβη καὶ συμ-
βαίνει καὶ θέλει συμβαίνει διὰ παντός εἰς τὴν ἱστορίαν
τῶν ἐθνῶν.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐπέκτασεως ταύτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ
ἐξαγονται καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ οὐσιωδέστατα συμπε-
ράσματα. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ ὄνομα διετηρήθη
ἀράγε νικηφόρον ἀπὸ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων δυσ-
χερειῶν, προσέλαβεν ἄραγε τοσαῦτα νέα στοιχεῖα
βίωσης καὶ ὑπάρξεως, ἐπὶ ματαίῳ; Ἡ θεία Πρόνοια
ἐργάζεται ποτὲ ἀσκοπῶς; Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπο-
θέσωμεν ὅτι ἡ ἐλπίς νὰ καταστρέψῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸ
ἔργον εἰκόσιν αἰώνων, νὰ διασπᾷται ὅτι ἐπὶ δύο χι-
λιάδας ἐτῶν διετήρησε συννηνόμενον, νὰ χωρίσῃ ἀδελ-
φούς καὶ νείμασα τὴν ἱερὰν τῆς ἐλευθερίας εὐλογίαν
εἰς τὸν Ἰακώβ, νὰ κωφεύσῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς θέσεις
τοῦ Ἡσαΐ τοῦ λέγοντος· « Μὴ εὐλογία μία σοὶ ἐστὶ,
Πάτερ; Εὐλόγησον δὴ καὶ ἐμὲ, Πάτερ; »

Ἡθελεν εἰσθαι αἰτοπον νὰ σᾶς λύσω ἐν τῷ περιβά-
λῳ τούτῳ τὰ ζήτῃματα ταῦτα. Ἀλλὰ ἡ λύσις αὐ-
τῶν ἐνυπάρχει βεβαίως εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν καρδίαν·
τοῦτο δὲ μόνον σᾶς προσέθω, ὅτι ἡ προκειμένη σπου-
δὴ θέλει προσθέσῃ εἰς τοὺς πόθους, εἰς τὰς ἐλπίδας
ἡμῶν τὴν ἀκαταμάχητον πεποίθησιν τὴν ἀπὸ τῶν
ἱστορικῶν γεγονότων προερχομένην, διότι ἔχει ἡ ἐπι-
στήμη αὕτη τὸ θαυμάσιον τοῦτο προτέρημα, ὅτι δὲν
εἶναι ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη, ἀλλὰ πρᾶ-
κτικὴ, πραγματικὴ, προαγγέλουσα ἀσφαλῶς τὸ
μέλλον, ὁδηγοῦσα ἀλυστοῦσιν τὸ ἐνεστώδες.

Σὰς ὑπεδείξα ἤδη τὴν διδασκαλίαν τὴν ὁποίαν δυ-
νάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἀπὸ αὐτῆς περὶ τοῦ μέλλον-
τος οὐδὲν ἤττον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ὥς πρὸς τὸ ἐνε-
στώδες ὠφέλεια. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀναλαμβάνοντες τὸ
δύσκολον ἔργον τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἔθνους, οἱ ἄν-
θρωποι οἱ περιβαλλόμενοι τὸ ἐπὶ δυσκολώτερον ἴσως
ἀξίωμα τοῦ νομοθέτου, (καὶ πολλοὶ ἐξ ὑμῶν προσωρι-
σμένοι ἐπὶ βεβαίως νὰ ἀξιώσῃτε, ἡλικιωθέντες, τῆς
τιμῆς ταύτης καὶ εὐθύνης), οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, λέγω,
εἶναι ἀσυγχώρητον νὰ ἀγνωοῦσι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔ-
θνους τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ κυβερνήσωσι, περὶ τοῦ
οποῖου πρόκειται νὰ νομοθετήσωσι. Τὰ ἔθνη δὲν εἶναι
μάζα ἄβυσχος τὴν ὁποῖαν ἕκαστος δύναται νὰ πλάσῃ
κατὰ τὸ δοκοῦν, καθὼς οἱ κηροπλάστοι τὸν κηρὸν ἢ
τὸν γύψον, ἀλλ' ὄντα ἡθικὰ ἀναπτύξαντα βαθμυδῶν
καὶ μορφώσαντα διὰ τοῦ χρόνου ἀνάγκας, συμφέρον-
τα, αἰσθήματα, ἔξεις, ἰδέας, οἱ δὲ ἀναδεχόμενοι τὴν
ἀγωγὴν αὐτῶν ἀπείλουν νὰ γνωρίζωσι ταῦτα πάντα,
καὶ διὰ νὰ τὰ γνωρίζωσι καλῶς ἀπείλουν νὰ μελετή-
σωσι τὴν βαθμιαίαν αὐτῶν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν,
ὅπερ ἐστὶ τὴν ἱστορίαν. Αἱ ἀλήθειαι αὗται εἶναι τε-
τριμμέναι, τριοδίτιδες, ἂν θέλετε· εἰς τὴν Ἑλλάδα
ὅμως συνεθίζομεν νὰ τὰς πρεσβεύωμεν μᾶλλον ἢ νὰ

τὰς βάλλωμεν εἰς πρᾶξιν. Ἡ ἱστορία αὕτη λοιπὸν
θέλει μᾶς διδάξαι πολλὰ περὶ πολλῶν κυβερνητικῶν
καὶ νομοθετικῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα καθεκαστῇ συ-
ζητοῦνται, καὶ, ἐπὶ παραδείγματός, περὶ τῶν κοινοτή-
των, περὶ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, περὶ τῆς διοι-
κῆσεως τῆς ἐκκλησίας, περὶ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου,
περὶ τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐμπορίας, τῆς ναυτιλίας,
τῆς γεωργίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν δὲ ᾖναι χρεῖα νὰ
σᾶς φέρω καὶ ἄλλας ἀποδείξεις τῆς πρακτικῆς τῆς
σπουδῆς ταύτης ὠφελείας, ἀρκεῖ, νομίζω, νὰ σᾶς ἀ-
ναφέρω τὸ παράδειγμα ἀνθρώπων οἵτινες ἐπιχειρή-
σαντες νὰ κυβερνήσωσι τὴν Ἑλλάδα βεβαίως ὅχι παί-
ζοντες, ἡθελάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ στρέψωσι τὰ
βλέμματά των πρὸς τὸ παρελθόν καὶ νὰ τὸ συμβου-
λευθῶσι μετὰ ζήλου. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, τοῦ
ὁποῖου καιρὸς εἶναι νὰ ὁμολογήσωμεν τὰ ἔξοχα πολι-
τικὰ προτερήματα καὶ τὴν εὐκρινῆ πρὸς τὴν Ἑλλά-
δα ἀρσένειον, ἅμα ἀναγορευθεὶς Κυβερνήτης, ἔγραφε
πρὸς τὸν τὰ ἄκρα φέροντα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ
Ἀνδρέαν Μουστοζόδην, τοὺς ἐξῆς ἀξιωματικῶς λόγους·
« Σὲ παρακαλῶ νὰ συλλέξῃς ἐπιμελέστατα
ὅσον ὁλόν τε πλειοτέρας περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλ-
λάδος πληροφόριαν, ὅχι τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ τῆς κα-
τὰ τὸν μεσαῖωνα Ἑλλάδος· καὶ νὰ μὲ πέμψῃς τάχι-
στα ὅσας εἰδήσεις γεωγραφικὰς, ἱστορικὰς, πολιτειο-
γραφικὰς δυνήθῃς νὰ ἀνεύρῃς εἴτε εἰς ἐντυπα βιβλία,
εἴτε εἰς χειρόγραφα. Τὰ ἀρχεῖα τῆς πρῶν Ἑνετι-
κῆς δημοκρατίας, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγίου Μάρκου,
αἱ βιβλιοθήκαι τῶν ἀρχαίων πατριαρίων τῆς Ἑνετίας,
πρέπει νὰ περιέχωσι θησαυροὺς τοιούτων εἰδήσεων.
Ἀντλήσον ἀπὸ αὐτῶν ὅσον ἐνεστὶν ἀφθονώτερον καὶ
ἐπωφελέστερον. »

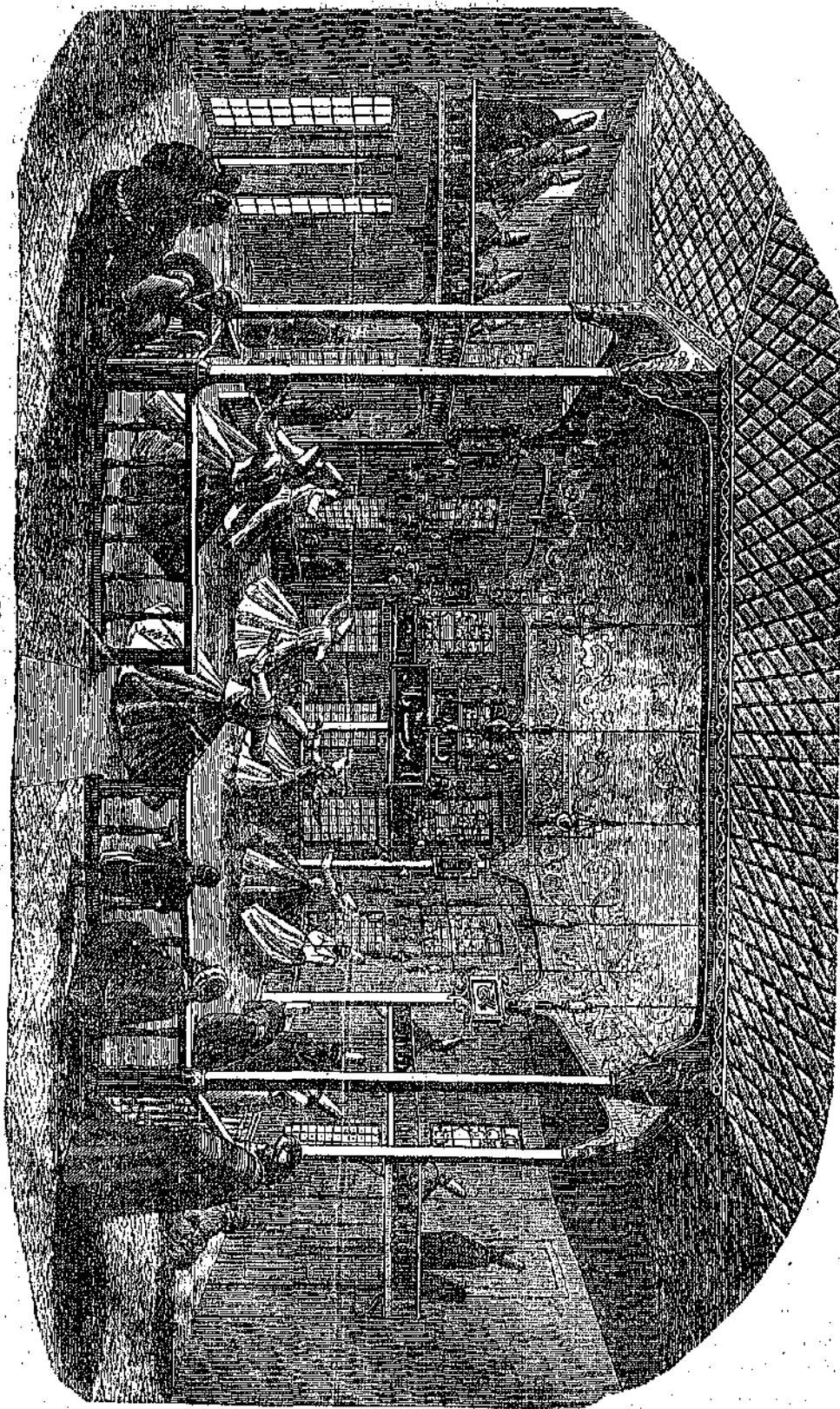
Ἐννοεῖτε ὅτι ὁ Κυβερνήτης δὲν ἐζήτει τὰς πλη-
ροφორίας ταύτας ἐπὶ φιλολογικῇ τινὶ σκοπῷ, ἀλλ' ἐ-
πὶ τῷ πρακτικῷ σκοπῷ τοῦ νὰ γνωρίσῃ τὸν τό-
πον τὸν ὁποῖον ἐκλήθη νὰ κυβερνήσῃ. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς
δὲ βεβαίως ἐπειγόμενος ἀνάγκης καὶ ὁ τῆς πρώτης
ἀντιβασιλείας δευτερεύων Γεώργιος Μάουρερ, καὶ περ
περιστοιχισμένος ὑπὸ ἀπείρων τῆς διοικήσεως φρον-
τίδων, ἐνόμιζε χρεὸς του νὰ ἀσχολῇται εἰς τὴν σπου-
δὴν τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλληνικῆς ἱστορίας,
καὶ συνέλεξε περὶ αὐτῆς, μάλιστα περὶ τῆς Ὀθωμανι-
κῆς Κυριαρχίας, ὅλην πολὺτιμον, τὴν ὁποίαν μετὰ
ταῦτα ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐδημοσίευσεν.

Ἀπέδειξα, νομίζω, ἄχρι τοῦδε ὅτι ἡ προκειμένη
σπουδὴ, ἂν καὶ ὀλιθερὰ ἐν μέρει διὰ τὰς πολλὰς συμ-
φορὰς καὶ τὰ πολλὰ τοῦ ἔθνους πᾶθήματα, εἶναι ὅμως
ἀπαραίτητος διότι θέλει μᾶς διδάξαι τὸ μέγα γεγονός
τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, διότι θέλει ἀνατρέψῃ
τὰς κατὰ τοῦ ἐθνισμοῦ μᾶς διαδοθείσας ὀλεθρίας ἰδέας,
διότι θέλει ἐμπεδώσῃ τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας
μας, διότι, τέλος, θέλει μᾶς φωτίσει πολὺ ὡς πρὸς
τὸ ἐνεστώδες. Ἀνάγκη ἤδη νὰ ἐπιφέρω τινα περὶ τῶν
δυσχερειῶν τῆς ὁποίας ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς
τὴν σπουδὴν ταύτην.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

(Εκ τοῦ Ηεραικού.)

Ναός Αφροδιδίων.

Ἐάν δὲν ἦμιν Μωαμεθανὸς καὶ μάλιστα διεσέτης κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα, αἰῶνα μυρίων πολιτικῶν αἰ-
 ὶας, ὁ κόσμος ἦν δὲν ἀπορήσει, πῶς ἄνθρωπος ζῶν ῥέσειν, αἰῶνα κατ' ἐξοχὴν ἐλευθερίας, ἐρωτᾷ τί

ἐστὶν ἐλευθερία; Ἐγὼ δὲ, φέρεται περίεργος καὶ πο-
 λυπράγμων, φλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ
 μάθω τί ἐστὶν αὕτη ἡ ἐλευθερία, τῆς ὁποίας πολ-
 λάκις ἤκουσα διακωδωνιζόμενον τὸ ὄνομα, ἐσπού-
 δασα, καὶ τοὶ ἐναντίον τῶν ἀπαγορεύσεων τοῦ Κορα-
 νίου, δεκαπέντε γλώσσας. Ἀνέγνων μετὰ πολλῆς
 ἐπιστάσεως τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Κικέρωνα, τὸν
 Βολταίρον καὶ τὸν Μακκουλά, τὸν Φιλαγγέρον καὶ
 τὸν Σλώσερον, ἐμελέτησα τὰ γινόμενα κατὰ τὰς
 Ὁμοσπονδίας Πολιτείας, αἵτινες κρητὶς τῆς ἐλευ-
 θερίας ἀποκαλοῦνται, ἀνῶρυσα τὸ ὠσαυτοφυλακτεῖον
 τῆς πολυμαθείας μου, τὴν μνήμην μου, τὰ μυδι-
 στορήματα, τὰς ἐπιφυλλίδας, τὰ δράματα, ἐφυλλο-
 λόγησα τὰ λεξικά τοῦ Χαντσερη, τοῦ Βαρίνου, τοῦ
 Λαβῶ, τῆς Κρούσκας καὶ τοῦ Βλαχτιῶνος, κατέξε-
 σχισα τὴν μυριόβιβλον τοῦ Καντοῦ, καὶ ὅμως οὐδὲ
 βῆμα ἐπροχώρησα· ἔμαθον μόνον ὅτι εἶναι μία λέ-
 ξις, ποτὲ μὲν ἐκ τριῶν, ποτὲ δὲ ἐκ δύο, ποτὲ δὲ
 ἐκ τεσσάρων καὶ πέντε συλλαβῶν συγκειμένη, κατὰ
 τὴν γλῶσσαν, ὅτι εἶναι μεγάλου κρότου πρόξενος,
 ἦχος περιβομβῶν ὡς σάλπιγξ, κυμβάλου ἀλαλαγ-
 μός, βοὴ κέρατος, σημαία κυμαινομένη ἐν θυέλλαις
 καὶ τρικυμίαις, ἀστραπὴ διαλάμπουσα ὑπὸ τὸ οὐρά-
 νιον τόξον. Ὁμολογῶ ὅτι οἱ αὐτοὶ αἱ εἰκόνες καὶ
 τεγοήτευσαν τὴν ἀσιανὴν φαντασίαν μου, ἀλλὰ δὲν
 ἐφώτισαν καὶ τὸν νοῦν μου. Ἐὰν τετραγράμμα τῶν μά-
 γων εἶναι βεβαίως ὀλιγώτερον μυστηριώδες, ἂν καὶ
 οὐδ' ἡμέρα παρέρχεται εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια τοῦ
 κόσμου, χωρὶς νὰ προφερῇ μυριάκις ἡ λέξις αὕτη
 με ἔμφρατιν.

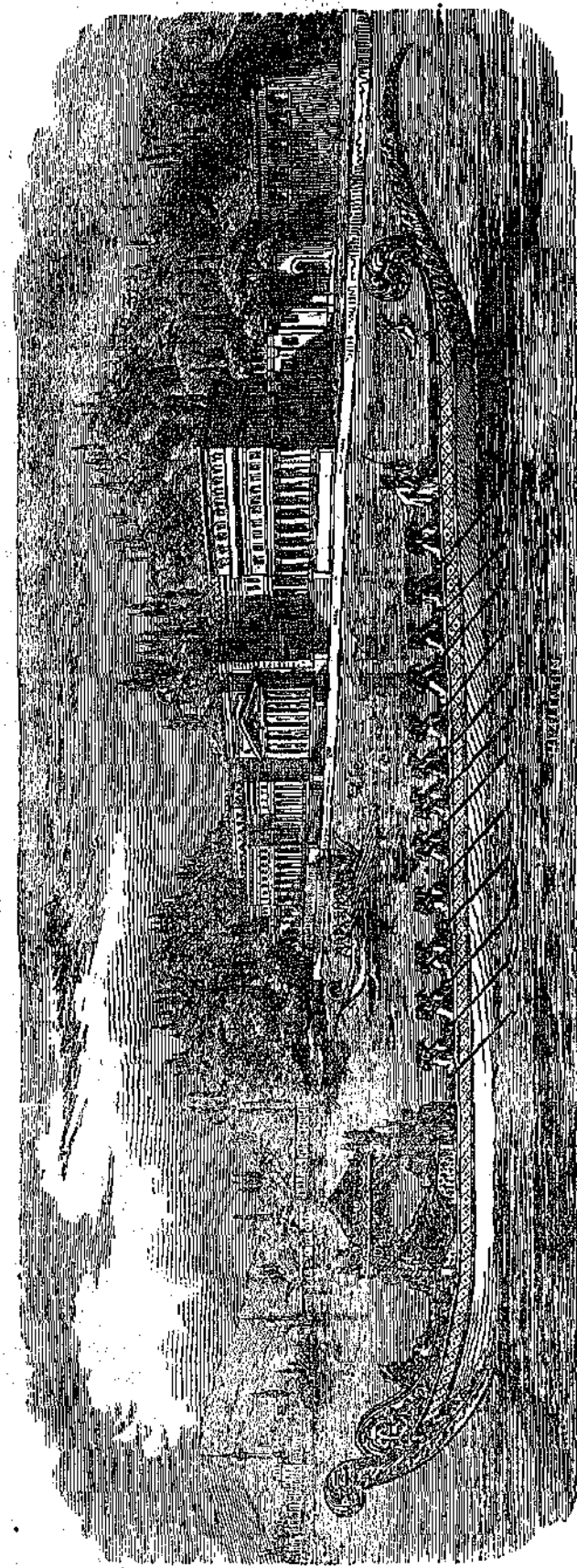
Ἐκ τῶν βιβλίων λοιπὸν ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ ἐξά-
 ξω πληροφορίαν ἱκανὴν νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέρ-
 γειάν μου.

Ἄλλ' ἴσα ἴσα διὰ τοῦτο ἡ ἐπιθυμία μου ἐγένετο
 ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ φλογερωτέρα καὶ ὁσάκις εἰσερχομένη
 εἰς τὸν Τεκὲν διὰ τὴν νύκτα τὸν Θεὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ
 χορῷ, ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανῳ, ὁ νοῦς μου, τὸ ἐξο-
 μολογοῦμαι παρρητικῶς, καὶ ἁμαρτία ἐξομολογουμένη
 οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, δὲν ἀνυψοῦτο εἰς τὴν Κτίσιν τοῦ
 κόσμου ἢ τὸν προφήτην του, ἀλλ' ἐκυλίετο εἰς τῆς
 ἐλευθερίας τὰ καταγώγια. Ἐνῶ μίαν τῶν ἡμερῶν,
 περιβλήθεις τὸν πλατὺν καὶ λευκὸν μανδύαν μου, περ-
 ριστρεφόμενη ἀπρόποδῃ ρυθμίζων τὰ ὑπόπτερα
 βήματά μου κατὰ τοὺς μελωδικοὺς τόνους τοῦ ἑναρ-
 μονίου τείνου, ποτὲ μὲν ἔχων ἐπταυρωμένας τὰς χεῖ-
 ρας ἐπὶ τοῦ στήθους, ποτὲ δὲ ἐκτείνων ὀριζοντεῖως
 καὶ ἀνοψῶν αὐτάς, ἤκουσα τινὰ ξένον, ἐξ ἐκείνων οἱ
 τινες ἐρχόμενοι κατ' ἐκείτην εἰς τὸν Τεκὲν μειδῶσι
 διὰ τὰς περιστροφάς μας, ὡς ἂν ἦσαν αἱ ἰδικαὶ τῶν
 τελευταὶ ὀλιγώτερον ἄξιαι γέλωτος, λέγοντα πρὸς
 ἄλλον γείτονά του γαλλιστὶ· « συγχώρητέ με νὰ
 λάβω τὴν ἐλευθερίαν γὰρ σὲ ζητήσω ὀλίγον ταμ-
 βάκον. » Ὡ! εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, ἤρχισα νὰ ἐννοῶ
 τί ἐστὶν ἐλευθερία; ἐλευθερία εἶναι. . . Ἀλλὰ δευτέρα
 φωνὴ γυναικεῖα ὑπολαβύσα εἶπεν ἐπίτης, γαλλιστὶ
 ἀλλ' ἀποτόμως, πρὸς τινὰ πολύσαρκον συμπεζό-
 μενον πλησίον ὡραίᾳ τινος κυρίας διὰ τὴν ἰδὴν, ὡς
 εἶπε, καλῆτερον τὸν χορὸν μας, « Κύριε, λαμβάνεις

ὑπὲρ τὸ δέον ἐλευθερίαν . . . » Ἴδου λοιπὸν καὶ πάλιν
 ὁ νοῦς μου, κυλινδούμενος εἰς τὴν ἀβυσσον ἀρ' ἤς
 ἤγγιζε νὰ ἐκβῇ, καὶ πάλιν σκότος ἐπικείμενον ἐπάνω
 αὐτῆς! Ἐκ τῶν ὀμιλιῶν τούτων συνέλαβον τὴν ὁ-
 ποίαν, μὴ ἡ πολυκροτος ἐλευθερία εἶναι καὶ πο-
 λυσήμαντος, ἄλλην σημασίαν ἔχουσα διὰ τοὺς πλου-
 σίους, ἄλλην διὰ τοὺς πένητας, ἄλλην διὰ τοὺς χει-
 ρώνακτας, ἄλλην διὰ τοὺς ἀναλωτάς, ἄλλην διὰ τοὺς
 ἐφημεριδογράφους, ἄλλην διὰ τοὺς κυβερνήτας, ἄλλην
 διὰ τοὺς βουλευτάς καὶ γερουσιαστάς, ὅταν δὲν εἶναι
 πρίσβεις καὶ ὑπουργοί, καὶ ἄλλην ἀφοῦ γίνωσι!

Καὶ ὅμως οἱ αἱ ἀντιφάσεις καὶ αἱ δυσκολίαι
 αὐταὶ ἐπηύξανον τὴν ἐπιθυμίαν μου. Μεταξὺ τῶν
 πολλῶν διδασκαλῶν, οἵτινες μ' ἐδίδαξαν κατὰ και-
 ρὸς ξένας γλώσσας, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐσεβόμην
 πλείοτερον ἢ τὸν τίς Γάλλος, ὅστις εἶχε περιήγηθῇ
 πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, μελετήσῃ τὰ πολιτικὰ
 συστήματα, παρευρεθῇ εἰς τρεῖς τῆς πατρίδος του
 ἐπαναστάσεις, καὶ ἀπακτήσῃ τοιαύτας γνώσεις τοῦ
 πρακτικοῦ βίου, ὥστε ἡ διασημοτέρα τῶν Παρισίων
 ἐφημερίς, μισθόνοσα αὐτὸν ἄδρῳ, τὸν εἶχεν ἀν-
 ταποκριτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τοῦτον λοι-
 πὸν κατέφυγον, ζητῶν νοῦθεσίαν καὶ διασάφισιν τῆς
 ἀπορίας μου. Μὲ ὅλην τὴν σοφίαν ὁ δημοσιογράφος
 τῆς Λουκοτείας δὲν κατώρθωσε ν' ἀπαντήσῃ
 εὐκρινῶς εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐρωτήσεις μου, ἀλλὰ
 μ' ἐτύμβουλασε, μετὰ μακρὰς συζητήσεως, νὰ πε-
 ρεῖλω μόνος μου ἐπὶ τούτῳ τὴν Εὐρώπην, ἀρχίζων
 πρῶτον ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ συμβουλή
 τοῦ μετ' ἐπὶ ἡμέρας ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἤλλαξα
 τὴν ἐνδομυσίαν μου, ἐφόρεσα εὐρωπαϊκὴν, καὶ χωρὶς
 νὰ βιασθῶ νὰ ψάλλω τὰ ἐπικήδεα τοῦ πάγωνός μου,
 ἐπειδὴ ἡ θέα τῶν γενειάδων δὲν ῥίπτει πλέον εἰς λει-
 ποθυμίας τὰς εὐερεθίστους κυρίας τῶν Παρισίων,
 ἐπέβην εἰς ἀτμόπλοιον ἀναχωροῦν εἰς Μασσαλίαν,
 πλήρης ἐλπίδων καὶ χαρᾶς, διότι, ἐνῶ ἀπέπλεον, ἀ-
 πῆντητα τὸν Σουλτάνον ἐπὶ τοῦ μακροῦ καὶ πολυ-
 σφάλμου πλοίου τοῦ τοῦ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς
 μάμμης μου, ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς οἰωνὸς ἀριστος.

Φθάσας εἰς Παρίσιους ἔσπευτα νὰ ἐγχειρίσω
 τὰ συστατήριά μου, καὶ νὰ λάβω σχέσεις μετὰ πολ-
 λῶν ἐκ τῶν γνωστοτέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ δη-
 μοσιογράφων. Οἱ Γάλλοι μετ' ἐπεδεχόντο μετὰ πολ-
 λῆς φιλοφροσύνης, θαυμάζοντες μάλιστα Τούρκον,
 (παρρητηρεῖον ὅτι οἱ Φράγχοι θεωροῦσιν ἡμᾶς τοὺς
 Τούρκους ὡς ἄλλης φύσεως ὄντα), ὁμιλοῦντα με ἀρ-
 κετὴν εὐκολίαν τὴν γλωσσάν των. Πῶς τόπον ὅπου
 βλαστάνουσι καθημερινῶς τόσα συστήματα πολιτικά,
 ὅπου συζητοῦνται μετὰ τόσον ἐνθουσιασμὸν καὶ τόσην
 εὐφροσύνην αἱ δοξασίαι καὶ αἱ πεποιθήσεις, ὅπου κα-
 τηργήθη ἡ Μοναρχία καὶ ἀναπληρώθη δι' ἄλλου εἰ-
 δους κυβερνήσεως, σύμβολον ἔχουσης τὴν ἐλευθε-
 ρίαν καὶ τὴν ἰσότητά, ὅπου ἡ πάνδημος φηροφορία,
 θεωρηθεῖσα ὡς ὁ ἀπρόγνιστος λίθος τῶν δικαιωμά-
 των τῶν πολιτῶν, καθιερώθη διὰ θεμελιώδους νόμου,
 καὶ ἀναχαράχθη διὰ χαρακτῆρων ἀνακαλείπτων, ὡς
 αἱ δέκα τοῦ Μωυσέως ἐντολαί, εἰς πλάκας ἀίδιους,
 εἶναι ἀδύνατον, ἐστοχάσθην, νὰ μὴ μορφώσω ἰδεάν

καθάρων προίτης ελευθερίας. Ρίξ' μάτην δ' πρός τους
της Γαλλίας, ανθρωποφρονίας και πολυπειρίας,

Τὸ μακρὸν τοῦ Σουλτάνου πύργου.

γελῶν ὁσάκις τὸν ἀνέφερον περὶ τῆς ἐπιθυμίας μου, ἐπροσπάθει νὰ μὲ πείσῃ, ὅτι εὐκολώτερον θὰ εὑρίσκον οἱ Φράγκοι τὴν πηγὴν τοῦ ἀθανάτου νεροῦ, ἢ τὰ βουνὰ τῆς σελήνης τὰ συνορεύοντα πέραν τοῦ Γουμπουκτοῦ μὲ τὸν πλανήτην μας, παρὰ ἐγὼ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, δι' ὃ ἀπεφάσιζα νὰ ἐγκαταλείψω τοὺς νεργυλιέδας καὶ τοὺς σφαδάς μου· οὐδὲ ἀκρόατιν ἐδ.δὸν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Οἱ Γάλλοι νὰ μὴ γνωρίζωσι τὴν ἐλευθερίαν! βλασφημία! Καὶ ὅμως, συστήλλομαι νὰ τ' ὁμολογήσω, θελήσας, μετ' ἀπείρους συνδιαλέξεις μετ' αὐτῶν, νὰ ἀνακεφαλαιώσω καὶ συναρμολογήσω τὰς ἰδέας μου, εὐρηκα· ὅτι ἦσαν πολὺ πλείονι συγκυμῶμενοι ἢ πρότερον. Οἱ μὲν μ' ἐδιδόσαν, ὅτι ἀληθὴς ἐλευθερία εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔχῃ τις κτήματα ἰδια ἄλλὰ κοινὰ· μεθ' ὧν τῶν ἄλλων, καὶ ἂς μὴ ἐκοπίασε διόλου αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ τ' ἀποκτήτῃ. Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἐλευθερία αὐτὴ δὲν με δυσχερῆστησεν ἐξ ἐναγτίας ἐνόησα κατὰ βάθος τὴν δύναμιν τῆς, καθόσον ὡς δερβίσης ἐξ ἐπαγγέλματος ἀνηρέος καὶ ἄνθρωπος τοῦ κόπου ἐχθρὸς, μετ' ἥρσε ν' ἀπολαύω ἀκωλύτως τῶν ξενῶν κτημάτων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, ἀψύχων τε καὶ ἐμφύχων. Ἀλλὰ, πιστὸς εἰς τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, ἐπεθύμουν νὰ γίνῃ εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα καὶ μία, μικροτάτη, ἐξαίρεσις· δηλαδή, παρεχόμενῃ μὲν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τὸ νὰ καρπώμαι ἐγὼ ἀδιακρίτως τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων, δὲν συγκατένευον ὅμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τὸ νὰ καρπῶνται οἱ ἄλλοι τὴν ἰδικήν μου. Κυβότον ὅπως ἐμυρίσθην, φαίνεται ὅτι τοιαύτη ἦτον καὶ τῶν φίλων κατηχητῶν μου ἡ γνώμη· ἀλλ' ὀλιγώτερον εἰλικρινέστεροί μου, τὴν ἐκρυπτον ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ τὴν φανερώσωσιν ἅμα ἐπραγματοποιεῖτο τὸ σχέδιόν των.

Κατ' ἄλλους δὲ ἐλευθερία ἦτον τὸ νὰ τρέμονται οἱ ἐργάται καὶ μάλιστα οἱ μυχθηροὶ ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὡς πάλαι οἱ κρητῆρες τοῦ Βυζαντίου, ἀπὸ τῆς τραπέζας τῶν 366 μοναστηρίων, νὰ δανείζωνται χρήματα ἀτόκως διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψωσιν οὐδ' αὐτὰ τὰ κεφάλαια ποτὲ, καὶ νὰ γεμίζωσι τὰ βαλάντια των κενόντες τὰ τῶν ἄλλων. Μετὰ πολλῆς ἐπιστάσεως ἐμελέτησα καὶ τὴν δευτέραν ταύτην ἐλευθερίαν, καὶ ἐπὶ τέλος ἐπέβην, ὅτι οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς δὲν εἴχουν μὲν ἀναφανδὸν ὡς οἱ πρῶτοι τὸν ἀνταγμὸν καὶ τὴν σεισάχθειαν, περιεχάλυπτον ὅμως μὲ σεμνότερον μὲν.

δύαν ὑποκρισίας, ὡς τὸ βράσον τὰ βόλκων τῶν μοναχῶν, τὰ αὐτὰ αἵματι, τὴν ἰδίαν ἀκολασίαν.

Καὶ ποῦ ν' ἀπαριθμῶσαι τὰς ἄλλας ἐρμηγείας ὅσας μ' ἐπέδαφίλευσαν οἱ διαπύτοι τῆς πολυμύρου ἐλευθερίας; Πλήρης ἀγανακτικῆς καὶ ἀηδίας, ἀλλ' ἀκαμάτος ἐξετατῆς, ἀπεφάσιζα νὰ παρασταθῇ εἰς τινες συνεδριάσεις τῆς ἰθνηκῆς συνελύσεως, ν' ἀκούσω τοὺς Δημοσθέσεις τῆς Γαλλίας, καὶ νὰ φωτισθῶ ἀπὸ τὰς φιλελευθέρους δημηγορίας τῶν ἀνδρῶν, ὅχι τῆς θεωρίας, ἀλλ' ἐκείνων οἵτινες, κατατριψάντες δολόκληρον τὸν βίον εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τῶν δημοσίων τὴν διαχείρισιν, ὑπερασπίζονταί συνασπισμένοι, ἔβαν καὶ ἀνέκοντες εἰς ἀντιθέτους πολιτικὰς μεριδάς, τὴν ἐλευθερίαν. Εἶχον τὴν πεποιθῆσιν ὅτι αἱ ἀπορίαι μου θὰ ἐλόντο τέλος πάντων, διότι, κατὰ τὸ κοινότερον δόγμα, ἐκ τῆς συζητήσεως προκύπτει ἀναμφισβήτητος ἡ ἀλήθεια· ἤρχισα λοιπὸν νὰ συγχάξω εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ν' ἀκροῶμαι κεχρησμένος, χωρὶς νὰ με λανθάνῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη λέξις. Πιστεύσατέ με, κύριοι ἀναγνώσταί, ὅτι εὐκολώτερον θὰ ἐνόουν τὰς γλώσσας ἐκείνων, οἵτινες ἐκτίζον τὸν πύργον τῆς Βαβυλῶνος, παρὰ τὰς συζητήσεις τῆς συνελύσεως. Μαγευτικοὶ ἦσαν οἱ λόγοι τῶν ρητόρων· ἡ εὐγλωττία των, ὅσον ἐνδέχεται ἐπαγωγὸς, συνετάραξεν ἐκ βῆθρων τὴν καρδίαν μου· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα!... Ὑπουργὸς τις, περιώνυμος πάλαι διὰ τὴν σταθερότητα τῶν ἀρχῶν του καὶ τὰ φιλελευθέρων φρονήματά του, κατηγορεῖτο, ὅτι, ἐνῷ πρό μικροῦ, ἀπλὸς ὢν βουλευτὴς ἐκεραυνόβλοι κατὰ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, σήμερον, ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν, τὸν ἐλύστησεν εἰς δεκαπέντε πύλεις τῆς Γαλλίας· ὅτι, ἐνῷ ἄλλοτε ἐστιγμάτιζε τὴν καταδικῆν τοῦ τύπου, σήμερον τὸν κατεδίδωκε μέχρι μανίας· ὅτι, ἐνῷ πρότερον ἐσοχίετο τὰ ἱμάτιά του ὑπὲρ τῶν κοινῶν δημηγύρων καὶ συμποσίων, εἰς βαθμὸν, ὥστε καὶ τὸν θρόνον νὰ καταστρέφῃ καὶ τῆς πατρίδος του τὰ θεμέλια νὰ κλονήσῃ, σήμερον κατέστειλεν αὐτὰ δι' ὧν τῶν μέσων τῆς ἐξουσίας. Καὶ μὴ νομίζετε, κύριοι μου, ὅτι αἱ κατηγορίαι αὐταὶ ἦσαν ἐπιπόλαιοι, λόγοι φιλοῖ, ἐξ ἐναντίας ἐφέροντο πρὸς μωρυϊαν αὐταὶ τοῦ ἰδίου αἰ διακαεῖς καὶ πατριωτικαὶ ἀγορεύσεις, αὐτὰ τὰ φιλελευθέρῳ του συγγράμματα!

Ἄλλοι ἐκέρυττον ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς Γαλλίας συναπεδήμισε μὲ τὸν Δοῦκα τῆς Βουρδигаλλης, ἄλλοι, μέλη πρό μικροῦ ἀντιδυναστικῆς πολιτεύσεως, ἐπεκόθουν σήμερον τὸν ὑπ' αὐτῶν φυγαδευθέντα βασιλέα, ἄλλοι μὲ ζῆλον ἐνθέρμον καὶ θεοσεβῆ, μὲ φωνὴν Ἱερεμίου καὶ χειρονομίας Σαμουὴλ, ἐρέκτον τὰς ἀσπίδας των, ἀπηνέοντο ὅλον τὸν παρελθόντα βίον των, καὶ ἐν μετanoίᾳ καὶ ἐξομολογήσει πύχοντο νὰ ἐπαναληφθῇ ἐντὸς τῆς πατρίδος των ἡ κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς δημοκρατίας ἐκστρατεία, ἄλλοι ἐπέμενον, ὅτι τὴν γενικὴν ψήφοφρίαν, θεσπισθεῖσαν ἀπὸ αὐτὸ τὸ Σύνταγμα, δὲν ἠδύνατο νὰ περιορίσῃ ἡ συνέλευσις, ἄλλοι διίσχυρίζοντο τὸ ἐναντίον, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἠρμήνευον τὴν ἐλευθερίαν!

Τί λοιπὸν ἐδυνάμην, τί ἐπρεπε νὰ συμπεράνω ἐξ ὧν τούτων τῶν ἀντιφάσεων; Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐν καὶ

μόνον συμπέρασμα ἐξήγαγον, λογικόν, ἀναπόδραστον· ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς Γαλλίας συγκροτεῖται ἐκ μυρίων στοιχείων, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς ἄλληλα σύγκρουσις εἶναι θορυβώδης, σκανδαλώδης, ἀναπόφευκτος, αἰώνια. Ἐν τοιαύτῃ πεποιθῆσαι ἀπεφάσιζα νὰ ἐγκαταλείψω τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ νὰ ζητήσω εἰς ἄλλα κράτη, ὅτι δὲν εὗρον εἰς Παρισίους. Ὅταν, ἀποχαιρετίζων ἕνα τῶν φίλων μου, τὸν εἶπον ὅτι μάταιοι ὑπῆρξαν ὅλοι οἱ κόποι μου, «Ἐ! κύριε, μὴ ἀπεκρίθη, ὁ Μαρὰτ μόνος ἐνόησε τί ἐστὶν ἐλευθερία.» Κ' ἐγὼ δ' ἀνόητος ἐταύτιζον ἕως τότε τὴν ἰδέαν τοῦ Μαρὰτ μὲ τὴν ἰδέαν τῆς σφαγῆς, τῆς αλλογίας, τῆς μανίας! Ἐδλεπόν κρουνοὺς αἵματος καταποτιζόντας τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἐλβετοῦ ἱατροῦ, καὶ μ' ἐφαίνετο ὅτι τὸ νὰ ἀναζητήσω τὴν σημασίαν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δογμάτων ἀνδρῶς τιμωρήσαντος διὰ τῆς λαίμητόμου τὴν σκέψιν, τὸ βλέμμα, τὸ νεῦμα, ἦσαν παράδοξον μέσον ἀνακαλύψεως!

Μετέβην λοιπὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Τὴν Ἰσπανίαν ἐλευώρησα ἄλλοτε, ὡς πατρίδα τοῦ δεσποτισμοῦ, ὅπου δὲν ἤκούετο οὐδ' αὐτὴ ἡ λέξις ἐλευθερία ἰδιότι, ὅταν ἠθέλησαν νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς αὐτὴν σύνταγμα, ἐθνικὴν ἀντιπροσωπίαν καὶ ὁρκωτοὺς, δὲ βῆθρος καὶ προσκεκολλημένος εἰς τὰ πατροπαράδοτα λαὸς τῆς, ἐνόησας ὅτι ὅλα τὰ κατὰ μίμησιν γινόμενα εἶναι καὶ ἄθλια καὶ ἐπιβλαβῆ, δὲν ἐβράδυνα νὰ λακτίσῃ τὴν παρωδίαν. Ἀργότερον ὅμως, ὅταν ὁ ἴδιος αὐτὸς λαὸς παρεδέχθη, καὶ μάλιστα ἐτιπλέον φιλελευθέρους, τὰς θεσμοθεσίας ἐκείνας, ὑπέθεσα φυσικῶς ὅτι δὲν θὰ ὑπεβάλλετο εἰς αὐτάς, ἐὰν δὲν ᾤσθάνετο ὅτι ἀνεπτόχθη, ὅτι ἀπέβαλε τὴν παλαιάν του ἀνικανότητα. Ἀλλὰ δὲν ἐγχειρίσθη πολὺ καιρὸς διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι ἡ ὑπόθεσίς μου ἦτον ἐσφαλμένη· τὸν εὐρηκα ἀπαράλλακτον ὡς καὶ πρότερον, γονυκλιτοῦντα ἐνώπιον τῶν ἁγίων λεψάνων του, πυχνάζοντα εἰς τὰ μοναστήρια, κρούοντα τὴν κιθάραν, λατρεύοντα μᾶλλον τοὺς ἁγίους ἢ τὸν Θεόν, καὶ τρέγοντα εὐθύμως τὸν λευκότερον ἄρτον τοῦ καὶ τοὺς γλυκυτάτους καρπούς τῶν ἀγρῶν του. Οἱ ἀγωνίαται τῆς Ἰσπανίας, γελῶντες, χιρόντες, ἐρωτόληπτοι, θεοδραβεῖς, τραγωδοῦντες τὴν σερνιδίαν, καὶ ἐξαπλούμενοι ὑπὸ τὴν σκιάν δένδρων φαιθαλῶν, χορεύοντες τὸν φαιθάγον, θαυμάζοντες τὰς ταυρομαχίας, χειροκροτοῦντες τοὺς ταυροκτόνους, καὶ ἀγνοοῦντες ἐν ὑπάρχει Κυβέρνησις, ἰδοὺ ὁ ἀληθὴς πολιτικὸς χαρακτήρ τῆς. Εὐτυχὴ τῆς Ἰσπανίας λαέ! ἐὰν δὲν ἐμαθον ἐν τῷ μέσῳ σου τί ἐστὶν ἐλευθερία, διότι δὲν τὴν ἐμαθὲς ποτε οὐδὲ σὺ ὁ ἴδιος, σ' ἐλέησα ὅμως προτιμῶντα τὸ σιγᾶν σου ἀπὸ τὰς ἐσημερίδας, τὰς ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν ὠρελίμων γνώσεων· ἀλλὰ καὶ σ' ἐλεεινολόγησα ταυτοχρόνως, διότι ὑποταχθεὶς εἰς τὸ ἰδιωτελές, καὶ βασιουργόν, καὶ ψευδοφιλελευθέρων πνεῦμα κενόδοξον τινῶν, ἥλλαξες τὴν πραγματικὴν σου ἐλευθερίαν μὲ τὴν παραγοποιὸν, τὴν ἀτελή, τὴν πολυδάπανον, τὴν δυσπεπτον, τὴν μισέσθον, τὴν οὐδὲλως ἀνεκτικὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλον εἰς τὸν τράχηλόν των καὶ οἱ προσέληνοι γέγονες τῆς πατρίδος σου!

Ἐκ τῆς Ἰσπανίας μετέβην εἰς τὴν Ἀγγλίαν· εἰς αὐτὴν δὲ λόρδος πρὸς ὃν ἔφερον συστατικὴν εἰλεπεν εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ ἀπεφασίσα, πρὶν ὑπάγω νὰ φανερῶμαι εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς περιηγήσεώς μου, νὰ ἐπισκεφθῶ τινὰ μέρη τῆς γῆσου. Κατὰ τὴν διάβασίν μου διὰ τινος τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ζωογονεῖ καὶ τρέφει ἡ βιομηχανία, ὅπου καταργαζόνται συγχρόνως τὸν σιδηρὸν καὶ τὸ βαμβάκιον, τὴν ἀργίλον καὶ τὸ ἔριον, τὴν ἄμμον καὶ τὸν ζῆον, ποῖος ἦρος ἐδόμει εἰς τὰς ἀκροάς μου; ὁ τῆς ἐλευθερίας!—Τί ἐννοεῖς διὰ τῆς λέξεως αὐτῆς; ἦρώ τῆσά τίνα ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τὴν ἐννοειν. — Ὁ λέγων ἐργασίαν καὶ πολλὰ χρέματα, μὲ ἀπεκρίθη. — Καὶ σὺ, εἰπὼν εἰς ἀρχηγὸν ἐργασταίου, εἶσαι τῆς ἰδίας γνώμης; — Ὅχι βέβαια! ἐλευθερία εἶναι τὸ νὰ ἔχη τις τὴν ἐξουσίαν νὰ διαθέτῃ τὰ κεφάλαιά του κατὰ τὴν βούλησίν του. Ἐναντιούμεθα κατὰ χρέος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατῶν, ὁ δὲ ἐν ἐνεδίδομεν εἰς τὴν βίαν, θὰ ἐβλάπτομεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὰ συμφέροντα ὅλων ὅσοι ἔχουσι κεφάλαια.

Ἰδοὺ λοιπὸν δύο στρατοὶ ἀντίπαλοι, τῶν ὁποίων αἱ σημαίαι φέρουσιν ἐπίσης, ὡς σύμβλημα τὴν λέξιν ἐλευθερία· ὅς τοὺς ἀφήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐλευθέρους· μετ' ὀλίγον θάλουσιν ἀλληλοσφαγῆ.

Ὁ δὴ γὰρ μου μὲ παρεκίνησε νὰ ἐμβῶ εἰς εἶδος ἐργαστηρίου, ὅπου ἀνεγινώσκοντο ἐφημερίδες, καὶ ἐθεσεν ὑπ' ὅψιν μου τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἐχούσας διαστάσεις σηματῶν φρεατῶν καὶ διερρότων. Ἀγγλοὶ, ἔλεγεν ἐκείνη ἐφ' ἧς πρῶτον ἔπεσον τὰ βλέμματά μου, ἐπανέλθετε εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν σας, ἀναλάβετε τὴν ἐνέργειαν τῶν πατέρων σας! ὁ περὶ μεταβυθμίσεως νόμος ἀρρήσει τὰ προνόμια, τὴν ἐλευθερίαν σας διεκδικήσατέ τα!

Ἡ ἐλευθερία τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἔγραφεν ἄλλη ἐφημερίς, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐπιψήφισεως τοῦ περὶ μεταβυθμίσεως νόμου.

Τίς ἄρα ὁ περὶ μεταβυθμίσεως οὗτος νόμος, τὸν ὁποῖον ἡ μὲν πρώτη ἐφημερίς κατεδίδακεν ὡς καταστρέψαντα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ ἄλλη ἐξῴμει ὡς παραγαγόντα αὐτήν;

Ἐν τῇ ἀναγκαίᾳ μου, ἔρριψα μακρὰν τὰς ἐφημερίδας ἐκείνας καὶ ἔλαβον ἄλλας εἰς χεῖρας. Ἡ μία ἔλεγε· «δὲν θέλετε γενεὴ ἐλεύθεροι πλὴν ὅταν καταργήσετε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου· ἡ ἄλλη ἀνερῶνι» τιμωρεῖτε ἀδιακρίτως μὲ θάνατον ὅλα τὰ ἐγκλήματα, διότι ἡ αὐστηρότης εἶναι ἀπορρίπτειτος εἰς τὸ πόνον ἐλευθερίας.»

Ὁμολογεῖσθε, κύριοι ἀναγνώσταί, ὅτι τοιαύτη σύγχυσις γλωσσῶν εἶναι ἱκανὴ νὰ φέρῃ εἰς ἐκστασιν φρενῶν, ὅχι μόνον ταλαίπωρον ὁπαδὸν τοῦ προφήτου, ἀλλὰ, ὅ μὴ γνῶντο! καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον προφήτην. Ποῖον λοιπὸν δόξαν νὰ ἐγκολπωθῶ; ποῖαν ἰδέαν νὰ προτιμῶ; πῶς νὰ ἐνοήσω τὸ φάσμα τοῦτο τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει καὶ ἀπαγορεύει τὸν θάνατον, φέγει ταυτοχρόνως καὶ δικαιολογεῖ, ὑποβάλλει ὅλας τὰς ὁρέξεις, ἀγνοεῖ καὶ αὐτὸ τί θέλει, καὶ δὲν ἔχει οὐδὲ σκοπὸν, οὐδὲ σχέδιον, οὐδὲ σχῆμα ὀρι-

σμένον; Εἶδωλον ἄφυστον, εἰς ποῖον σπῆλαιον νὰ σὲ ἀνκαλύψω, μὲ ποῖα δεσμὰ νὰ σὲ περιτρίβω, πῶς νὰ κατορθώσω νὰ μάθω ποῖον εἶσαι; Πῶς νὰ σὲ γνωρίσω σὲ, Πρωτεύ, τὸν ὁποῖον λατρεύει χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἡ Βυρώπη;

Ταῦτα διαλογιζόμενος ἀνέβην εἰς τὸ δωματίον μου, καὶ διεύθυνον πρὸς τὴν ἐξοχὴν τοῦ λόρδου μου. Περιττὸν νὰ διηγηθῶ ὅτι μὲ ὑπεδέχθη μὲ ἰδιαίτουςαν εὐπροσηγορίαν, ὅτι μὲ παρεχώρησε καὶ κοιτῶνα, καὶ ἵππους, καὶ πυροβόλα, καὶ κύβους θηρευτικούς, καὶ ὅτι ἔδειξε πρὸς ἐμὲ ὅλην τὴν μεγαλοπρεπεῖα φιλοφροσύνης, τὴν ὁποίαν ἐπιδαφιλεύουσιν οἱ Ἀγγλοὶ πρὸς τοὺς καταλύοντας εἰς τὰς ἐπαύσεις των· δὲν ἐδραῖονον δὲ νὰ ἐκθέσω πρὸς τὸν φιλόθεον οἰκοδεσπότην μου τὸν σκοπόν, τοὺς δισταγμούς, τὴν ἀμνηχανίαν μου, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὲ χειραγωγῇ.

Ὁ εὐγενὴς Ἀγγλος ἐγέλασε. Δὲν εἶναι παρὰδοξον, μὲ ἀπεκρίθη, τὸ νὰ ἐρωτᾷ Ὁθωμανὸς, ἄνθρωπος, δηλαδὴ, μὴ ἀναγνωρίζων ἄλλο εἶδος Κυβερνήσεως πλὴν τοῦ δεσποτικῆς, καὶ ἐστὶν ἐλευθερία· παραδοξώτατον εἶναι, ὅτι ἡμεῖς οἱ γεννηθέντες εἰς τόπον ἐλευθερίας, δὲν καταρωρόταμεν εἰςέτι νὰ συνεννοηθῶμεν ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως. Καμμίαν ὁδηγίαν, κύριε, δὲν ἔχω νὰ σὲ δώσω, ὅτι δύναμαι νὰ κάμω πρὸς χάριν σου εἶναι τὸ νὰ σὲ διηγηθῶ ἐν περιλήψει τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ ἰσως ἐξ αὐτῶν πορισθῇ πληροφορίαν τινὰ ἱκανὴν νὰ συντελέσῃ κατὰ τι εἰς τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας σου.

Ἐάν τις ἀγαπᾷ, ἐξηκολούθησε, τὴν λέξιν ταύτην, εἶμαι ἀναντιρρήτως ἐγώ. Ἐχω ὅλα τὰ προνόμια τοῦ ἐλευθέρου πολίτου, εἶμαι πνιγμένος ἀπὸ ἐλευθερίαν, χορτασμένος, ζυμωμένος μὲ αὐτήν, ἔχω τριῶν φήφων δικαίωμα εἰς τρεῖς ἐκλογικούς συλλόγους. Ἐρώτησον ὅμως ἐμὲ τὸν τριτοελευθέρων, ποῖον καρπὸν συνάγω ἀπὸ τὴν τριπλὴν ταύτην ἐλευθερίαν; Ἀλλοίμονον! ὡς τοιοῦτος, οὐδὲ στιγμὴν ἀναπαύσεως ἔχω! μεταβαίνω ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ὀρκωτικὸν δικαστήριον, καὶ παρευρίσκαμαι εἰς ἀνακρίσεις κακοῦργων καὶ δολοφόνων. Φωνάζω, φίλε μου, ὅτι δὲν εἰμ' εὐτυχὴς πλὴν ὅταν κἀνημαί εἰς τὴν γωνίαν μου ἐπὶ τοῦ εὐρυτάτου καὶ μαλακοῦ σκίμποςός μου· αἱ διαδικασίαι, τὰ δίκρυα, τὸ αἶμα, καὶ πρὸ πάντων ἡ μεωρολογία τῶν δικηγόρων, μὲ προξενοῦσιν ἀνιδίαν ἀκατανίκητον· καὶ ὅμως μὲ ὅλην μου τὴν ἐλευθερίαν ἀναγκάζομαι νὰ ὑποφέρω ὅλ' αὐτὰ τὰ βασανιστήρια. Βεβαίως, σέδομαι, τιμῶ, θαυμάζω τὸ σύστημα τῶν ὀρκωτῶν, ἀλλὰ νὰ βιάζωμαι, ἐπὶ ποινῇ ἀδικοῦ προστίμου, νὰ διανέμω μόνος μου δικαιοσύνην, νὰ διατάττω τὸν δῆμιον ν' ἀπαγορεύω, νὰ φυλακίζω, νὰ καταπομῶ, νὰ ἐξορίζω, καὶ ταῦτα πάντα ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας...! Ποσάκις περὶ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος ἀναγκάζομαι νὰ σηκωθῶ πολλὰ πρῶτ' ἀπὸ τὴν κλίνην μου, καὶ ὡς εἶμαι ἑστὸς, ἑστὸς, νὰ τρέχω εἰς τοὺς πάγους διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ κακοῦργοδικεῖον! Φθάνω, ἀλλὰ μόλις περὶ μεσημβρίαν ἐκφωνεῖται ἡ ὑπόθεσις, ὑπόθεσις ἀποτρόπαιος, διότι πρόκειται περὶ φόνου, περὶ δηλητηριάσεως, περὶ κλοπῆς, ἢ ἄλλου τινὸς ἐγκλήματος. Ἡ εὐαισθησία μου συνταράσσεται

δικηγόροι μάρτυρες, καὶ δικασταί, ἀτακτικῶς κατὰ θέλησιν ἰκαθάρτους λεπτομερείας καὶ τὰ αἰσχροὰ βάζει τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας· αἱ συζητήσεις διαρκοῦσιν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐγὼ, ἐκὼν ἀέκων, καρφόνομαι εἰς τὸ σκαμνίον μου, καὶ ἀποσπῶμαι ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν, τοὺς φίλους, τὰς ἀναπαύσεις μου, δυνάμει τῆς ἱερᾶς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ μήπως τελείον· τὸ πρᾶγμα ἕως ἐδῶ; Ὁ πρόεδρος μᾶς διατάττει ὅλους τοὺς ὀρκωτῶν· ὁ ἀποσπῶμεν εἰς δωματίον διὰ ν' ἀποσπῶμεν ἐπὶ τῶν τεθέντων ζητημάτων. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡμεῖς φρουρούμενοι ἀπὸ τοὺς κλητῆρας, κλεισμένοι ἐωσοῦ συμφωνήσωμεν, ἀνευ πυρὸς, ἀνευ ἄτου. Ἐγὼ ἔχω τὴν γνώμην μου, καὶ ἦν πιστεύω ὅτι ὁ ἐγκαλούμενος εἶναι ἐνοχός· πολλοὶ τῶν συναδελφῶν μου τὸ φρονοῦσιν ἐπίσης, καὶ δὲ νὰ κατορθώσωμεν νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ γνώμη μας, καὶ διὰ ν' ἀποδείξωμεν τὴν ἀκλόνητον σταθερότητά μας, ἐκβάλλομεν ἀπὸ τὰ θυλάκιά μας τοὺς νυκτικούς μας πῆλους, τοὺς καθίζομεν εἰς τὰς κεφαλὰς μας, καὶ τοὺς καταβιβάζομεν ἕως τ' αὐτὰ μας. Οὐχ ἦτον ὅμως καὶ οἱ ἀντίπαλοί μας εἶναι ἰσχυρογνώμονες. Ἡ νύξ ἐπέρχεται, ὁ ἥλιος λάμπει ἐκ νέου, ῥιγούμεν, ὁ στόμαχος μας βουλιμῖα, καὶ ἡ παγερά τοῦ Δεκεμβρίου ὁμίχλη διαπερᾷ μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν κοκκάλων μας. Ἐπὶ τέλους οἱ γενναϊότεροι στόμαχοι ὀριαμβεύουσιν, οἱ ἀσθενέστεροι ἡττῶνται, καὶ ἡμεῖς παραδεχόμεθα τὴν γνώμην τὴν ὁποίαν δὲν συμμερίζομεθα. Ἡ φυλακίσις λοιπὸν ἐκείνη, ἡ βία, ἡ ἀναγκαστικὴ ἐγκαταλείφει τῆς γνώμης μου, ὀνομάζεται· ἐλευθερία!

Ἄν ἀπὸ τῶν δικαστικῶν τούτων βίον μεταβῇ εἰς τὸν ἰδιωτικόν, τὸν οἰκειῶν, μήπως εὐρίσκησιν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν σου; Ἰγὼ, παραδείγματος χάριν, εἰ μὲ συγχωρήσῃ νὰ περιαιτολογήσω καὶ πάλιν, ἀγαπῶ πολλὰ ὀλίγον τὴν τύχην τοῦ κόσμου, καὶ ὁ περβολὴν δὲ τὸ οὐστ, τὸν ἀνακλιντήρα μου, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν· μισῶ καὶ τοὺς χοροὺς καὶ τὰς συναναστροφάς, καὶ τὰ θέατρα· καὶ ὅμως ἐκεῖ μὲ σβροῦσι καὶ ἐκάστην τὰ μειδιάματα, αἱ παρακλήσεις, αἱ παρενοχλήσεις, αἱ προτροπαὶ τῶν θηλυκῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μου, ἦτις, καὶ τοὶ ἀναγνωρίζουσα, ὡς λέγει, τὴν ὑπερτάτην μου ἐξουσίαν, ἐξασκῶ ἐπ' ἐμοῦ ἄλλην ἀληθεστέραν, καὶ ἰσχυροτέραν καὶ ῥωσικοῦ αὐτοκρατορικοῦ οὐκαίσιον.

Ἰδοὺ, κύριε, ἐλευθερία! Ἰδοὺ πολιτισμός!

Ἐχὼν ποτὶ διαφοράν μετὰ τινος ἐφημεριδογράφου, παρουσιάσθην εἰς τὸ πρωτοδικεῖον, ἐκέρδησα τὴν δίκην, καὶ ὁ ἀντίδικός μου κατεδικάσθη. Τὴν δευτέραν ὅμως ἡμέραν οἱ συνάδελφοί του, κοινοποιήσαντες τὰ διατάξαντα, τὰ συνάδελφον ἐν ὀνόματι τῆς ἀντιπροσωπικῆς ἐλευθερίας, μὲ χίλια ὑπομνήματα, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν γελοιογραφικὴν εἰκόνα μου ἐπερίγραψαν τὰς χειρονομίας, τοὺς λόγους μου, καὶ μὲ παρέστησαν τοιοῦτον, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅταν ἀνέγνων τὰς ἐφημερίδας, δὲν ἐδυνήθην, μὲ ὅλην τὴν προσέβληθῆσαν φιλαυτίαν μου, νὰ κρατήσω τὸν γέλωτά μου· μ' ἐξωγράφουν ἰσχνόν, ἐφρυδιζόμενον, ἀσπαστὸν ἐμ' προσθόντον, φέροντα σκιαδὸν ὑπὸ τὴν μασχάλην, καὶ φωνάζον μακρόχερον καταβαίνουσάν· μέχρι τῶν

στροφῶν μου, καὶ τὸ κωμικώτερον, ἔχοντα πῶδας τῶσαν λεπτούς, ὥστ' ἐφαίνετο ὅτι ἔτρεμον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἰγνοτάτου τῶν ἀνθρωπίνων κορμῶν! Ἰδοὺ, κύριε, ποῦ μᾶς κατήντησεν ἡ ἐλευθεροτυπία! ἀπὸ ἐγὼ ἐγέλασα, ἐννοεῖται ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἐξεκαρδίσθη ὅταν ἀνεγνώρισε τὴν εἰκόνα μου.

Συγχωρήσόν με, κύριε, ἐξηκολούθησεν ὁ λόρδος μου, νὰ σὲ διακαινώσω καὶ ἄλλας τινὰς φράσεις τοῦ βίου μου· ἂν δὲν σὲ χρησιμεύσωσι εἰς ἄλλο, ἐλπίζω τοῦλάχιστον νὰ σὲ σποδείξωσιν ὅτι, ἀντὶ νὰ θαλασσομαχῇς τρέχων πρὸς ἀναζητήσιν χιμαῖρας, εἶναι προτιμότερον νὰ ἐπανεέλθῃς εἰς τὴν δεσποζομένην, ὡς τὴν ὀνομάζουσι, πραγματικῶς ὅμως ἐλευθέραν, πατρίδα σου.

Μὲ κατέβη μίαν τῶν ἡμερῶν ἡ ἰδέα νὰ γείνω βουλευτής. Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγὼ ὑποψήφιος, καὶ χάρις εἰς τὰς μελιρρύτους τῶν ἐκλογέων μου φωνάς, ἀνηγορεύθην τάχως. Δὲν θέλω, φίλε μου, νὰ σὲ κρύψω ὅτι, διὰ νὰ εὐκολύνω τὴν ἐκλογὴν μου, ἐφρόντισα νὰ παρενίρω εἰς τὸ πρόγραμμά μου, λέξεις τινὰς λαμπράς καὶ πολυκόμπους ὑπεσχέθην, παραδείγματος χάριν, ἐλάττωσιν τῶν φόρων, κατάργησιν τοῦ χαρτοσήμου, ψηφοφορίαν πάνδημον, ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου, διάλυσιν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὰ τοιαῦτα. Αἱ λέξεις αὗται ἐπέχυσαν τοσοῦτον ἀνεκλάλητον ἀγαλλίασιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐκλογέων, ὥστε μὲ ἀνέδειξαν ἀμέσως διὰ χειροτονίας ἀντιπρόσωπον. Ἐδωχαριστήθεις πρώτην τότε φοράν ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλευθερίας, μετέβην εἰς τὸ βουλευτήριον, ἐκάθησα πρὸς τὸ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς, μετὰ τῶν σφοδροτέρων οὐίγγων καὶ τῶν ῥιζοσπαστῶν, ἔχων πλήρη πεποίθησιν ὅτι πάντα θὰ εὐδοκίμουν, καὶ ὅτι τὰ πολιτικά μου σχέδια θὰ μ' ἐνεπείουν μεγίστην ὀδόληψιν. Οἱ κομματάρχαι μας, οἵτινες ἐδραττον πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ καλακεύσωσι τὸν λαόν, ἀπεφάσισαν μίαν τῶν ἡμερῶν νὰ διαχύσωσι τὸν χρυσόρροον νεῖλον τῆς εὐγλωττίας των κατὰ τῶν συντάξεων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνέκρινον καὶ ἐγὼ τὴν οικονομικὴν ταύτην ἰδέαν· ὅταν ὅμως ἐνέκυφα βαθύτερον εἰς τὸ ζήτημα, ἐλυπήθην τὰ ὁρανά, τὰς χήρας, καὶ τὰς γράας μητέρας, αἵτινες θὰ ἰσπεροῦντο τὸ εὐτελὲς σιτηρεσίον των. Ἀπεσπασθὲν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς συναδελφούς μου, εἰπὼν, ὅτι καὶ ὅλα μὲν τὰ ἄλλα ἤμην σύμφωνος μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην τοῦ ν' ἀφαιρέσω τὸν ἐπιστόμιον ἀπὸ τὸ στόμα τοσοῦτων δυστυχῶν.

Δὲν ἤμην μέλος ἐλεύθερον τοῦ Ἀγγλικῶ Κοινοβουλίου; Ἀλλὰ μόλις ἡ ἀπόφασίς μου ἔγενε γνώστη, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἰς θέσιν παράδοξον· εἶδος κινῶς ἔγενε περὶ ἐμὲ, καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἀνήκον πλέον εἰς καμμίαν μερίδα. Ὁ ὑπηρέτης μου μ' ἐνεχείρισεν ὀγκωδέστατον φάκελλον· σταλέντα ἀπὸ τοὺς ἐντολῆς μου, δι' οὗ διεγράφεον τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ βαδίσω, εἰ μὴ ἔβλεπον νὰ διατηρήσω τὸν τίτλον τοῦ βουλευτοῦ· ἀπῆλθον ἐπιτακτικῶς νὰ ψηφοφορήσω κατὰ τῶν συντάξεων. Εἰς τὴν εὐγενῆ ἀλλ' ἀμφίβολον ἀπάντησίν μου ἀνταπήντησαν προσκαλέσαντές με, ἢ νὰ ὀρίσω τὰς πρὸς αὐτοὺς ὑποχρεώσεις μου, ἢ νὰ παραιτηθῶ.

Σὲ βεβαίω, φίλε μου, ὅτι ἡ ἀδελφὴς αὕτη ἀπαίτησις μὲ κατέταραξεν. Ὁνομάσθη λοιπόν, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, βουλευτὴς Κράτους ἐλευθέρου, διὰ τὸ ὑποκύπτω εἰς τὴν τυραννίαν ποτὲ μὲν μίς τινος μερίδας, ποτὲ δὲ τοῦ ὑπουργείου καὶ ἄλλοτε τῶν ἐκλογέων μου!

Πολλὰς ἡμέρας κατὰ συνέθειαν οἱ σύντροφοί μου οὐ γὰρ κ' ἐγὼ μετ' αὐτῶν, ἐξηκοντίζομεν κεραυνούς κατὰ τῶν δυστυχημάτων τῆς δούλης Ἰρλανδίας· αἰφνίς δὲ μὲν τοὺς ἡκούσα ζητοῦντας, χάριν, ὡς ἐλεγον, τοῦ ταλαίπωρου ἐκείνου τόπου, τὴν ἀναστολήν ὧν συνταγματικῶν νόμων! Οἱ μὲν ἀντέτεινον, ὅτι ἀλόγως βέβαια, ὅτι καινοφανὴς ἦτον ὁ τρόπος οὗτος τῆς προστασίας τῆς ἐλευθερίας, οἱ δὲ διασχυρίζοντο ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ μόνος καὶ ὁ καταληλότερος!

Σήμερον, κύριε, τὴν στιγμήν αὐτὴν καὶ ἦν συνδιαλεγόμεθα, τί φρονεῖς εἰ γίνεσαι εἰς τὴν πατρίδα μου; Ἄλλοι φωνάζουσιν ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου τοὺς κατὰστρέφει, ἄλλοι ζητοῦσι τὴν ἀποδείξαι ὅτι αὕτη ἰσάριστα τοὺς πλουτίζει, οἱ πτωχοὶ παραπονοῦνται ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ἀπαγορευτικῶν νόμων ὁ ἀκαθάριστος ἀπὸ ἀτροφίας, οἱ κτηματῆς ἐπιμένουσιν ἐξ ἐναντίας εἰς τὴν δλοσχερῇ διατήρησιν τῶν νόμων αὐτῶν, καθεὶς τέλος πάντων ἐπικαλεῖται μίαν ἐλευθερίαν, ἥτις δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν ἐπικαλούμενην ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Μήπως ἐλευθερίαν ἐννοῇ ἕκαστος τὸ συμφέρον του;

Ἐνταῦθα ἐγενεῖν ἡ καταστροφή τῆς δραματικῆς τοῦ λόρδου μου διηγήσεως. Δὲν θέλω νὰ κρύψω, κύριε, ἀναγνώσται, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου κεφαλὴν εἶχον ἀρχίσαι ἀπὸ τινος νὰ κυκλοφορῶσιν ὑποψίαι ὅποιαι αἱ περιεχόμεναι εἰς τὸν τελευταῖον τοῦ φιλιππικοῦ τοῦ παραγράφου. Ἀφοῦ μάλιστα ἤκουσα ὁμιλοῦντα οὕτω πῶς τὸν φιλελεύθερον ἐκείνον υἱὸν τῆς γῆς, ὅπου ἐγενήθη καὶ ἀμύζει ἡ ἐλευθερία, ἀπεφάσισα νὰ παραιτηθῶ πάσης περαιτέρω ἐρεύνης, καὶ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου, φέρων μετ' ἐμαυτοῦ ὡς τελευταῖον, καὶ ἀμετάκλητον, καὶ αἰώνιον συμπέρασμα, ὅτι, τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, ἡ ἀστραπηφόρος καὶ περιώνυμος λέξις, δι' ἣν διέσχισα πελάγη καὶ ὠκεανούς, ὡς ἄλλος Σαβᾶχ θαλασσινός, εἶναι ἀπλή χίμαιρα, καλὴ τὸ πολὺ νὰ προστεθῇ εἰς τὸ μυθολογικὸν τοῦ Ηὐρωπαϊκῶς.

Ἐνῷ ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀναχωρήσω, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ λόρδου μου διήγειρε δυστυχῶς εἰς τὴν κεφαλὴν μου τὴν ἰδέαν καὶ νέας, πολλὰ διεθοδικώτερας, θαλασσοπορίας. Μεταξὺ τῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἐστόλizon τὰς τριακδίδας τριακόντα τρεῖς θέσεις τῆς, ὑπᾶρχε καὶ ἱστορία τι βεβαίως, ὅτι οἱ μετοικησαντες εἰς τὴν Ἀμερικὴν Ἀγγλοὶ, ἐπιθυμοῦντες ἐλευθερίαν μεγαλήτεράν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἀπέλαβαν ἡ Μητρόπολις τὸν ἀπεχωρίσθησαν αὐτῆς μετὰ πολυτελεῖς ἀγῶνας καὶ αἱματοχυσίαν. Φυσικῶν ἄρα, ἐτοχάσθη, ὅτι ἡ ἐλευθερία τὴν ὁποίαν ἐπέζητον μετενόστει μετ' ἐκείνων εἰς τὸ νέον ἡμισφαίριον. Ἰδοὺ λοιπόν καὶ πάλιν ἀνεκονομώθη εἰς νέους ἀγῶνας! Ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν δὲν εἶναι πλέον, χάρις

εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐτε πολυχρόνιος, οὐτε δύσκολος. Ἐν τῷ ἄρα δεκαπέντε ἡμερῶν ἡσπασθῇ τὴν χώραν τοῦ Οὐασινγκτῶνος. Καὶ πρῶτον ἰδὼν τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἔχοντας τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀναμνησκῶνται καπνόν, καὶ νὰ πτύωσιν ἐπάνω τῶν ταπῆτων καὶ τῶν ἐπίπλων! Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς ἀφιξέως μου ἐγεύθη εἰς ξενοδοχεῖον περὶ τὴν τετάρτην ὥραν Μ. Μ. ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν, θελήσας νὰ γευθῶ περὶ τὴν πέμπτην, εὐρηκα καὶ ἐκεῖνο καὶ ἔλα τ' ἄλλα κλειστό, καὶ ὁ ταλαίπωρος στόμαχός μου ἐδιάσθη νὰ νηστεύσῃ νηστεῖαν αὐστηροτέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥαμαζανίου διότι εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὰ ξενοδοχεῖα δέχονται ξένους ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας μέχρι τῆς τετάρτης, ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ ἡμίσειαν ὥραν μετὰ ταῦτα, εὐρίσκεις τὴν τράπεζαν ἔρημον καὶ γυμνήν· ὁ ὑπηρέτης συνοδεύει τὴν φίλην του εἰς τὸν περιπάτον, ὁ μάγειρος προσεύχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἡ ξενοδόχος συμπαραλαβὼν ἐξελθούσα τὰ κλειδιά τοῦ καλλαρίου. Τόλμησον ἐὰν θέλῃς νὰ ἐπικρίνῃς τὴν τυραννικὴν ταύτην συνήθειαν· οἱ καλοὶ σου φιλελεύθεροὶ πολῖται τῶν Ὁμοσπονδίων Πολιτειῶν, θά μειδιάσωσι σαρκαστικῶς, καὶ θὰ σὲ δείξωσι τὴν ῥάχιν τῶν.

Εἰς τὴν Γεωργίαν, ἡ ἐλευθερία συνίσταται εἰς τὸ ν' ἀγοράζουσιν ἄνθρωποις, ὡς ἀγοράζουσι καὶ ὄνθιας, καὶ παχύνοντες αὐτοὺς νὰ τοὺς μεταπωλῶσιν εἰς Νεοεβράκον, ἐλευθερία εἶναι τὸ νὰ τηρῶσι ὀρησκευτικὰ τὰ τὸ σάββατον τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ μὴ μαγειρεύωσι καὶ νὰ μὴ κυμαλίζωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἄλλοι μόνον δὲ εἰς ἐκεῖνον ὅστις παραθῇ τὰς νεοεβραϊκὰς ταῦτας ἐντολάς! τὸν στιγματοῖσιν ὡς πρόδοτον ψωραλῆος, τὸν ἀποδιώκουσιν ὡς τὸν ἀποπομπέον τράγον τῆς Γραφῆς, τῆς ὁποίας ἀναγινώσκουσι μὲν ἀδιακόπως τὰ θεῖα καὶ φιλελεύθερα παραγγέλματα, δὲν αἰσθάνονται ὅμως πολλὴν δρεξίν καὶ νὰ τὰ βάλωσιν εἰς πρῶξιν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, γευόμενος εἰς ξενοδοχεῖον τῆς Φιλαδελφίας, εἶδον ἄνθρωπον καθήμενον ἐν συστολῇ μακρὰν τῶν ἄλλων καὶ ὑψηροῦντα ἑαυτὸν, ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους ἀποσπῶντας ἐπιμελῶς τὰ σκαμνία τῶν, διὰ τὸ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τὸν ἐγγίσιον οὐδ' αὐτὰ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων τῶν. Ἀπορήτας ἠρώτησα τὸν γείτονά μου, ποῖον τὸ αἶτιον τῆς γενικῆς ἐκείνης ἀποστροφῆς; πολλὰ φυσικόν, μὲ ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος αὐτός· εἶναι τρισεγγονος Μαύρης, καὶ μολονδὶ ὁ πατήρ του, ὁ πάππος του καὶ ὁ πρόπαπός του ἦσαν λευκοὶ, κἀνεῖς δὲν θέλει νὰ πλησιάσῃ τὸν μισητὸν τοῦτον γόνον τῆς ἀποτροπαίου ἐκείνης φυλῆς.

Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἀντιχριστιανικὴ ἐκείνη διάκρισις, γινόμενη ὑπὸ ἐνθέριμον ὀπαδῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀνέτρεψαν ὅλας τὰς περὶ Ἀμερικανῶν ἰδέας μου· καὶ ὅμως ἐνδέχεται, ἐστοχάσθη, οἱ λευκοὶ οὗτοι, οἱ καταδυναστεύοντες καὶ βδελυττόμενοι τοὺς Μαύρους, νὰ εἴναι ἐλευθεροὶ μεταξὺ τῶν. Ἀς ἐπεξέλθω τὸν βίον τοῦ προέδρου Ἰωάννου Ἀδάμ, τοῦ ἐπιστηθίου τούτου φίλου τοῦ Οὐασινγκτῶνος, καὶ τοῦ καυχήματος τῶν Ὁμοσπονδίων πολιτειῶν· ἐξ αὐτοῦ θὰ μάθω βεβαίως πῶς ἡ ἰσοπολιτεία ἐννοεῖ τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀνέχαστον τὸ ὁποῖον ἀνέ-

γών, δὲν μ' ἐνέπνευσε πολὺ θάρρος. Τιμόθεός τις Πίκεριν ἐπικαλούμενος, ὑπῆξεν οἰκειότατος φίλος, καὶ συνεργὸς ἀκμάτος καὶ πιστὸς τοῦ Ἰωάννου Ἀδάμ· συνεδράμα δραστηρίως τὴν ἐκλογὴν του ὡς προέδρου, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ὀνομάσθη Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας. Τὸν Τιμόθεον ὅμως ἐμίσει ἡ ἐνάντια μερίς, ἥς τινος ἡ δύναμις ἠΐθε μετ' εἰσὶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστ' ἔστρεψε κατ' αὐτοῦ ὅλα τὰ πυροβόλα τῆς. Ὁ Ἰωάννης Ἀδάμ ἐφοβήθη, καὶ τινα πρῶϊαν τοῦ Μαίλου, καὶ ἦν ὁ Τιμόθεος ἡσυχολεῖτο εἰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, ἐπέστειλεν εἰς τοῦτον τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

« Κύριε!

« Ἐπειδὴ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ εἰσάξω μεταρρυθμίσεις τινὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, λαμβάνω τὴν τιμήν νὰ εἰδοποιήσω τὸν Γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, ὅτι δύναται νὰ δώσῃ τὴν παραιτήσιν του· ἐὰν τὸ κρίνῃ ἀρμόδιον. Ἐπιθυμῶ νὰ προσδιορίσῃ μόνος τοῦ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, ὅπως αὐτὴν διὰ νὰ γίνῃ καὶ ἀμέσως δεκτή. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον νὰ λάβω ἀκάντησιν πρὸ τῆς δευτέρας, διὰ τὸ στείλω εἰς τὴν Γερουσίαν τὸ διάγγελμα, δι' οὗ θέλω ἀναγγεῖλαι τὸ ὄνομα τοῦ διαδόχου του.

Μένω, κύριε, εὐπειθέστατος καὶ ταπεινότατος Θεοῦ ῥάβων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΔΑΜ.

Καὶ ἂν ὁ καλὸς οὗτος Τιμόθεος δὲν συγκατένευσε νὰ παραιτηθῇ, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, δὲν ὁδὸν ἐδίωξαν βεβαίως ἡ Ἀμερικὴ εἶναι αὐτόχρονη ἐλευθερία· δὲν ἀποβάλλονται, ὡς ἄλλοι, οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι· ἀνευ λόγου· εἶναι ἀδύνατον. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐσκέφθη τὰ αὐτὰ, καὶ ἀπεκρίθη πρὸς τὸν κύριον Ἀδάμ οὕτως·

« Σκεφθεὶς μετ' ἐπιστασίας περὶ τῆς προτάσεως τὴν ὁποίαν εὐηρεστήθητε νὰ μὴ κάμετε, φρονῶ ὅτι δὲν εἶναι χρέος μου νὰ παραιτηθῶ. »

Ἀλλὰ μετὰ μίαν ὥραν ὁ κύριος πρόεδρος ἀνταπήντησε·

« Διάφοροι λόγοι καὶ διάφορα αἶτια οὐσιώδη, ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἀπαιτοῦσι μετὰ ταῦτα εἰς τὰς ὑπηρεσίας. Σὺς εἰδοποιῶ λοιπόν ὅτι δὲν εἶθε πλέον Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας. »

Τίς μὲν ἀρχὴς ἀπόλυτος, τίς αὐτοκράτωρ μεταχειρίζεται τὸν τρόπον συνοπτικώτερον διὰ τὴν ἀποκρίψιν τοὺς ὑπουργούς του; Σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ κύριος αὐτός Τιμόθεος εἶχεν ἐκπληρώσει ἀξιολόγως, καὶ πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν, τὰ καθήκοντά του. Ὁ πρόεδρος ὅμως τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν, τὸν ἐπρόσπερεν δλοκαύτωμα εἰς τοὺς ἐχθρούς του διὰ τὸς ἐξιλεώσῃ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ, διότι δὲν ἐβράδυνον ν' ἀποπέμψωσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξοχότητά του.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας τοῦ φιλελεύθερου προέδρου τῆς Ἀμερικῆς, ἃς σπεύσω, εἶπον, νὰ φύγω, ἀπὸ τὸν τόπον ταῦτον. Ἐνταῦθα, ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, βιάζεσαι νὰ τρώγῃς ἔταν δὲν ἔχῃς δρεξίν καὶ νὰ νηστεύῃς ὅταν ἀποθῇ σὺ τῆς πείνης· ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας πωλοῦνται καὶ ἀγοράζονται τὰ λογικὰ ὄντα ὡς κτήνη·

ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ θείου ἐκείνου παραγγέλματος τοῦ Εὐαγγελίου, « ἀγαπήθης τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, » ῥίπτονται ἐκτὸς τῆς κοινωνίας καὶ οἱ ἀπώτατοι τῶν Μαύρων ἀπόγονοι· ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καταπατεῖται πᾶν αἰσθημα εὐγνωμοσύνης. Ἀς σπεύσω, ἐπανελάβον, νὰ ἀναχωρήσω· μαθὼν ἤδη τί ἐστὶν ἐλευθερία, δὲν ἔχω πλέον ἀνάγκην παρὰ νὰ εὐρῶ καὶ δευτέραν λέξιν ὥστε νὰ διακρίνω, διὰ μὲν τῆς μίης τὴν ἐλευθερίαν τῶν Συνταγματῶν καὶ τῶν βιβλίων, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ συμφέροντος.

Ἀμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον! ἐπέβη εἰς ἀτμόπλοιον, ἐπείστρεψε εἰς Ἀγγλίαν, καὶ μεταβάς ἀμέσως εἰς ἄλλο ἀναχωρῶν εἰς Ἀνατολήν, ἐφθάσιν εἰς Πάτρας, πάλιν ἐμπορικὴν τοῦ νέου βασιλείου τῶν Ἰωνῶν (1). Ἐπειδὴ δὲ ἐπρεπε νὰ περιμένω τὸ ἀτμόπλοιο δι' οὗ ἐμελλε ν' ἀπέλθω εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν πατρίδα μου, ἠθέλησα, περιεργείας ἀπλῆς ἐνεκα, νὰ ἐξετάσω ὁποία ἦτον ἡ ἐλευθερία, εἰς τόπον οὕτινος οἱ κάτοικοι τρεῖς ἐπανέστησαν χάριν αὐτῆς, κατὰ τοῦ Σουλτάνου, κατὰ τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἐσχάτως κατὰ τοῦ Βασιλέως πάντων.

Ἐπισκεπτόμενος τὸ φρούριον διέβην πλησίον τῆς φυλακῆς, καὶ παρεκάλεσα νὰ μ' ἐπιτρέψωσι νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτήν. Ἀνέκαθεν, ἀφότου ἤρχισα, νὰ ἀναγινώσκω, καὶ νὰ ἐμφιλογῶ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, συνέλαβον τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ μεγαλῆτερον χαρακτηριστικὸν ἔθνος ἐλευθέρου, καὶ μάλιστα, καθὼς λέγουσιν οἱ δημοσιογράφοι, χριστιανικοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἡ φιλάνθρωπία. Εἰς ποίαν κατάστασιν ὑποθέτετε, κύριοι, ὅτι εὐρηκα τὸ δεσμωτήριον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ φυλακισμένους ἐν ὀνόματι τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας; Φαντάσθητε κατ' ὅσον ἐπιμνησκ, χαμηλὸν, κάθυγον καὶ σχοτεινὸν, ὅμοιον σχεδὸν μ' ἐκεῖνα ἅτινα ὀνομάζομεν ἡμεῖς εἰς τὴν Τουρλίαν βουδρουμία, φαντάσθητε πρὸς τούτοις διακοσίους περίπου ἄνθρωπους, ὅχι καταδικασμένους ἀλλ' ὑποδίκους, πολλὰκις ἀθώους καὶ φυλακισθέντας μόνον ἐξ αἰτίας πτωχῶν ἰσχυροῦ τινος βουλευτοῦ ἢ ἄλλου, καὶ ἐστοιδιασμένους φῶδρην μίγδην, ἀνευ εὐρυχωρίας, ἀνευ αἵρος, ἀνευ σχεδὸν φωτός, ἀνευ ἐργασίας, ἀνευ ἐπιστάσις ἠθικῆς, ζῶντας μὲ ἄρτον ξηρὸν καὶ μαῦρον, νοσοῦντας, ἀπονήθσκοντας καὶ μὴ θεραπευόμενους ἀπὸ ἱατρῶν, καὶ θέλετε μορῶσαι ἰδέαν τινὰ τῆς φυλακῆς τῶν Πατρῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κολαζομένων! Καὶ ταῦτα πάντα ἐν τῷ μέσῳ πόλεως, πλουτίας, ἐμπορικῆς, καὶ ἐγκαυχωμένης διὰ τὰ γενναῖα καὶ ἐλεύθερα φρονήματά της! Ἐθρέψατε, ἐνεδύσατε, ἐφιλοξενήσατε, εἶπον πρὸς τινὰς τῶν γνωρίμων μου, τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Μαγγιάρους, ξένους ἀγνωστούς εἰς ἡμᾶς, ἐλθόντας ἀπὸ τὴν Ἀρχτον καὶ τὴν Ἑσπερίαν, καὶ δὲν οἰκτεῖσθε, δὲν ἐνθυμεῖσθε τοὺς ὁμογενεῖς σας, τοὺς ἀδελφούς σας, σηπαμένους πλησίον σας, δὲν ταράττεται τὴν νύκτα ὁ ὕπνος σας ἀπὸ τοὺς ἀνέανους αὐτῶν στεναγμούς; Περιφρου-

(1) Πρὸς διαστολήν τῆς ὑποθετικῆς ἑλλάδος καὶ τῶν κατοικούντων αὐτῆς, οἱ Ὀθωμανοὶ ὀνομάζουσι τὴν ἐλευθερίαν, ΙΩΝΙΑΝ, καὶ τοὺς Ἰωνῶν, ΙΩΝΑΣ. Σημ. τοῦ μεταφρ.

ρείσθη ὑπὸ μύριων λοιμοκαθηρτήρων ἐναντίον τῆς χολοβρίας καὶ τῆς πανάλους, καὶ ἀδιαφορεῖτε διὰ τὸ πολὺ δεινότερον ἥλικόν μολυσμα, τὸ ὁποῖον θὰ διὰδῶσιν εἰς τὴν κοινὴν σας οἱ διακόσιοι ἐκεῖνοι φυλακισμένοι, στὰν ἐπανελεύσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς;

Ἐπὶ τῶν ὁδῶ ἀντιπλοίων ἐφ' ὧν ἐπέβη ἄλληλοδιαδόχως διὰ ν' ἀπέλθω εἰς Ἀθήνας, ἴδον σμήνος ἐπιβατῶν, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι ἦσαν, ὡς ἔκαστος, βουλευταὶ, γέρονται, καὶ ὑπάλληλοι τῆς ἐξουσίας, φέροντες ὅλοι σχεδὸν τὸ ἐθνικὸν ἐνδομὴ δομαζόμενον γουσταρέλλα. Καθήμενος εἰς γωνίαν, καὶ ἐξιγνάζων τὸ πνευματικὸν ἦθος, τὸ Ἰλαρὸν πρόσωπόν, τοὺς εὐεθεῖς χαρακτήρας, τὴν ζωηρὰν συμπεριφορὰν αὐτῶν, ἐθαύμαζον βλέπων τὴν ἐλευθερίαν τῆς πρὸς ἀλλήλους διαγωγῆς, καὶ ἀκούων τὴν ἐλευθερίαν τοῦ στόματος.

Ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, δημόσιοι ὑπηρεταὶ καὶ μὴ ἐπικρινόν μ' εὐστροφίαν γλώσσης ἀξιοθαύμαστον τὰς πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὐτοὶ πολλὰκις τοῦ ἀνευθύνου βασιλέως των, καὶ ἄλλοι μὲν τὰς ἐθελον, ἄλλοι δὲ τὰς ὑπερασπίζοντο, ἄλλοι ἐξεθεάζον τὰ προτερήματα τοῦτου ἢ ἐκεῖνου, ἄλλοι τὰ ἐμυκτηρίζον, ὅλοι ὅμως μ' ἐπάρησαν ἔχοντες τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ ἀναζῶσι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀνωτέρας πολιτικῆς βαθμίδος, καὶ ἂν ἐστεροῦντο ἀκόμη καὶ τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων γνώσεων τὰς ὁποίας ἐκτελεῖ ὁ πρόγονος αὐτῶν Σωκράτης ἀπὸ τὸν Γλαύκωνα. Κάμμιαν, τὴν ἐλαχίστην ἐνδειξὴν σεβασμοῦ τοῦ κατωτέρου πρὸς τὸν ἀνώτερον, τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸν πρεσβύτερον, δὲν παρετήρησα ὅλοι ἐπολιτεύοντο, ὁμιλοῦν, ἐχειρονομῶν καὶ ἐγγέλων ἐξ ἴσου. Ὅλοι ἐφαίνοντο ἰσοβάθμιοι, ἰσάξιοι, ὁμήλικες, καὶ τὰς αὐτὰς ἀπονεμόντες ἢ δυνάμενοι ν' ἀπονεύωσι δημοφελεῖς ὑπηρεσίας. Ἡ περίεργος αὐτῆς ἰσότης μοῦ ἔρερεν ἀμέσως κατὰ τοῦτον τὸν Ἀδουθέκερ καὶ τὸν Πλουταρχον, καὶ εἰποι γλαυκῶν τὴν καχυλὴν ἀμαθειαν τοῦ Φαλμεράγερ, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἴωνες εἶναι ἀναντιβήτως ἀληθέστατοι, νομιμάτατοι, καὶ κατ' εὐθειαν γραμμὴν ἀπὸ γόνοι τῶν ἐπὶ Σωκράτους, καὶ Ἀριστείδους, καὶ Φωκίωνος Ἑλλήνων.

Ἐς Ἀθήνας ἀνέγνων πολλὰς ἐρμηνείας, καὶ ἀνεμίχην μετὰ πολλῶν ἑνῶν καὶ ἐντοπίων. Καθόσον ἐπληροφόρηθην εἰς τὴν Ἰωνίαν μετασυστήθησαν εἰς τῆς διὰ Συνταγματικῶν κυβερνωμένης Εὐρώπης, ὅλοι οἱ φιλελευθεροὶ θισμοὶ ἀντιπροσωπεῖα ἀστυκὴ καὶ πολιτικὴ, οὐστημα δροκρικὸν, ἐλευθεροτυπία, ψηφοφορία σχεδὸν γενικὴ, καὶ εὐθύνῃ τῶν ἀρχόντων· ἀλλ' ἡμὴν περίεργος νὰ μάθω ἐὰν ἡ μετασυστήσις αὐτῆ καὶ εὐδοκίμησεν διότι ἐνθυμούμην, ὅτι κατὰ τὴν νεότητά μου ἠλικίαν, ὁ πατήρ μου, μενακομίτας εἰς Κωνσταντινούπολιν σπῆναι τινὰ τῆς Ἀραβίας δένδρον, τὰ ἐφύτευεν εἰς τὴν ἀγρὸν τοῦ ἄλλ' ἐνὶ κατ' ἀρχὰς τὰ δένδρα ταῦτα ἐφαίνοντο θάλλοντα, ἤρχισαν αἰφάντως μικραίνωνται, καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθε μετ' ὀλίγον ἀδυσώπητος. Ὁ πατήρ μου, ὅστις ὡν ἡλικίας ἐπαγέλαβε πολλὰκις, καὶ πάντοτε ἐπὶ ματαίῳ, τὴν μετακόμισιν καὶ τὴν φυτείαν τῶν Ἀραβικῶν τοῦ δένδρου, εὗρεσκετο εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν, ὅτε βοτανικὰς τις πολυπερὸς, ἐρωτῆσει περὶ τῆς ταχίστης ταύτης π

ρακμῆς, ἀπεκρίθη ὅτι τὸ αἷτιον αὐτῆς δὲν ἦτον μόνον τὸ κλίμα, ἀλλὰ κυρίως οἱ κηπουροὶ αὐτοὶ, οἵτινες ἦσαν ἀμαθεῖς, μοχθηροὶ, καὶ ἐπίβουλοι· καὶ ὅτι τὰ ξένα ἐκεῖνα δένδρα ἦτον ἀδύνατον νὰ τελεσφορήσωσιν, ἐνῶς δὲν ἀπεράσσει νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐπιστάσιν αὐτῶν εἰς ἄλλους κηπουροὺς εἰδότες, πόσον καὶ πότε πρέπει νὰ τὰ καλλιεργῶσι, πόσον καὶ πότε νὰ τὰ λιπαίνωσι, καὶ μὴ ἔχοντας, ὡς οἱ πρῶτοι, τὴν ἀσυνειδησίαν νὰ τὰ ξηραίνωσι διὰ νὰ πωλῶσι συμπερέφωτερον τοῦς καρποὺς τῶν ἰδικῶν των, καὶ νὰ γυνώσκωσι τοὺς ἀγοραστὰς.

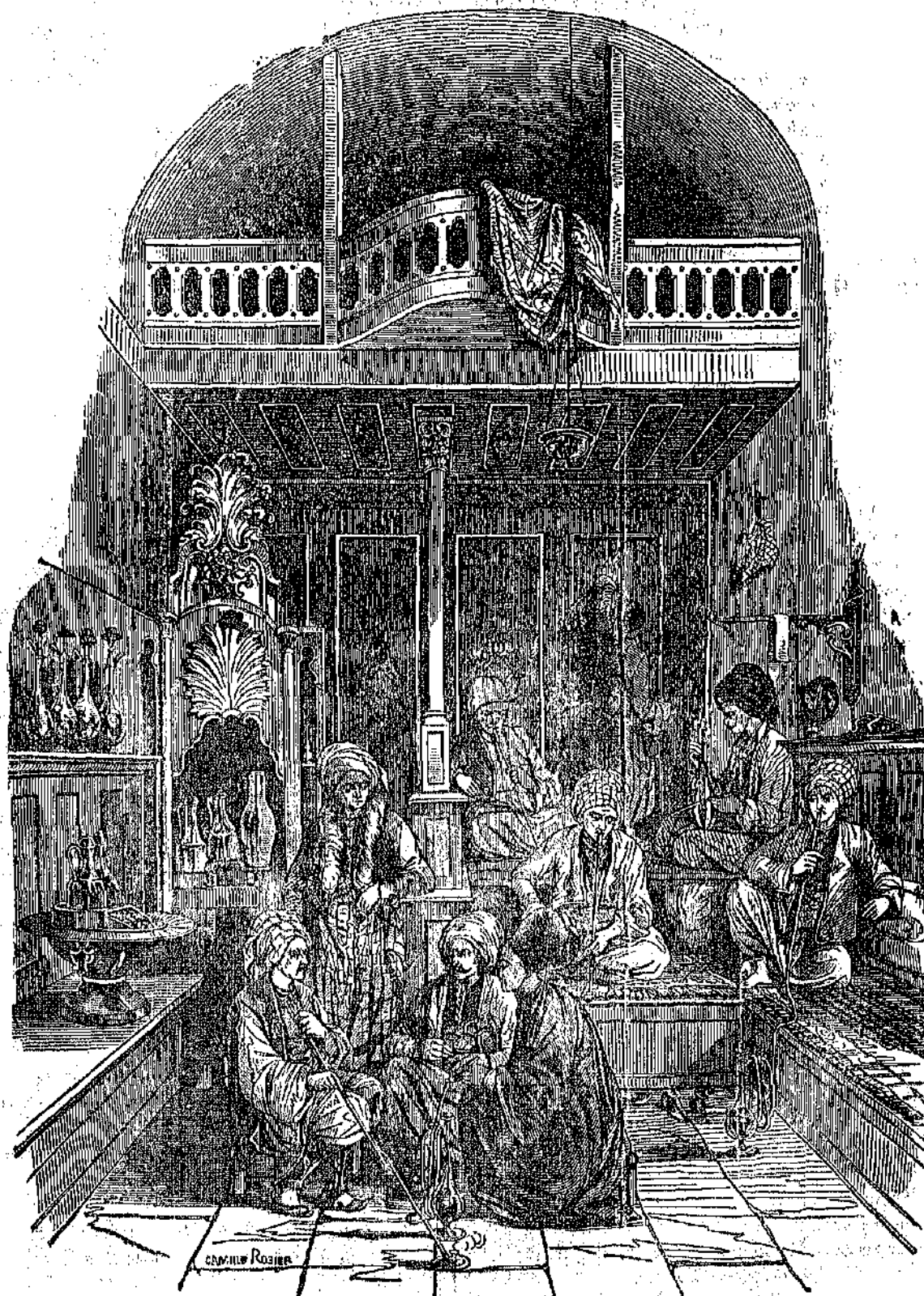
Φαίνεται ὅτι τοιοῦτόν τι συνέβαινε καὶ εἰς τὴν Ἰωνίαν· οἱ μετασυστευνθέντες Εὐρωπαϊκοὶ θισμοὶ ἐμαρτύρουνται καὶ παρήκμαζον, διότι, ἀντὶ νὰ καλλιεργῶνται ὑπὸ ἀντιπροσώπων ἐκλεγόμενων ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ ὑπουργῶν ἐδουλειῶν καὶ ἱκανῶν, διεσθαινοντο ὑπὸ βουλευτῶν ἀναγορευομένων διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου καὶ ὑπὸ δημοσίων ὑπηρετῶν βαναυσῶν καὶ κικιντρεχῶν· διότι, οἱ δροκτοὶ, φοροδεεῖς, ἀμαθεῖς καὶ κόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐνέδιδον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν δυνατῶν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἰδιοσυμφέροντος· διότι ὁ τύπος, στηλιτεύων ἀδιακόπως τὴν ἀνομίαν καὶ τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀδιακόπως κατὰφρονούμενος, ἠναγκάζετο πολλὰκις ν' ἀπολασταινῇ, καὶ διότι οἱ ὑπουργοὶ, παραγομῶντες ἐπιβουλευόμενοι, κλέπτοντες, δὲν ἐκαλεῖσθον ποτε εἰς τὸ νὰ δώσωσιν εὐθύναν. Καὶ ἡ κατάσταση αὐτῆ τὴν ὁποίαν δυνάμωσιν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἰωνίαν, κατεκτήθη δι' ἀναστατώσεων καὶ αἱμάτων!

Περίεργος, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ἐλευθερία Κράτους, τὸ ὁποῖον ἀνέχεται ταῦτα πάντα, ὅπου εἰς ἀρπάζει τοῦ ἅλλου τὰ δικαιώματα, ὅπου ἡ ταῖς ἀποστοκαρικίζεται καὶ περιθάλπεται ἡ ἀταξία, ὅπου ἡ ληστεία ἐπικρατεῖ, ὅπου οἱ κυβερνῶντες ἐκτραχηλίζονται, βιάζονται πολλὰκις καὶ τοὺς φρονιμωτέρους τῶν κυβερνωμένων νὰ ἐκτραχηλίζωνται, ὅπου οἱ ἀδελφοὶ, διαχωρισμένοι εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα αὐτοχθόνων καὶ ἐτεροχθόνων, εἰν' ἐτοιμοὶ νὰ σφάξωσιν ἀλλήλους, ὡς παλαιὰ ἐτερόχροα τάγματα τοῦ βυζαντινοῦ ἱπποδρομίου, ὅπου καὶ ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ φορολογοῦντες καὶ φορολογούμενοι, συναυλλώνονται, τίς νὰ σκόψῃ βαθύτερον τὸ ὑποκάτω τῆς πατρίδος αὐτῶν βύραθρον, καὶ ὅπου ἐτοσούτω δὲν συστήλλονται, καὶ ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ φορολογοῦντες καὶ φορολογούμενοι, νὰ καταδικυνώσι τὸ βύραθρον τοῦτο, καὶ νὰ συνομολογῶσιν ἀναλήγαντες ἐπὶ ἐγγίσει νὰ καταποντῶσιν αὐτὰνδρος ἡ πατρίδας των!

Διὰ τοῖτον, ἡρώτητα πολλοὺς τῶν γνωρίμων μου, ἀπὸ ὅλοι ὁμολοεῖτε τὸν κίνδυνον, δὲν συνεννόετε τοὺς ἀγῶνας σας διὰ νὰ σωθῇτε ἀπὸ αὐτόν. Ἡ κοῦσα πολλὰς καὶ περίεργους ἀποκρίσεις ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μίαν λογικὴν τιμωρ, καὶ ἡ γητοῦ νομίζω, τοῦ Πανεπιστημίου, ἔχουσιν μαρτυρὰν ἀποφθέγγοντας, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐφρόντισε νὰ μὲ εἴπῃ, ἐβρόδῃ ἀπὸ καπνίου τινος Κορσῶν, λογιώτατον ὡς καὶ αὐτός· «ὡς ἀξίωμα γεωμετρίας πρέπει νὰ πιστεύεται τοῦτο· ἡ δικαίως ἀρχόντας πρέπει νὰ ἔχη τὸ ἔθνος ἢ νὰ συναδικῇ μ' αὐτούς· μίαν τοῦτου δὲν δίδεται.»

τὴν βῆσιν ταύτην ἐνοστιμίζετο καθ' ὑπερβολὴν ὁ δὲ κτωρ μου, διότι τὴν ἐπανελάμβανε πολλὰ συνεχῶς· ἀφ' ὅσον δὲ ἐδυνήθη νὰ συμπεράνω, φαίνεται ὅτι ἐνοστιμίζετο καὶ νὰ ἐπαρμόζῃ πολλὰ ἀκριβῶς, (μὴ θέλων βέβαια νὰ φεύσῃ τὸν διδάσκαλόν του,) τὸν δευτερόν δὲ τὸν ἀγαπητὸν τοῦ ἐκείνου ἀξιωματός.

Ἡ τυχαία διμυστὴ μου εἰς τὴν Ἰωνίαν, συνεπλήρωσε τὰς περὶ τῆς λεγομένης ἐλευθερίας ἰδέας μου. Ἐπιβὰς δὲ εἰς τὸ ἀντιπλοῖον, ἀς πεγαῶ, εἶπον, καὶ τὸν κωιερτὸν αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων γαίων ἀπὸ τῶν βεβίλων καὶ δεσποτικῶν ποδῶν μου, ἡ μάλα, ἀς πεσφῆζω θυρίαν εἰς τὴν ἀγαντὴν τοῦ Περσέως, βω-

Καπετέιος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

μόν τὰ ἰδιά μου αὐτὰ ὑποδήματα, τὰ πατήσαντα τόσας καὶ τόσας χώρας ἐλευθέρως. Ἄς ἐπανελθῶ εἰς τὴν τυραννομένην, ὡς λέγουσιν οἱ Ἴωνες, πατρίδα μου ἐξηλωμένος ἐλευθέρως εἰς καρενσίον, ῥοφῶν ἐλευθέρωτερον σερμπέτι καὶ κάρην, θά διηγῶμαι εἰς γένιον ἀκροατήριον, χωρὶς νὰ φοβῶμαι μὴ ἐξαντληθῇ ἡ ὕψις μου ἐφ' ὅλης μου τῆς ζωῆς, ὅσα τέρατα καὶ σημεῖα ἴδον καὶ ἴδουσιν κατὰ τὰ θαλάσσια καὶ χερσαῖα ταξείδια μου, καὶ θά ἐμνησθῶ εἰς τοὺς ἀκροατάς μου ὅτι ἡ κορυφοῖσα τῆς Βαθυλῶνος προεινόνισε θυμαστικῶς πρὸ τοσοῦτων αἰώνων, τὴν σιλοτράχον ἐλευθερίαν τῆς Γαλλίας, τὴν μισόξενον ἐλευθερίαν τῆς Ἰσπανίας, τὴν περιφιλανθὸν ἐλευθερίαν τῆς Ἀγγλίας, τὴν ἀνδραποδοκλήγον ἐλευθερίαν τῆς Ἀμερικής, καὶ τὴν ἰδίῳ τελῇ καὶ μισοδελφον ἐλευθερίαν τῆς Ἰωνίας!

N. Δ.

Ο ΝΕΟΣ ΒΕΛΛΕΡΕΦΟΝΤΗΣ.

Φαίνεται ὅτι ὁ ἸΘ' αἰὼν φιλοτιμεῖται νὰ μεταβάλῃ τοὺς μύθους τῶν ἀρχαίων εἰς πράγματα. Εὐχαρίστως δὲ, βρέθη ἔτι, ἀνεγνώσκοντες δημῶδες τινα βιογραφίαν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, ὅπου, μεταξὺ ἄλλων θαυμασιῶν, ἀναφέρετο καὶ ὑποθαλάσσιός τις ἐκστρατεία τοῦ μεγάλου ἐκείνου κατακτητοῦ, ἐντὸς κίθωτος ἐξ ὕδατος, δι' ἧς καὶ μέγα κῆτος ἴδε διαλθὼν πλησθεὶς αὐτοῦ. Καὶ ὅμως σήμερον, ὅχι πλέον Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ἀλλὰ καὶ παιδία μικρά, καὶ γυναικες φέρουσαι ἐσθλὰς πανηγύρεις, καὶ ἐμβάδας χοροῦ, κόντοπόρους διὰ τοῦ ὑποβυθίου κώδωνος, (cloche à plongeur), ἐντὸς τῶν μυθῶν αὐτῶν τῆς θαλάσσης, χωρὶς νὰ νὰ βαρύνωσιν αἱ ἀραιαὶ τῶν θαυμάτων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Προχθὲς ὁ Πετίνος πρότεινε νὰ διδασχῇ τοὺς ἀέρας εὐστοχώτερον καὶ τοῦ Ἰάκρου, καὶ τοῦ Δαίδαλου, σύρων μεθ' ἐκντοῦ καὶ χιλιάδας ἐπιβάταιν, σήμερον ἄλλος πολυμήτερος ὑψιπέτης, ὁ Πουατεβίνος, πετὰ ἑρπυλλος, ὡς ἄλλος Βελλερέφοντης, εἰς τὰ ἀπέραντα πελάγη τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος! Ποῖα ἄρα θέλουν εἶναι τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας;

Ὁ Πουατεβίνος εἶναι Γάλλος ἀεροπόρος ἀνυψωθείς ἄλλοτε εἰς οὐρανούς ἐπὶ ἀερόστατον, ἀπεφάσισεν ἐσχάτως νὰ καταμετρήσῃ αὐτοῦ καὶ ἑρπυλλος. Ἰδού πῶς περιγράφουσιν αἱ τελευταῖαι τῶν Παρισίων ἐφημερίδες τὴν θαυμαστὴν ταύτην περιήγησιν.

Μίαν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἐπεχείρησε νὰ προστοιμάσῃ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ ἀερόστατον, ἔχον 40 μέτρων περιφέρειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου, μικροῦ ἐδέησε νὰ κατασυντριφθῇ, μόλις περὶ τὴν πέμπτην καὶ ἡμίσειαν κατόρθωσε νὰ ἐξερχῆται αὐτό. Ὁ ἀνεμος ὅμως ἔπνεε τοσοῦτον λαύρω, ὥστε μόλις οἱ ἄνθρωποι ἀγῶνες πεντήκοντα ἐκ τῶν περιεστώτων, ἐδυνήθησαν νὰ κρατήσωσιν αὐτό. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἦτον ἀδύνατον ἢ ἀποπερατοῦσθαι αἱ παρασκευαί· καὶ ὅμως ὁ Πουατεβίνος, καταφρονῶν τὸν κίνδυνον, δὲν συγκρατεῖται νὰ ἐνδώσῃ εἰς τῆς θυελλῆς τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐκομίσθη ἵππος λευκός ὡ-

ραιότατος, φέρων ἐφίππιον καὶ χαλινόν· περίζωμα πλατὺ καὶ στερεὸν περιετύλισσε τὴν κοιλίαν του, καὶ πολλοὶ λῶροι ἐξαπτόμενοι ἐξ αὐτοῦ, ἐπερατοῦντο πρὸς πόρκας τέσσαρας, ἕξ δακτύλους περίπου διπλάτων τῶν δακτύλων καὶ τῶν ὤμων τοῦ ἵππου, δακτὺ δὲ σχοινία συνεχόμενα μετὰ τῶν πορπῶν τούτων συνδεδότο μετὰ τοῦ ἀερόστατου.

Μεταξὺ τῆς ῥάχεως τοῦ ἵππου καὶ τοῦ καλάρου τοῦ ἐμπεριέχοντος τὸ ἔρμα, ἐμετολάβει 7 ἕως 8 ποδῶν διάστημα· διὰ κλίμακος δὲ ἐκ σχοινίου ὁ ἀναβάτης συνεκκινῶν μετὰ τοῦ καλάρου, εἰσερχόμενος εἰς αὐτὸν δι' ὁπῆς ἠνεωγμένης πρὸς τὸ κέντρον.

Ὁ Πουατεβίνος, ἐνδιδυμένος ὡς ἵππεὺς σταδιοδρόμος, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν λευκὸν ἵππον, ἀναγγέλλας διὰ συνθήματος ὅτι πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἀνάληψιν.

Ἐπὶ τινι ὥρᾳ τὸ πλῆθος συνελθίστο ἀνάθεκτον περὶ τὴν περιοχὴν, καὶ ἤθελεν εἰσρεύσει ὡς χεῖμαρρος εἰς αὐτήν, ἐὰν δὲν ἀπέκρουέτο ὑπὸ λόχου στρατιωτικοῦ. Εὐθὺς τὸ πρόσταγμα, «ἀρετε πάντα», ἤχησεν εἰς ὅλων τὰς ἀκοάς.

Κατ' ἀρχάς ὁ ἵππος ἐποδοκτύκει σφαδάζων τὸ πεδίον τοῦ Μαρτίου (1) καὶ ἐφαίνετο τετράραγμος· ἀλλ' ἅμα τὸ ἀερόστατον ἀνυψώθη, ἐκείνως ὡς ἀπολιθωμένος, ἀφείκε τοὺς πόδας κρεμαμένους ὡς παραλυτικούς. Ἐνίστατο ἡ σφαῖρα, ὠθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐσχημάτιζε γωνίαν ὀρθὴν μετὰ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἱππέως, ὅστις, ὡς ἐγραφεν ἡ προκήρυξις του, δὲν εἶχε λάβει κινὴν μέτρον ἀσφαλείας· τότε ἡ συγκίνησις τῶν θεατῶν καλίστατο ζωηροτάτη, καὶ τίς κυρία ἐλαιοπόδησεν.

Ἀλλ' ὁ Πουατεβίνος, εὐθυμος καὶ φαιδρός, ἐχαιρέτιζε τὸ πλῆθος διὰ τοῦ πύλου καὶ τῆς μάστιγός του, ὡς ἀν' ἐκάλπαζεν ἀκινδύνως εἰς τὰ Ἥλύσια, καὶ ἀπεκρίνετο εἰς τὰς ἀδιακόπους ἀνευφημίας καὶ χειροκροτήσεις. Μετ' ὀλίγον, ἀποχωρισθεὶς τοῦ ἵππου του, ἀνέβη διὰ τῆς κλίμακος εἰς τὸν καλάρον, καὶ ῥίψας τὸ περισσεῦον ἔρμα διὰ νὰ καταπτύσῃ ταχυτέραν τὴν μετεωροπορίαν, ἐπανήλθεν εἰς τὴν προτέραν θέσιν του. Τὸ κενόφανές τοῦτο θέαμα ἀνθρώπου περιπλανωμένου ἐφ' ἵππου εἰς τοὺς ἀέρας, κατέπληττε τοὺς ἀπειραρίθμους θεατάς, οἵτινες ἐβλεπον αὐτὸν ἀνυψούμενον ἀδιακόπως, καὶ ποτὲ μὲν φαινόμενον, ποτὲ δὲ κρυπτόμενον ὑπὸ τῶν νεφελῶν.

Ὁ Πουατεβίνος, τὸν ὅποιον ὁ ἀνεμος ὠθεῖ πρὸς τὸ βορειανατολικόν, ἔμεινε πολλὴν ὥραν δραστός. Ὅτε ἀνεχώρησε, περὶ τὴν 6 ὥραν ἀπὸ τῆς γῆς, τυφῶνες βίαιοι ἐπνεον ἀδιαλείπτως· φαίνεται ὅμως ὅτι ὑψηλότερον ἢ ἀτμοσφαῖρα ἦτον εὐδιοτέρα, διότι ὁ ἀτρόμητος ἵππεὺς ἀνέβαινε σχεδὸν κατὰ κάθετον.

Κατὰ τὴν ἐξαισίαν ταύτην περιήγησιν, ἄφθονον αἶμα ἐξῆλθε τοῦ στόματος τοῦ ἵππου, ὅταν ἀνυψώθη πολὺ ὑπεράνω τῆς γῆς.

Περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ τρεῖς τέταρτα, ὁ ἀεροναύτης κατέβη πρὸς τὰ κάτω· ἀλλ' αἱ ἄγκυραι τοῦ ὅλων μόνον τοὺς κλώνας τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, καὶ αὐτὸς ἐδέσθη νὰ διατρέξῃ πλέον τῶν τεσσάρων σταδίων τυρόμενος παρὰ τὰ δένδρα ἐπικινδύνως. Κατὰ τὸ διά-

(1) Ὅχι τοῦ Ἄρτους ὡς ἀσφαλμένως ἡρμηνυθῇ ὑπὸ τινος.

στημα τοῦτο ὁ ἵππος ἐθέριζεν ἀπληστος τὰ φύλλα τῶν κορυφῶν, ἐωσοῦ ὁ ἀναβάτης τοῦ καινώρθε ν' ἀρπάσῃ κλάδον δρυός, καὶ ν' ἀγκυροβολήσῃ.

Ὅταν ὁ ἵππος ἐπάτησε τὴν γῆν, τὸ ἀερόστατον, ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἤτοιμαζέτο νὰ πετάξῃ ἐκ νείου· αὐτὸς ὅμως ἐκάθητε, καὶ περιστείλας τοὺς πόδας, τὸ ἐκράτησε. Μετὰ ταῦτα ὁ Πουατεβίνος ἀναβάς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου, τὸν ὠδήγησεν ὑγιᾶ καὶ καλῶς ἔχοντα εἰς τὸ ἱπποστάσιόν του περὶ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν.

Τὴν ἐφίππον ταύτην ἀεροπορίαν, διεδέχθη μετὰ τινος ἡμέρας καὶ ἄλλη. Ἐπειδὴ ἡ ἀτμοσφαῖρα, διηγεῖται ὁ ἴδιος Πουατεβίνος, ἦτον καθεστώτης, ἐβλεπον ἀνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας τὸ ἀτελειώτερον πανόραμα τῶν Παρισίων· τὰ ὑψηλότερα κτίρια μ' ἐφαίνοντο ὡς γραμμαὶ κάθετοι ἐπὶ πεδίου ὀμαλοῦ. Διαβάς ἀνωθεν τῶν Ἑλυσίων ἴδον, ὡς στιγμὴν, τὴν ἀνυψωθείσαν πρὸ ἐμοῦ σφαῖραν. Ἡ θριζυμικὴ ἀψὶς τοῦ Ἀσέρρος καὶ οἱ γεωλόφοι τῆς Μονμάρτρης ἐγένοντο μετ' ὀλίγον ἀφαντοί, καὶ ἡ γῆ ὁμοιάζε πεδίαδα ἀχανὴ καὶ ὁμαλωτάτην. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἵππος μου αὐτός, χωρὶς νὰ πάθῃ τι τὴν φορὰν ταύτην, ἐφαίνετο ὅτι περιεργάζετο τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο πανόραμα τὸ ὅποιον ἔρεψε ταχέως ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ἐνίστατο μόνον τὸ βίαιον αὐτὸ κινήσων του ἐδείκνυνε ὅτι προετίμα νὰ διατρέξῃ διαστήματα στερεώτερα· ἀνέβη εἰς ὕψος 3,000 μέτρων, ἀλλὰ δὲν ἐδοκίμασα φύχος.

Ὅταν ἐπανήλθον εἰς τὴν γῆν, ὁ ἵππος μου ἀφῆκε βαθὴν στεναγμὸν εὐχαριστήσεως, καὶ ἐσπευσε νὰ λάβῃ, οὕτως εἶπεν, κατοχὴν τῶν ποδῶν του, σκιρτῶν καὶ πατῶν εἰς διάφορα μέρη τὸ ἔδαφος.

N. Δ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Ἐν Ἑλλάδι τὰ πολιτικὰ ζητήματα, ὅσον ἐπουσιώδη καὶ ἀνεῖναι, ἐπισκιάζουσι συνήθως ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ μὴ ἔχοντα σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν πολιτικὴν. Τοιαύτη παρατήρησις λυπηρὰ ἐγένετο πολλάκις καὶ ὑπ' ἄλλων καὶ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ταύτην ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ ἀνανεώσωμεν κατὰ τὰς πρὸ ἐνός μηνός τελεσθείσας ἐνιαυσίους ἐξετάσεις τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Κ. Γρ. Παπαδοπούλου.

Αἱ ἐξετάσεις ἐγένοντο δημόσιαι, βραβεῖα καὶ ἐπαίνου ἀνεμεμήθησαν μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος, γονεῖς, συγγενεῖς καὶ ξένοι συνέβρευσαν εἰς τὴν τελετὴν, καὶ ὅμως ὁ τύπος ἐσιώπησεν, ἐνῷ ὡφελε τοῦλάχιστον νὰ στιγματίσῃ τὴν ἀπουσίαν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν διευθυνομένων τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους παιδείαν ἀπὸ τῶν ἐξετάσεων καταστήματος, τὸ ὅποιον, ὅπως διοργανώθη καὶ ὅπως διακίετα, θέλει ἀφύκτως λάβει πολλὴν καὶ σωτήριον ἐπιβρῆσιν ἐπὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἡ μετὰ θάρρους αὕτη διαβεβαίωσις δὲν εἶναι τολμηρὰ παρακολούθησαντες, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τὴν πορείαν τῆς ἐν αὐτῷ διδασκαλίας, ἐπιστήσαντες ἰδίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὴν περὶ

τῇ παιδαγωγίᾳ, παρευρεθέντες καὶ εἰς τὰς ἐξαμηνιαίας καὶ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις, καθ' ἃς ἐπιστήμεν ἐκ συγκρίσεως περὶ τῆς γενομένης ἐπιδόσεως, ἀπεκτῆσαμεν πεποιθῆτιν πειθεῖαν, ὅτι οἱ φοιτῶντες εἰς αὐτὸ θέλουσι κατατάξῃ καὶ πεπαιδευμένοι καὶ χρηστοὶ πολῖται.

Ὅτε πρὸ ἐνός ἔτους ὁ Κ. Παπαδόπουλος ἀνέλαβε μετ' ἄλλων τινῶν λογίων τὴν σύστασιν τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τὰ παραδείγματα ὅσα εἶχεν ὑπ' ὅψιν, δὲν ἦσαν τοιαῦτα, ὅποια νὰ ἐνθαρρύνωσιν αὐτόν. Πολλὰ ἀπέπειραι συγκροτήσεως τοιούτων σχολείων, καὶ ταῖς ἰδρυμένων ἐπὶ βάσεων σπουδαιότερων καὶ ἤττον δαπανηρῶν, εἶχον γενεῖ, καὶ ὅλα σχεδὸν ἀπέτυχον. Καὶ ὅμως δὲν ἠψύχησεν. Εὐτυχῆσας νὰ σπουδάσῃ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μετ' ἐπιστάσις τοὺς ὄρους καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀκμαιότερων λυκείων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας, κατ' ἀντιπαράθεσιν τῶν ἰδίων τῆς πατρίδος ἡμῶν περιστάσεων, καὶ μὴ φεισθεὶς μηδὲ μολγῶν μηδὲ χρηματικῶν καταβολῶν, ἐθεμελίωσε τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον, ὅπου καὶ διατῶνται καὶ ἐξωθεν φοιτοῦσι παῖδες, ὑπείκοντες εἰς αὐστηράν ἐπιτήρησιν, καὶ ποριζόμενοι οὐ μόνον νοητικὴν ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν τροφήν, ἀνευ τῆς ὁποίας πολλάκις ἐκείνη ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος καὶ θλιβερά.

Διὰ νὰ καταδείξωμεν, πρὸς γνῶσιν μάλιστα τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενῶν, πῶς κατηρτίσθη καὶ διευθύνεται τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον, πῶς διδάσκονται τὰ μαθήματα, πῶς διεγείρεται ἡ ἀμύλλα τῶν φοιτητῶν διὰ συστήματος συναγωνισμοῦ πρώτην φορὰν εἰσαχθέντος εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, πῶς ἐπιτηρεῖται ἡ ἠθικὴ, πῶς τρέφονται καὶ ἐξασκούνται οἱ μαθητευόμενοι, ἠθέλομεν ἐμφιλοχωρήσει εἰς λεπτομερείας τινάς, ἐὰν δὲν ἐξεδίδετο διὰ τοῦ τύπου ὁ λόγος τὸν ὅποιον ἐξεφώνησε τὴν 29 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ὁ Κ. Παπαδόπουλος. Ὁ λόγος οὗτος οὐδεμίαν περιέχει ὑπερβολήν, δὲν συσκολεῖ καμμίαν ἐλλειψιν, δὲν ἐκτιμᾷ πλέον τοῦ δέοντος καμμίαν προσκλίαν ἢ καὶ ὑστὶν γενομένην χάριν τῆς τελειότητος τῶν μαθητῶν διαπλάσεως, καὶ δίδει ὑποσχέσεις βελτιώσεων τῶν ὁποίων τὴν πραγματοποίησιν δὲν διατάζομεν νὰ πιστεύσωμεν, κρίνοντες ἐκ τῆς ἀκριβείας μεθ' ἧς ἐξεπληρώθησαν αἱ δοθεῖσαι τὸ παρελθὼν ἔτος διὰ τοῦ προγράμματος τῶν ἰδρυτῶν.

Ὡς γονεῖς χρέος ἔχοντες νὰ μεριμνῶμεν περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων ἡμῶν, ὡς Ἕλληνες ἀγαπῶντες τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν, ἐνχόμεθα ἀπὸ καρδίας τὴν στερέωσιν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. Γνωρίζομεν τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ζημίας εἰς ἃς ὑπόκεινται ὅλα τὰ νεώδη καταστήματα, καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ὅπου πάντα πλάσσονται, συντρέχονται καὶ ἐνισχύονται ὑπὸ τῶν ἀσθεγῶν μέσων τῶν ἰδιωτῶν, ὅπου τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ἐκπαιδοῦσι πολλάκις τῶν γενικῶν, οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου ἐνδέχεται νὰ ἀναγκασθῶσι ν' ἀντιπαλαίσωσι καὶ πρὸς ἀντενεργείας. Ἄς μὴ ἀποκαρτερήσωσιν ὅμως ὁ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας ζήλος αὐτῶν θέλει ὑπερνικήσῃ καὶ ταύτας καὶ ἐκείνας· ἃς θεω-